

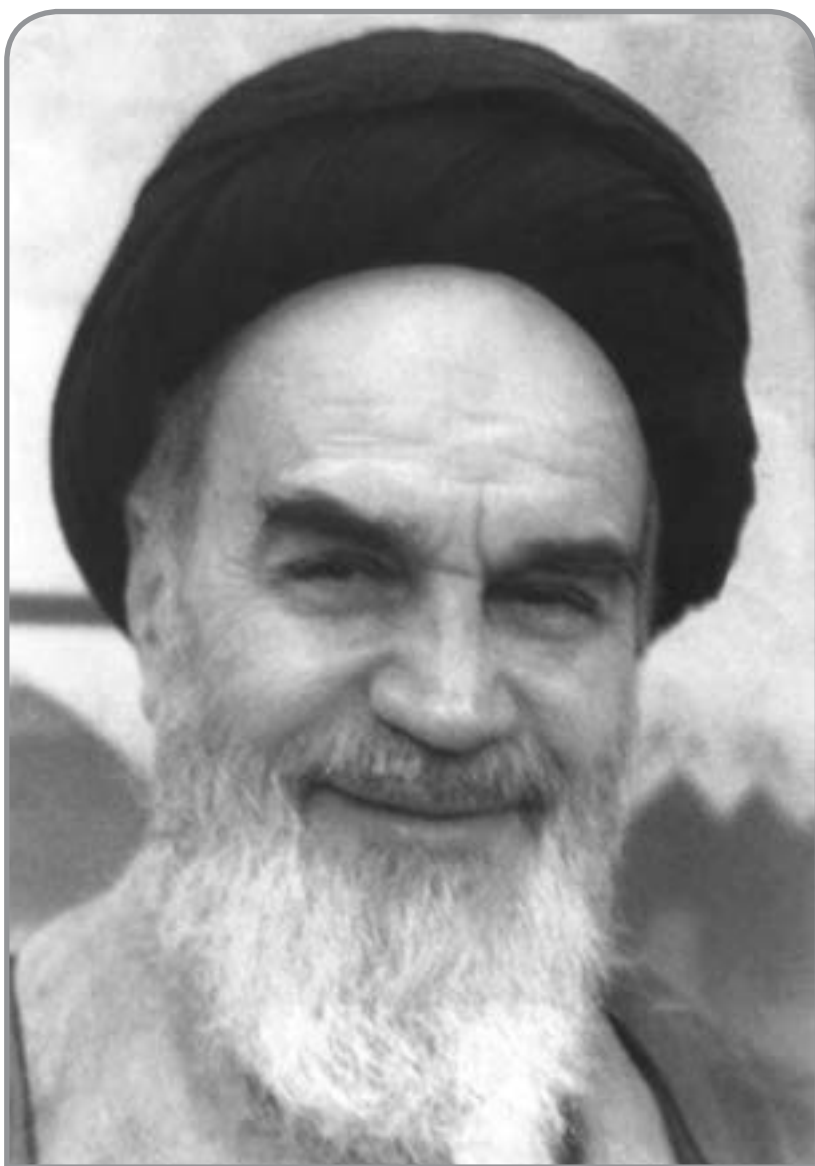
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راهنمای معلم

# فارسی

دوم دبستان





در علم و تقوا کوشش کنید که علم به هیچ کس انحصار ندارد.  
علم مال همه است. تقوا مال همه است و کوشش برای رسیدن  
به علم و تقوا وظیفه همه ماست و همه شماسست.

امام خمینی (رحمة الله عليه)

## فهرست مطالب

پیشگفتار: سخنی با همکاران گرامی .....  
— برنامه پیشنهادی .....  
.....

### بخش اول: بررسی ساختار کلی کتاب فارسی دوم

۳ ..... (الف) مهارت‌های خوانداری (کتاب فارسی) .....  
۴ ..... گوش کن و بگو .....  
۴ ..... نگاه کن و بگو .....  
۴ ..... پیدا کن و بگو .....  
۵ ..... فکر کن و بگو .....  
۶ ..... واژه‌سازی .....  
۶ ..... درست، نادرست .....  
۷ ..... پیاموز و بگو .....  
۸ ..... نمایش .....  
۹ ..... بازی .....  
۱۰ ..... کتاب‌خوانی .....  
۱۱ ..... بخوان و حفظ کن .....  
۱۲ ..... بخوان و ببندیش .....  
۱۳ ..... (ب) مهارت‌های نوشتاری (کتاب نگارش) .....  
۱۴ ..... ارزشیابی .....  
۱۵ ..... روش تدریس .....

### بخش دوم: بررسی درس به درس

۲۰ ..... ستایش .....  
۲۱ ..... \*فصل اول: نهادها .....  
۲۲ ..... درس اول: کتاب‌خانه کلاس ما .....  
۲۹ ..... درس دوم: مسجد محله ما .....

|     |  |
|-----|--|
| ۳۴  | *فصل دوم : بهداشت                        |
| ۳۵  | - درس سوم : خرس کوچولو                   |
| ۳۹  | - درس چهارم : مدرسه خرگوش ها             |
| ۴۴  | *فصل سوم : اخلاق فردی و اجتماعی          |
| ۴۵  | - درس پنجم : چوپان درست کار              |
| ۴۹  | - درس ششم : کوشا و نوشا                  |
| ۵۲  | - درس هفتم : دوستان ما                   |
| ۵۶  | *فصل چهارم : راه زندگی                   |
| ۵۷  | - درس هشتم : از همه مهربان تر            |
| ۶۳  | - درس نهم : زیارت                        |
| ۶۷  | *فصل پنجم : هنر و ادب                    |
| ۶۸  | - درس دهم : هنرمند                       |
| ۷۲  | - درس یازدهم : آزاد                      |
| ۷۴  | - درس دوازدهم : فردوسی                   |
| ۷۸  | *فصل ششم : ایران من                      |
| ۷۹  | - درس سیزدهم : ایران زیبا                |
| ۸۳  | - درس چهاردهم : پرچم                     |
| ۸۸  | - درس پانزدهم : نوروز                    |
| ۹۲  | *فصل هفتم : طبیعت                        |
| ۹۳  | - درس شانزدهم : پرواز قطره               |
| ۹۷  | - درس هفدهم : مثل دانشمندان              |
| ۱۰۰ | بایسته های آموزشی برای درست نویسی (املا) |
| ۱۰۲ | نیایش                                    |
| ۱۰۳ | فهرست منابع و برخی کتاب های مفید         |

## سخنی با همکاران گرامی

والا نگشت هیچ کس و عالم نادیده مَر معلّم والا را  
«ناصر خسرو»

سپاس و ستایش خداوند پاک و مهربان را که به ما زمان و توان داد تا بتوانیم در پرتو روشنای روح بخش رحمانی، این کار را در جهت اهداف نظام آموزش و پرورش و با تأکید بر نقش تربیتی و هدایتی معلّم و ارتقای خودباوری، به فرجام آوریم.

فارسی دوره ابتدایی با ساختار جدید از دید پیوستاری و برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های فارسی، دنباله همان زنجیره‌ای است که در سال‌های گذشته از پایه اول ابتدایی پدیدار گشت و پس از پیمودن فراز و فرودها و کسب تجربه‌ها، اکنون این چنین، رخ نمایان کرده است.

بنیاد علمی و نظری دو کتاب «فارسی و نگارش»، بر پایه مطالعات و پژوهش‌های زبان‌شناسی و هنجارهای زبان آموزی روشمند، استوار است. دیگر اینکه با استقلال یافتن «نگارش» مجال رویش دوباره درس نگارش و انشا فراهم می‌شود و در پی آن، فضای آفرینش و خلاقیت نیز در پهنه آموزش‌های مدرسی ما درخشان‌تر می‌شود و به پرورش ذوق و بالندگی استعدادها و تقویت تخیل می‌انجامد. افزون بر این، آموزش املا، نگارش و انشا به ویژه در پایه‌های بالاتر نیز به شیوه‌های علمی و جهت یافته، صورت می‌گیرد.

کتاب راهنمای معلّم، برای جهت دادن و همسو کردن ذهنیت آموزگاران ارجمند این درس با رویکردها و اهداف آموزشی-تربیتی، سامان یافته است. قصد ما در این کتاب فراهم کردن گنجینه‌ای از دانش نبوده است بلکه خواسته‌ایم برای هر موضوع، دریچه‌ای به روی ذهن‌ها بگشاییم و تلنگری در روش‌ها ایجاد کنیم و باقی را به همت بلند شما همکاران عزیز بسپاریم؛ به همین روی، برخی درس‌ها را فراخ‌تر و برخی دیگر را به اشارت، مورد چند و چون قرار داده‌ایم، پس کتاب راهنمای معلّم، آغاز راهی است که پویه‌ها و باریک‌اندیشی‌ها و تلاش‌های پیگیر آموزشی شما را به فرجام درست و هنجارمند می‌رساند. با این همه، درنگ در زمینه‌های زیر ضروری است:

۱- پیوستگی محتوایی و موضوعی «فارسی و نگارش» ایجاب می‌کند که معلمان گرامی از موضوع‌ها و مباحث مطرح شده در پایه اول و پایه‌های بعدی کاملاً، آگاه باشند.

۲- با توجه به اینکه رویکرد آموزشی برنامه و کتاب درسی، فعالیت محور و مشارکتی است، توصیه می‌شود همکاران محترم با به کارگیری روش‌های پویا و جدید آموزشی همچون بحث گروهی، همیاری و قضاوت عملکرد و با ورود فعالانه دانش‌آموزان در فرایند یاددهی-یادگیری، کلاس را سرزنده و با طراوت نگه دارند تا آموزش و یادگیری، پویا، پایا، مانا و زُرف‌تر صورت گیرد.

۳- در تألیف کتاب درسی به ویژه در بخش نکته‌ها و واژه‌سازی‌ها، اصل را بر «تدریج» و سیر تکوینی مرحله‌ای نهاده‌ایم؛ بنابراین، از گسترش مباحث و شرح غیر ضروری که به انباشت دانش و خستگی و فرسایش ذهنی دانش‌آموزان، می‌انجامد، باید پرهیز کرد؛ زیرا مباحث نگارشی، دستوری و ادبی در سال‌های بعد، فربه‌تر و کامل‌تر بیان خواهد شد، بنابراین در آموزش باید اندازه نگاه داشت و به ساختار کتاب پای بند بود.

۴- بنیاد علمی و نظری کتاب «فارسی و نگارش» بر «راهنمای برنامه» مصوّب و مدوّن استوار است. مطالعه «راهنمای برنامه» درسی حوزه تربیت و یادگیری فارسی دوره ابتدایی» (در بخش کلیات همین کتاب آمده است)، به شما دیران عزیز، در شناخت علمی‌تر و روشمند و عمیق‌تر ساختار و محتوای کتاب و اهداف آموزشی آن یاری خواهد رساند.

کتاب فارسی دوم در هفت فصل تنظیم شده است. این کتاب با تحدیدیه آغاز می‌شود و با نیایش به پایان می‌رسد. در هر فصل، در میان درس‌ها «حکایت»، «بخوان و حفظ کن» و «بخوان و ببندیش» قرار گرفته است. در پایان حکایت‌ها و بخوان و ببندیش‌ها، پرسش‌هایی آمده است که به قصد تأمل بیشتر در محتوا و بررسی و تحلیل درون مایه متن طراحی شده‌اند.

آخرین قسمت این کتاب نیز به معرفی فهرست منابعی می‌پردازد که متون کتاب از آن برگرفته شده است. طرح فهرست منابع، آموزش غیرمستقیم، استفاده از منابع و رعایت امانت داری در هنگام استفاده از منابع است.

بایسته است از همه عزیزان و همه آموزگاران بزرگوار کشور که با قدم و قلم خویش، ما را یاری کرده‌اند، سپاسگزاری و قدردانی شود.

سخن آخر را به بیتی از مثنوی مولانا جلال‌الدین (ره) وا می‌گذاریم:

«این همه گفتیم لیک اندر بسیج بی عنایات خدا هیچیم هیچ»

گروه زبان و ادب فارسی

دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

## برنامه سالانه پیشنهادی زبان آموزی فارسی پایه دوم

| اردیبهشت | فروردین       | اسفند | بهمن | دی | آذر | آبان | مهر |
|----------|---------------|-------|------|----|-----|------|-----|
| دهه سوم  |               |       |      |    |     |      |     |
| دهه دوم  |               |       |      |    |     |      |     |
| دهه اول  | درس هفدهم     |       |      |    |     |      |     |
| دهه سوم  | درس شانزدهم   |       |      |    |     |      |     |
| دهه دوم  | -             |       |      |    |     |      |     |
| دهه اول  | -             |       |      |    |     |      |     |
| دهه سوم  | تکرار و تمرین |       |      |    |     |      |     |
| دهه دوم  | درس پانزدهم   |       |      |    |     |      |     |
| دهه اول  | درس چهاردهم   |       |      |    |     |      |     |
| دهه سوم  | درس سیزدهم    |       |      |    |     |      |     |
| دهه دوم  | تکرار و تمرین |       |      |    |     |      |     |
| دهه اول  | درس دوازدهم   |       |      |    |     |      |     |
| دهه سوم  | درس یازدهم    |       |      |    |     |      |     |
| دهه دوم  | درس دهم       |       |      |    |     |      |     |
| دهه اول  | درس نهم       |       |      |    |     |      |     |
| دهه سوم  | درس هشتم      |       |      |    |     |      |     |
| دهه دوم  | درس هفتم      |       |      |    |     |      |     |
| دهه اول  | درس ششم       |       |      |    |     |      |     |
| دهه سوم  | درس پنجم      |       |      |    |     |      |     |
| دهه دوم  | درس چهارم     |       |      |    |     |      |     |
| دهه اول  | درس سوم       |       |      |    |     |      |     |
| دهه سوم  | درس دوم       |       |      |    |     |      |     |
| دهه دوم  | درس اول       |       |      |    |     |      |     |
| دهه اول  | یادآوری       |       |      |    |     |      |     |

- **توجه :** بنا به مصوبه آموزش و پرورش در هر هفته ۸ ساعت آموزشی به درس فارسی (پایه دوم) اختصاص دارد.
- ۵ ساعت آموزشی به درس فارسی و ۳ ساعت آموزشی به درس املا و مهارت‌های نوشتاری اختصاص می‌یابد.
- بنا بر ساعت‌های ذکر شده در هر ماه ۳۲ ساعت آموزشی به زبان آموزی فارسی تعلق می‌گیرد.
- از این ۳۲ ساعت آموزشی، ۱۰ الی ۱۱ جلسه آموزشی برای هر درس در نظر گرفته شده است.

|  |             |
|--|-------------|
| آموزش متن درس – نگاه کن و بگو. درست، نادرست  | جلسه اول    |
| تکرار و تمرین خواندن – گوش کن و بگو – واژه سازی                                      | جلسه دوم    |
| تکرار و تمرین روخوانی – بیاموز و بگو – انجام فعالیت کتاب کار روز اول                 | جلسه سوم    |
| املاي آموزشی درس   | جلسه چهارم  |
| فعالیت پیدا کن و بگو – بازی یا نمایش یا کتابخوانی                                    | جلسه پنجم   |
| نگارش (جمله سازی) – انجام فعالیت نوشتاری از کتاب کار – صفحه دوم                      | جلسه ششم    |
| املاي نیمه اول درس – انجام فعالیت نوشتاری از کتاب کار – صفحه سوم                     | جلسه هفتم   |
| بخوان و بیندیش – یا بخوان و حفظ کن یا حکایت – نگارش (جمله سازی)                      | جلسه هشتم   |
| تمرین بخوان و حفظ کن (حفظ شعر در کلاس) – انجام فعالیت نوشتاری از کتاب کار صفحه چهارم | جلسه نهم    |
| املاي نیمه دوم درس – انجام فعالیت های نوشتاری از کتاب کار صفحه پنجم                  | جلسه دهم    |
| نگارش (جمله سازی) – تمرین بخوان و حفظ کن   | جلسه یازدهم |

\* املاي آموزشی فقط املاي تخته ای نیست. بلکه فعالیت های شماره های ۲ و ۳ از کتاب کار فارسی، اغلب این آموزش را به صورت متنوع پیشنهاد کرده است.

\* برای آموزش جمله سازی تمرین های متنوع تری به غیر از جمله سازی با کلمه ها می توان در نظر گرفت. نظیر خواندن کتاب داستان و انتخاب کلمه ها از آن و جمله سازی با آنها – یا جمله سازی شفاهی یا تکمیل داستان ها و ...

**\*\* همکار گرامی برنامه های ارائه شده جنبه پیشنهادی دارد و بنابر شرایط و موقعیت کلاس و تشخیص شما انعطاف پذیر خواهد بود.**  
**\* تذکر:** نشانه تشدید ( ّ ) به عنوان یکی از مسائل زبان فارسی، آموزش داده می شود، هم چنان که در فارسی اول دبستان، یک درس را به خود اختصاص داده است. توجه به تشدید به خوانش درس کمک می کند اما تشدید چون در خط فارسی، علامت حرفی ندارد در ارزش یابی درس املا، بود و نبود آن یکسان است یعنی تشدید ارزش املايی ندارد و از این دید، مانند مصوّت های کوتاه در خط فارسی است که نشان داده نمی شوند.



## بررسی ساختار کلی کتاب فارسی دوم

## نمای کلی کتاب فارسی

| نام فصل                  | شماره درس | عناوین درس‌ها  | واژه‌سازی  | بیاموز و بگو  | فعالیت‌های هر درس  |
|--------------------------|-----------|--|--|---|--|
| ستایش                    | -         | بهترین سرآغاز (نظامی) - خدای مهربان  | -  | -   | -  |
| (۱) نهادها               | ۱         | کتابخانه‌ی کلاس ما<br>بخوان و حفظ کن: یار مهربان (عباس یمنی شریف)  | گسترش واژگان با پیشوند (هم)<br>- آموزش غیرمستقیم ساختن صفت مشتق با پیشوند (با)             | ترکیب کلمات مختموم به (ه) یا (ی) (نکره)<br>- آموزش صداهای مختلف نشانه (و) در کلمات و ترکیب‌ها                             | نگاه کن و بگو<br>درست، نادرست<br>واژه‌سازی<br>بیاموز و بگو<br>بازی/ نمایش                                |
| (۲) بهداشت               | ۳         | خرس کوچولو<br>حکایت: راه سلامتی<br>بخوان و حفظ کن: ستاره   | گسترش واژگان و صفت‌سازی با پیشوند (بی)<br>- مترادف‌ها                                      | کاربرد نشانه نقطه پایان جمله و نشانه پرسشی (؟)<br>- آموزش تفاوت خواندن و نوشتن<br>تنوین در کلماتی نظیر لطفاً، مثلاً و ... | نگاه کن و بگو<br>درست، نادرست<br>واژه‌سازی<br>بیاموز و بگو<br>کتاب‌خوانی/ بازی                           |
| (۳) اخلاق فردی و اجتماعی | ۵         | چوبان درست‌کار<br>بخوان و حفظ کن: احوال‌پرسی (محمود کیانوش)<br>کوشا و نوشا<br>حکایت: خوش اخلاقی<br>دوستان ما<br>بخوان و بیندیش: مورچه‌اشک‌ریزان... | واژگان مخالف و متضاد<br>- کلمات مشترک (هم خانواده)<br>گسترش واژگان یا پسوند «فروش» و «ساز» | آموزش علامت جمع (ها)<br>- تفاوت صدای e و h (ی و ه)<br>ضمایر اشاره (این) و (آن)  | درست، نادرست<br>گوش کن و بگو<br>واژه‌سازی<br>بیاموز و بگو<br>پیدا کن و بگو<br>بازی و نمایش<br>کتاب‌خوانی |

|  |   |   |  |                |                  |
|--|---|---|--|----------------|------------------|
| درست و نادرست<br>گوش کن و بگو<br>واژه‌سازی<br>بیموز و بگو<br>پیدا کن و بگو<br>بازی/نمایش<br>/ کتاب خوانی                 | تشخیص کلمات مختموم به الف<br>مقصوره (کبری، حتی و...)  | گسترش واژگان از طریق تداعی (بستگان)   | از همه مهربان‌تر<br>بخوان و حفظ کن: مثل یک<br>رنگین کمان (جعفر ابراهیمی - شاهد)<br>حکایت: همکاری<br>زیارت<br>بخوان و بیندیش: کی بود؟ کی بود؟                 | ۸<br>۹         | (۴)<br>راه زندگی |
| درست و نادرست<br>گوش کن و بگو<br>واژه‌سازی<br>بیموز و بگو<br>پیدا کن و بگو<br>فکر کن و بگو<br>بازی/نمایش<br>/ کتاب خوانی | تبدیل زمان حال به آینده<br>-<br>-<br>- قید زمان   | - گسترش واژگان از طریق تداعی (هنرمند)<br>-<br>صفت تفضیلی و عالی «تر و ترین»                               | هنرمند<br>بخوان و حفظ کن: من هنرمندم<br>(افشین علا)<br>حکایت: کودک زیرک<br>درس آزاد<br>فردوسی<br>بخوان و بیندیش: یک کلاغ، چهل<br>کلاغ                        | ۱۰<br>۱۱<br>۱۲ | (۵)<br>هنر و ادب |
| درست و نادرست<br>گوش کن و بگو<br>واژه‌سازی<br>بیموز و بگو<br>پیدا کن و بگو<br>فکر کن و بگو<br>بازی/نمایش<br>/ کتاب خوانی | جمع بستن کلمات با «ان» و «ها»<br>شناخت «ی» نسبت<br>نحوه جمع بستن کلمه‌هایی که به (ه)<br>ختم می‌شود. با «ان» | واژه‌سازی با پسوند «گاه»<br>گسترش واژگان با کلمه‌های «هم نویسه»<br>واژه‌سازی با کلمه «کار» به عنوان بسوند | ایران زیبا<br>بخوان و حفظ کن: ای خانه ما<br>(رحماندوست)<br>برچشم<br>بخوان و حفظ کن: با پرستوهای شاد<br>(محمود پوروهاب)<br>نوروز<br>بخوان و بیندیش: عمو نوروز | ۱۳<br>۱۴<br>۱۵ | (۶)<br>ایران من  |
| درست و نادرست<br>گوش کن و بگو<br>واژه‌سازی<br>بیموز و بگو<br>پیدا کن و بگو<br>فکر کن و بگو<br>بازی/نمایش<br>/ کتاب خوانی | - قید حالت<br>آشنایی با نام آواها   | - صفت‌سازی با وند «نا»<br>گسترش واژگان مربوط به فصول سال  | پرواز قطره<br>حکایت: شیر و موش<br>مثل دانشمندان<br>بخوان و حفظ کن: درخت‌کاری<br>نمایش (بلبل و مورچه)<br>بخوان و بیندیش: روباه و خروس                         | ۱۶<br>۱۷       | (۷)<br>طبیعت     |
|  |   |   | نیایش  |                |                  |

براساس برنامه، دو کتاب برای آموزش فارسی در نظر گرفته شده است :

الف) کتاب فارسی شامل مهارت‌های شفاهی زبان

ب) کتاب نگارش شامل مهارت‌های کتبی زبان

این دو کتاب، مهارت‌های زبان‌آموزی را به طور موازی و با آهنگی مناسب، آموزش می‌دهند. اما چرا دو کتاب؟

جدایی دو مقوله کتبی و شفاهی به دلیل ماهیت این دو مهارت و انتخاب رویکردهای متفاوت در آموزش برای هر کدام است و گرنه دو کتاب ارزش آموزشی یکسان دارند. در کتاب «نگارش» با توجه به انتخاب رویکرد تحلیلی و روش‌های فعالیت محور و فعال در آموزش زبان که تنوع تمرین‌ها و هدفدار بودن آنها را می‌طلبد، محتوای خاصی پیش‌بینی شده که علاوه بر تعمیق آموزش‌های کتاب «فارسی»، می‌کوشد تا آموزش‌ها را تداوم و استمرار بخشد. کتاب «فارسی» نیز با توجه به رویکرد کلی، تکیه بر مهارت‌های شفاهی زبان دارد که ممکن است قرار گرفتن آن در کنار تمرین‌های کتبی، آنها را تحت شعاع قرار دهد و همه می‌دانیم که مهارت‌هایی چون گوش دادن، سخن گفتن و خواندن مورد بی‌مهری و کم‌توجهی بوده و نوشتن در صدر زبان‌آموزی قرار گرفته است. تصور والدین نیز از آموزش ابتدایی نوشتن است، بی‌آنکه به این نکته اساسی توجه شود که نوشتن آخرین مهارت زبان‌آموزی است.

از طرفی تمرکز تمرین‌های نوشتاری در کتاب «نگارش» و تمرکز مواد شنیداری، گفتاری و خوانداری در کتاب «فارسی» امکان آموزش سنجیده و متعادل را به معلم و متعلم می‌دهد.

کتاب «فارسی» از هفت فصل در هفت موضوع کلی و اساسی تشکیل شده است. موضوعات عبارت‌اند از : ۱- نهادها، ۲- بهداشت، ۳- اخلاق فردی و اجتماعی، ۴- راه زندگی، ۵- هنر و ادب، ۶- ایران من، ۷- طبیعت.

هر فصل ۲ تا ۳ درس دارد که شناور بودن تعداد دروس بستگی به اهمیت موضوع دارد. مجموع درس‌های کتاب، ۱۷ درس است که یک درس از این درس‌ها، درس آزاد است و به منظور مشارکت معلم و دانش‌آموزان، سفید عرضه می‌شود.

در پایان هر فصل نیز یک متن به عنوان «بخوان و بیندیش» پیش‌بینی شده است. هفت متن «بخوان و بیندیش» در هر کتاب، عمدتاً از میان داستان‌ها و افسانه‌هایی برگزیده شده‌اند که دارای جاذبه و کشش فراوانی باشند. این متن‌ها با هدف تقویت مهارت خواندن، ایجاد عادت به مطالعه، افزایش واژگان خوانداری، ایجاد فرصت‌هایی برای هدایت عواطف، احساسات و گسترش دنیای ذهن و روان دانش‌آموزان در پایان هر فصل آمده است که با موضوع درس نیز بی‌ارتباط نیست.

پرسش‌هایی از متن برای این بخش در نظر گرفته شده که به منظور سنجش درک مطلب می‌باشد. گفتن املا، رونویسی و... در این بخش ضرورتی ندارد. کتاب با یک ستایش آغاز شده و به نیایش ختم می‌گردد.

اکنون به تبیین ساختار کلی دو کتاب «فارسی و نگارش» و ویژگی‌های هر یک می‌پردازیم :

## الف) مهارت‌های خوانداری کتاب فارسی

عنوان این کتاب «فارسی» است و مهارت شنیدن و سخن گفتن را همراه با خواندن، که هر سه از مهارت‌های شفاهی زبان هستند، زیر پوشش قرار می‌دهد.

در کتاب «فارسی» اهداف اساسی زیر دنبال می‌شود که در راهنمای برنامه درسی نیز آمده است :

۱- توانایی بلندخوانی و صامت‌خوانی

۲- خواندن با لحن و آهنگ مناسب

۳- درک نوشته‌ها و دریافت پیام اصلی آنها

۴- دریافت ارتباط بین بخش‌های مختلف نوشته

۵- به کارگیری کارافزارهای مناسب خواندن

۶- گسترش دایره دید در خواندن

۷- پرورش مشاهده و تقویت توانایی خوب دیدن

— **گوش کن و بگو**: فعالیت گوش کن و بگو در تمام پایه‌های دوره ابتدایی مورد توجه قرار گرفته است. این فعالیت، کلاس

را با تعامل میان معلم و دانش‌آموز مواجه می‌سازد. توجه، دقت و تمرکز حواس، ارتقای درک شنوایی و مهارت در گفت و شنود از دستاوردهای این فعالیت می‌تواند باشد.

از دیگر اهداف این فعالیت، ارزشیابی میزان درک دانش‌آموز از مطلب متن درس است. با این فعالیت هم معلم در می‌یابد که دانش‌آموز چه میزان محتوا و پیام درس را دریافت کرده است و هم دانش‌آموز به خودارزشیابی دست می‌یابد و مفاهیمی را که دریافت نکرده است از زبان هم کلاسی‌هایش می‌شنود و خلأ اطلاعاتی خود را جبران می‌نماید.

### توصیه‌ها:

۱- هنگام پرسش، فرصت فکر کردن و مشورت دانش‌آموزان با همدیگر را فراهم آورید.

۲- دانش‌آموزان را تشویق کنید تا پاسخ‌های خود را در قالب گفتار مبسوط بیان کنند و از پاسخ‌های یک واژه‌ای مانند «بله»

و «خیر» پرهیز کنند.

۳- دانش‌آموزان را تمرین دهید تا زمانی که پرسش به طور کامل خوانده نشده است، پاسخ خود را آغاز نکنند. این کار عادت به گوش دادن کامل را ایجاد خواهد کرد.

۴- دانش‌آموزان را عادت دهید تا پیش از جواب دادن فکر کنند و پاسخ خود را دقیق و منسجم بیان کنند.

۵- از دانش‌آموزان بخواهید تا علاوه بر پاسخی که از متن درس یافته‌اند، نظر خود را نیز درباره سؤال مطرح کنند.

۶- در صورت ضرورت دانش‌آموزان را راهنمایی کنید تا با مراجعه به متن درس، پاسخ مورد نظر را بیابند. ارجاع دادن به

گروه‌های مختلف می‌تواند صورت پذیرد، مثلاً یادآوری بخشی از درس به صورت شفاهی از جانب آموزگار، از آن جمله است.

**نگاه کن و بگو**: در این فعالیت از کتاب «فارسی»، لازم است تا دانش‌آموز تصاویر را به خوبی مشاهده کند و آنچه را که

دیده است به زبان بیاورد. دانش‌آموز باید این توانایی را بیابد که تصاویر متوالی را به یکدیگر ارتباط داده، مضمون مندرج در آنها را

از آغاز تا پایان، دنبال کند. تصاویر متوالی در این فعالیت معمولاً درباره موضوعات اجتماعی، فرهنگی و تربیتی است. ضمن این که

سواد بصری دانش‌آموزان بالا رفته، به یک نکته تربیتی، اخلاقی و اجتماعی هم می‌رسند. نظم و انسجام فکری، تقویت حافظه بصری،

برقراری ارتباط بین درونداد و برونداد ذهنی، ارتقای درک شنوایی و رشد و پرورش قوه بیان از جمله اهداف زبان‌آموزی است که در

این فعالیت به ثمر می‌رسد. توصیه می‌شود به نکات زیر توجه شود:

۱- دانش‌آموزان را تشویق کنید تا با دقت جزئیات مندرج در تصویر را نگاه کنند.

۲- درباره تصاویر با یکدیگر گفتگو کنند و با مسائل زندگی و محیط اطراف خود آنها را پیوند دهند.

۳- چنان چه رویدادهای وابسته به تصاویر با کتاب‌هایی که تاکنون خوانده‌اند یا فیلم‌هایی که دیده‌اند، مشابه است یا چنین اتفاقی

در زندگی آنها رخ داده است به یاد آورند.

۴- درباره علت رخدادهای تصاویر متوالی توضیح دهند و به دنبال راه‌حل برآیند.

۵- آنها را تشویق کنید تا توضیحات خود را به صورت مبسوط بیان کنند نه به طور کوتاه.

۶- از دانش‌آموزان بخواهید تا درباره رویدادهای تصاویر اظهار نظر کنند.

**پیدا کن و بگو**: این فعالیت از کتاب «فارسی» بدین منظور است که دانش‌آموزان بعد از خواندن متن درس و فهمیدن موضوع

و درون مایه آن، دوباره به درس رجوع کنند و به شیوه‌ای هدفمند و نظامدار در آن جستجو کنند. این مراجعت برای پیدا کردن نکاتی که از آنها خواسته شده، برای مرور درس به شیوه‌ای فعالانه لازم است.

پرسش‌هایی که زیر مجموعه فعالیت مذکور را تشکیل می‌دهد، بر چند دسته‌اند: برخی بیشتر سمت و سویی در جهت آموزش املا دارند، مانند: پیدا کردن کلمه‌هایی که دارای یکی از حروف الفباست، یا کلمه‌هایی که حروف تکراری دارند، یا کلماتی که تعداد اشکال نماد نوشتارشان بیشتر است یا کلمه‌هایی که ویژگی‌هایی مانند تشدید، تنوین و... دارند. در این دسته فعالیت‌ها، هدف این است که ضمن مرور و نگاهی به کل متن درس، توجه آنها به آن دسته از واژه‌هایی که باید پیدا کنند، جلب شود و شکل نوشتاری آنها در بافت درس در ذهن دانش‌آموزان نقش بندد.

در دسته دیگر، دانش‌آموز باید به جستجوی کلمه‌ها و جمله‌هایی برآید که در حوزه‌های معنایی مورد تأکید است، مثلاً، کلمه‌هایی از درس را پیدا کند که طعم شیرین دارند یا کلمه‌هایی که معنی حرکت و نقل و انتقال را در خود دارند یا کلمه‌هایی که با عنوان درس یا مضمون درس ارتباط معنایی دارد. در این دسته از فعالیت‌ها، آموزش املا، انشا و درک مطلب مورد نظر است.

به هر حال، دانش‌آموز برای دریافت سؤالاتی که از او می‌شود، به متن درس رجوع می‌کند که با این رجوع، نه تنها بافت درس، چه از نظر واژگانی و چه از نظر نحوی و چه از نظر گاه حوزه معنایی یا آوایی، برای او روشن می‌شود بلکه مرورهای مکرر درس برای وی خسته‌کننده نیست، زیرا در هر بار در پی رسیدن به هدفی است و به علاوه چنان چه دقتش مناسب باشد، در هر بار مراجعه به درس، نکته‌های زبانی دیگری که هدف سؤال نیست، نیز توجه او را به خود جلب می‌کند.

این فعالیت پرورش حس کنجکاوی، جستجوگری و پشتکار را در دانش‌آموز تقویت می‌کند. برای پیشبرد اهداف این فعالیت توصیه می‌شود به نکات زیر توجه کنید:

- ۱- از دانش‌آموزان بخواهید برای پیدا کردن پاسخ پرسش، کل درس را از اول تا آخر مرور کنند.
- ۲- بهتر است جستجو برای یافتن پاسخ سؤال را در این فعالیت در گروه‌ها انجام بدهند (گروه‌های دو نفره زودتر به نتیجه می‌رسند) می‌توان گاه این فعالیت را به صورت مسابقه اجرا نمود. بدین ترتیب شور و هیجان در کلاس ایجاد می‌شود.
- ۳- شرایطی فراهم کنید که بعد از پیدا کردن مورد زبانی که از آنها خواسته شده آن را به موقعیت‌های دیگر ارتباط دهند، مثلاً، اگر مشابه آن را در درس‌های قبل یا در کتاب‌های دیگر یا در محیط واقعی خانه، مدرسه و... داشته‌اند و یا دیده و شنیده‌اند، به یاد آورده و در کلاس بازگو نمایند.
- ۴- بعد از پایان پرسش‌های مربوط به فعالیت «پیدا کن و بگو» از دانش‌آموزان سؤال کنید که چه نکته‌های خاص دیگری در درس پیدا کرده‌اند.

**— فکر کن و بگو:** این فعالیت کتاب فارسی علاوه بر مهارت‌های مربوط به گفت و شنود و توسعه دروندادها و برون‌دادهای زبانی کودکان، در پی آن است تا دانش‌آموزان بتوانند در یک فضای امن و صمیمی و بدون هیچ اضطراب و تشویشی، نظرها، عقاید، احساسات و عواطف خود را چه در گروه و چه در جلوی جمع بیان نمایند.

برخی از پرسش‌های مندرج در فعالیت مذکور به منظور پیوند دادن مضمون متن درس به زندگی واقعی و واداشتن آنها به حل یک مسئله اجتماعی است. برخی دیگر مکمل معنایی درس و بسیاری دیگر از آنها به طور مستقیم به بیان احساسات و عقاید دانش‌آموزان معطوف است.

توصیه می‌شود:

- ۱- دانش‌آموزان ابتدا درباره سؤال مورد نظر در گروه گفتگو کنند. درباره نظرات یکدیگر بحث کنند. بعد از اتمام بحث در یک گروه، اعضای آن گروه، با گروه مجاور خود نیز می‌توانند به گفتگو بپردازند.

۲- فضایی فراهم سازید تا دانش‌آموز به هنگام تفکر دربارهٔ پاسخ سؤال آنچه را که مشابه آن است و قبلاً به گونه‌ای با آن برخورد داشته است، بیان کند.

— **واژه‌سازی:** قلب هر زبان واژه‌های آن زبان است. کودکان از پایهٔ سوم ابتدایی در هر سال می‌توانند تا سه هزار واژه را به گنجینهٔ واژگان خواندنی خود بیفزایند.

کودکان به چند طریق به معنای واژه‌ها دست می‌یابند؟ آنها هنگام ورود به دبستان مقدار زیادی واژه را که از طریق شناخت پدیده‌های اطراف خود به دست آورده‌اند، در ذهن خود دارند. برخی از واژگان اندوخته در ذهن خود را در گفتار روزمره به کار می‌برند و برخی دیگر را اگر چه به کار نمی‌برند، مفهوم آنها را می‌دانند. در دبستان، کودکان شکل نوشتاری واژه‌ها را از طریق خواندن همراه با معنی آن به ذهن می‌سپارند.

یکی از راه‌های واژه‌آموزی کشف روابط مفهومی واژگان به صورت مختلف است. برخی از این داده‌ها عبارت‌اند از:

۱- **هم‌مفهومی:** خواندن یک طبقه از واژگان که ارتباط معنایی با یکدیگر دارند، مانند واژه‌های زیر که همه از نظر مفهومی با واژه «سفر» در یک فضا قرار می‌گیرند.

سفر، چمدان، بلیت و اتوبوس

۲- **هم‌معنایی:** اگر چه هم‌معنایی کامل بین کلمات وجود ندارد ولی بین برخی از واژه‌ها شباهت معنایی برقرار است، مانند واژه‌های تیره و سیاه که در همه جا و در همه جمله‌ها نمی‌توانند کاملاً هم‌معنا باشند. خواندن دو کلمهٔ تقریباً هم‌معنا به گسترش گنجینهٔ واژگانی دانش‌آموزان کمک می‌کند.

۳- **تضاد معنایی:** خواندن دو کلمه که از نظر معنایی مخالف یکدیگر هستند نیز راهی برای واژه‌آموزی است (مانند شب و روز، سرد و گرم).

۴- **کلمه‌های متشابه:** کلمه‌های متشابه چه آن دسته از کلماتی که صورت املائی و صورت گفتاری یکسانی دارند، مانند کلمهٔ شیر (شیر جنگل، شیر خوردنی، شیر آب) چه آن دسته از کلمه‌هایی که مانند هم نوشته نمی‌شوند ولی از نظر گفتاری هم‌آوا هستند (مانند کلمه‌های خوار و خار، خواست و خاست، ثواب و صواب).

برای آموزش بهتر واژه‌آموزی و گسترش واژگانی دانش‌آموزان به نکات زیر توجه کنید:

الف) دربارهٔ گروه واژه‌هایی که در بخش واژه‌آموزی است دانش‌آموزان را به صحبت و گفتگو تشویق کنید. با استفاده از تجارب زبانی دانش‌آموزان و نیز با هدایت و راهنمایی خود، فضای مفهومی واژه‌ها، ارتباط معنایی آنها با یکدیگر را روشن سازید.

ب) دانش‌آموزان واژه‌های جدیدی را که یاد می‌گیرند، به سایر بخش‌های زندگی روزانهٔ خود تعمیم و گسترش دهند.

پ) در برخورد با واژگان، از آنها بخواهید تا به یاد آورند که چند بار با این واژه تماس داشته‌اند، در کجا، چگونه، چند بار و ...

ت) با استفاده از تجارب زبانی دانش‌آموزان و هدایت و راهنمایی آنها، فضایی در کلاس ایجاد شود تا هر کدام از واژه‌های

جدیدی که یاد می‌گیرند، تعریف شود.

ث) فرصت‌هایی در کلاس ایجاد کنید تا دانش‌آموزان واژه‌های جدید را در گفتار و نوشتار خود به کار ببرند.

— **درست، نادرست:** این فعالیت از کتاب فارسی مشتمل بر جمله‌هایی است که برخی از این جمله‌ها از نظر معنایی درست

و برخی دیگر نادرست هستند. بیشتر آنها در ارتباط با متن درس است و برخی دیگر به اطلاعات عمومی دانش‌آموز مربوط می‌شود.

فعالیت مذکور که به همهٔ پایه‌های دورهٔ ابتدایی مربوط می‌شود، سهمی از تحقق اهداف برنامهٔ درسی زبان‌آموزی را به عهده دارد.

علاوه بر تقویت دقت و تمرکز شنوایی و توجه دادن دانش‌آموزان به هستهٔ معنای پیام در جمله، بیشتر نقش ارزشیابی از میزان درک و

فهم دانش‌آموزان را نسبت به درون مایهٔ درس ایفا می‌کند. در این فرایند ارزشیابی، فقط میزان درک دانش‌آموزان برای معلم سنجیده

نمی‌شود، بلکه نوعی خود ارزشیابی نیز برای دانش‌آموز است.

او با حدسی که دربارهٔ درست بودن یا نادرست بودن جمله می‌زند، میزان دانسته‌ها و یافته‌های خود را از درس می‌سنجد و ضعف‌ها و قوت‌ها برایش آشکار می‌شود. در این میان، پاسخ‌های درست و اشتباه خود را با دیگر همکلاسان نیز مقایسه می‌کند. علاوه بر موارد مذکور، ساختار جمله‌های نوشتاری نیز برای او روشن می‌شود. بر اثر تکرار در شنیدن جمله‌های صحیح نوشتاری است که نوشتن جمله‌ها به نحو صحیح نیز برای او آسان می‌شود. در نتیجه، بسیاری از فعالیت‌های شفاهی به نگارش دانش‌آموزان هم کمک می‌کند.

برای اجرای بهتر فعالیت «درست، نادرست» به توصیه‌های زیر توجه کنید:

- ۱- چون این فعالیت بیشتر جنبهٔ ارزشیابی دارد، در صورت حدس‌های نادرست دانش‌آموزان، سعی شود دانش‌آموز علل ضعف را کشف کند و در صدد جبران آن برآید.
  - ۲- هنگام پرسش و خواندن جمله‌های مربوط به «درست و نادرست» فضایی ایجاد کنید تا تحرک و نشاط در کلاس ایجاد شود.
  - ۳- فرصت فکر کردن به دانش‌آموزان داده شود.
  - ۴- این فعالیت را هم به صورت گروهی و هم فردی می‌توان اجرا کرد.
  - ۵- دربارهٔ پاسخ اشتباه، دانش‌آموزان را به گفتگو تشویق کنید.
- اگر دربارهٔ پاسخ اشتباه در گروه کندوکاو شود، تمرینش تر خواهد بود. بعد از علت‌یابی می‌توان از آنها خواست برای رفع آن راه‌هایی را پیشنهاد کنند.

**بیاموز و بگو:** برای به کارگیری درست زبان و توفیق در برقراری ارتباط گفتاری و نوشتاری و نیز سازمان‌دهی بهتر فکر و ذهن، دانش‌آموز نیازمند است تا الگوهای دستوری صحیحی را در زبان فارسی معیار بداند و عادت کند تا آنها را در گفته‌ها و نوشته‌های خود به کار بندد.

در روند زبان‌آموزی در دورهٔ ابتدایی علاوه بر تلاش برای رشد و تقویت مهارت‌های زبان‌آموزی، نقش فرازبانی و تقویت آن در ذهن و زبان نیز در برنامهٔ درسی زبان‌آموزی مطرح است، به طوری که دانش‌آموز بتواند از زبان فارسی معیار برای تعبیر و تفسیر زبان استفاده کند، یعنی واژه‌ای را تعریف و تفسیر کند، به تشریح و تبیین عناصر زبانی بپردازد و سازمان درونی کلمه‌ها و جمله‌ها را بشناسد و بتواند جمله‌های صحیح دستوری را در گفته‌ها و نوشته‌های خود به کار گیرد.

در این فعالیت دانش‌آموز با ساخت نحوی زبان، آشنا می‌شود. یکی از انتظارات در این فعالیت این است که دانش‌آموز بتواند بین عناصر مختلف یک جمله به منظور رسانندگی پیام آن، رابطهٔ هم‌نشینی برقرار کند، مثلاً جمله‌ای را که در آن یک کلمه با هر نقش دستوری، حذف شده باشد، بتواند در جای مناسب خود در جمله قرار دهد. علاوه بر هم‌نشینی، مهارت به کارگیری درست محور جانشینی نیز ضروری است، یعنی بتواند به جای یکی از کلمه‌های مندرج در آن جمله کلمهٔ مناسب دیگری را جانشین کند. این امر در زبان‌آموزی نقش مؤثری را ایفا می‌کند. اگر استفاده از محور جانشینی نبود، ذهن نمی‌توانست هزاران هزار جمله را برحسب موقعیت‌های متفاوت، عیناً در حافظه انبار کند و مسلماً در نیازهای ارتباطی فرو می‌ماند و از عهدهٔ بیان موقعیت‌های تازه و ناآشنا برنمی‌آمد. استفاده از محور جانشینی است که زبان را پویا، زایا و خلاق کرده است.

بیشتر تمرین‌های مربوط به فعالیت «بیاموز و بگو» کار بر روی ساختار جمله است در زبان فارسی معیار، به کارگیری ساختار صحیح جمله‌ها با توجه به زمان‌های مختلف (حال، آینده و گذشته) به کارگیری صفت‌ها (ساده، تفضیلی و عالی) و اضافه کردن صفاتی به اسم‌ها برای زیباتر شدن جمله‌ها و نیز به کارگیری مناسب نقش نماها در جمله است (منظور از نقش نما، عامل تشخیص نقش کلمات در جمله است، مانند نقش نمای مفعول که تک‌واژه «را» است و نقش نمای اضافه و صفت، نقش نمای ندا، مانند ای و...).



- از انواع دیگر تمرین‌های مربوط به «بیاموز و بگو»، به کارگیری مثل هاست. چند مهارت نگارش نیز در آموزش نکته‌ها موجود است. در آموزش این فعالیت به توصیه‌های زیر توجه شود:
- ۱- در برخی از فعالیت‌ها اگر چه آموزش دستور زبان مطرح است ولی این آموزش به طور غیرمستقیم مورد نظر است. سعی کنید در تدریس از نقش دستوری کلمه‌ها نامی برده نشود.
  - ۲- در نحوه آموزش، سعی کنید با طرح مثال‌های مختلف پیرامون تمرین‌های در نظر گرفته شده، نکته معین شده را در ذهن دانش‌آموزان تثبیت کنید. در آموزش قاعده‌ها، روش از جزء به کل یا روش استقرایی را بیشتر به کار ببندید و تلاش بر این باشد تا در روند آموزشی از طریق ارائه مثال‌ها، مصداق‌ها و شواهد، دانش‌آموزان به کشف قاعده نایل شوند.
  - ۳- «بیاموز و بگو»، را با درس یا درس‌های قبل یا با مثال‌هایی از کتاب‌های درسی یا غیردرسی پیوند دهید.
  - ۴- دانش‌آموزان را هدایت کنید تا مثال‌ها و مصداق‌ها را خود به زبان آورند و سپس روی تابلو یادداشت کنند.
  - ۵- در اجرای فعالیت‌های جمله‌سازی چه آن دسته از تمرین‌هایی که مربوط به فعالیت بیاموز و بگو است و چه فعالیت‌های دیگر کتاب نگارش، شرایط را در کلاس به گونه‌ای فراهم آورید تا دانش‌آموزان جمله‌های بیشتر و متفاوت‌تری را بگویند یا بنویسند، زیرا هر قدر که تلاش بیشتری در این راستا شود، دانش‌آموزان هم جمله‌های بیشتری را از یکدیگر یاد می‌گیرند و هم خلاقیت آنها شکوفاتر می‌شود.
- نمایش:** نمایش انواعی دارد: ۱- نمایش بی کلام یا پانتومیم، ۲- نمایش با کلام
- نوعی از نمایش با کلام، نمایش خلاق است. نمایش خلاق از هر گونه رسمیت رهاست. هدف آن بیشتر رضایت خاطر در افرادی است که خود را درگیر آن کرده‌اند. این فعالیت بخشی از طبیعت کودک است و می‌تواند به راحتی و با موفقیت به وسیله آموزگاران محترم دوره ابتدایی به کار گرفته شود.
- نمایش یکی از فعالیت‌های مورد تأکید در برنامه درسی زبان‌آموزی است که در پایه‌های مختلف دوره ابتدایی مورد توجه است. اجرای مطلوب آن به تحقق بسیاری از اهداف زبان‌آموزی منجر می‌شود. به طور کلی، نمایش تأثیرات مثبت آموزشی و پرورشی بر رفتار دانش‌آموزان دارد که اثرات آنها در رشد و پرورش کلیه ابعاد شخصیتی مشهود است. برخی از این تأثیرات آموزشی و تربیتی را به صورت زیر می‌توان برشمرد:
- ۱- از مهم‌ترین تأثیرات نمایش کمک به دانش‌آموز در بیان فکر، احساس، عواطف و به طور کلی کمک به ابراز وجود خود در میان جمع است که از اهداف اساسی زبان‌آموزی است. در خلال این اهداف انسجام و نظم فکری و بالا رفتن درک شنوایی نیز اتفاق می‌افتد.
  - ۲- نمایش امکانی را فراهم می‌کند تا خلاقیت و ابتکار دانش‌آموزان که در قالب ذهن و اندیشه است به عمل و حرکت درآید و عینی شود، بنابراین شکوفایی، خلاقیت و پرورش تخیل از جمله دستاوردهای دیگر نمایش است.
  - ۳- با نمایش، طول تمرکز، توجه و دقت در تماشاگر و بازیگر بالا می‌رود.
  - ۴- چون اجرای نمایش با تحرک بدنی همراه است، بین اندام‌ها و عضلات کوچک و بزرگ دانش‌آموزان هماهنگی ایجاد شده و به طور کلی به رشد جسمانی آنها نیز کمک می‌شود.
  - ۵- از دیگر ثمرات بازی‌های نمایشی آشنا شدن دانش‌آموزان با ارزش‌ها و هنجارهای جامعه است.
  - ۶- از دستاوردهای دیگر بازی‌های نمایشی، ایجاد روح جمعی، همکاری و تعاون در دانش‌آموزان است.
  - ۷- دانش‌آموزان در بازی‌های نمایشی، نظم و ترتیب و بسیاری از قواعد و مقررات مربوط به زندگی واقعی را یاد می‌گیرند تا به راه‌حل‌های مناسبی برای مسائل زندگی بپنداشند.
  - ۸- نمایش موجبات شادی، نشاط و انبساط خاطر را در دانش‌آموزان فراهم می‌کند و از خشک و خستگی‌زا بودن برنامه‌های کلاس می‌کاهد.



۹- نمایش درمان خوبی است برای دانش‌آموزان کم‌رو و منزوی و نیز برای آنان که مدت زمانی به رؤیا فرو می‌روند و از دنیای بیرون فاصله می‌گیرند و نیز وسیله‌ای برای بالا رفتن اعتماد به نفس، خودباوری و آگاه کردن دانش‌آموزان از توانایی خویش است. برای اجرای مطلوب‌تر نمایش و برای اینکه تأثیرات پرورشی و آموزشی بیشتری بر رفتار دانش‌آموزان داشته باشد، پیشنهاد می‌شود به توصیه‌ها و نکات زیر توجه شود:

- ۱- مدت نمایش بیش از حد طولانی نشود تا دانش‌آموزان خسته نشوند.
- ۲- هدف از اجرای نمایش، تربیت بازیگر و بازیگری نیست، بلکه تحقق پاره‌ای از اهداف زبان‌آموزی، رشد خلاقیت و انتقال ارزش‌های تربیتی در برنامه است. به همین منظور، هرگز در حین بازی به دانش‌آموزان امر و نهی نکنید، دستورات مستقیم به آنها ندهید و آنها را تحت فشار قرار ندهید. هدایت و راهنمایی‌های شما بیشتر جنبه غیرمستقیم داشته باشد، زیرا در اجرای نمایش‌های دبستانی شکوفایی خلاقیت در بازی مورد توجه است. تذکرات متوالی و فشار بیش از حد بر دانش‌آموزان موجب بی‌علاقگی آنان، گرفتن ابتکار و استقلال از آنان و از بین رفتن اعتماد به نفس آنها می‌شود.
- ۳- در برخی نمایش‌ها می‌توانید دانش‌آموزان را قبل از اجرای نمایش گروه‌بندی کنید. از آنها بخواهید تا برای اجرای بهتر آن با یکدیگر گفتگو کنند، مراحل مختلف نمایش را طراحی کنند، نقش‌ها را تعیین و سپس آن را اجرا کنند.
- ۴- از دانش‌آموزان، چه آنهایی که قرار است نمایش را اجرا کنند و چه آنهایی که تماشاگر هستند، بخواهید به دنبال راه‌هایی باشند که نمایش خود را جالب‌تر و هیجان‌تر کنند.
- ۵- از دانش‌آموزان بخواهید در مواقع لزوم، تغییر صدا و تغییر لحن بدهند تا نمایش را شیرین‌تر کنند.
- ۶- نمایش و بازیگری برای کودکان از هر چیزی مهم‌تر است، بنابراین در صورت فراهم نبودن هر کدام از عناصر نمایش، آن را به اجرا درآورید. هیچ وقت به خاطر نبودن امکانات، اجرای نمایش را متوقف نکنید.
- ۷- دانش‌آموزان بیشتر دوست دارند بازیگر باشند تا تماشاگر، بنابراین طوری برنامه‌ریزی کنید تا نوبت بازی به همه دانش‌آموزان برسد و یک‌یک آنان به نوبت در نقش‌های مختلف بازیگری در ضمن سال تحصیلی شرکت کنند.
- ۸- از انگیزه‌هایی که دانش‌آموزان را به تخیل وادارد، استفاده کنید.
- ۹- پس از اتمام بازی پانتومیم یا اجرای نمایش صامت از دانش‌آموزان تماشاچی بخواهید تا موضوع را حدس بزنند و درباره آن گفتگو کنند.

۱۰- از تماشاگران بخواهید تا احساس خود را درباره آنچه در نمایش دیده‌اند، بیان کنند.

۱۱- ابتدا به بازی‌های نمایشی پردازید، سپس نمایش خلاق را در کلاس به اجرا درآورید.

### — بازی: کودک از طریق بازی، نخستین گام‌ها را برای اجتماعی شدن برمی‌دارد. از طریق بازی گروهی همکاری و تشریح

مساعی در وی ظاهر می‌شود. یاد می‌گیرد که چگونه مورد پذیرش اعضای گروه قرار گیرد و به رعایت نکات اجتماعی و قواعد بازی پردازد و در خلال بازی گروهی به بسیاری از مفاهیم و مهارت‌های اجتماعی از قبیل رعایت نوبت، صبر و حوصله داشتن در برابر دیگران و شکیبایی در برابر شنیدن نظرهای مخالف و احترام به حقوق دیگران دست یابد و نیز یاد می‌گیرد که با افرادی به جز اعضای خانواده خود ارتباط برقرار کند. او مفهوم پیروزی و شکست و راه رسیدن به موفقیت را نیز در بازی‌های گروهی فرا می‌گیرد.

کودک در بازی‌های گروهی با ارزش‌های اخلاقی آشنا می‌شود. رفتارهای خوب را از بد تشخیص و تمیز می‌دهد و درمی‌یابد که اگر بخواهد در گروه فرد قابل قبولی به حساب آید، باید درستکار، حقیقت‌جو، مسلط به خود و بالانصاف باشد.

در بازی‌های گروهی، کودک توانایی‌های خود را با دیگران مقایسه کرده و به میزان توانایی‌های خود و نیز چگونگی استفاده از

توانایی خود و دیگران برای رسیدن به موفقیت آگاه می‌شود.

نه تنها برقراری ارتباط مؤثر و رشد اجتماعی و بی بردن به ارزش‌های اخلاقی در بازی‌های گروهی محقق می‌شود بلکه دانش‌آموزان به بسیاری از آگاهی‌های شناختی هم می‌رسند. به طوری که بسیاری از مفاهیم را در بازی فرا می‌گیرند. کودک در بازی بی می‌برد که چگونه مشارکت با دیگران را یاد بگیرد. چگونه مشکلات درسی خود را برطرف کرده و به رفع مسائل و مشکلات درسی دیگران کمک نماید. بازی از جمله فعالیت‌هایی است که مورد تأکید در برنامه درسی زبان آموزی است و از طریق آن به ویژه بازی‌های گروهی انتظار می‌رود که بتوان به پاره‌ای از اهداف زبان آموزی دست یافت، زیرا، دانش‌آموزان با بازی در گروه نه تنها به ارتقای درک شنوایی و رشد و پرورش قوه بیان و به طور کلی به تقویت چهار مهارت زبان دست می‌یابند، بلکه یاد می‌گیرند که با یکدیگر فکر کنند و به افکار خود سامان بدهند، به حل مسائل زبانی با مشارکت یکدیگر برآیند و از این طریق با ساخت و بافت زبان فارسی بیشتر آشنا شوند.

برای بهره‌گیری مطلوب‌تر از فعالیت بازی در کتاب فارسی دوم به توصیه‌های زیر توجه شود :

- ۱- بازی‌های در نظر گرفته شده در کتاب فارسی دوم ابتدایی بیشتر به بازی‌های زبانی اختصاص دارد. در این بازی‌ها از قوه فکر و زبان از طریق برقراری ارتباط بین دانش‌آموزان استفاده می‌شود.
- توصیه می‌شود در تکمیل آنها از بازی‌هایی که با تحرک و نشاط همراه هستند، استفاده کنید.
- ۲- بازی‌ها در جاهای مختلف کشور با یکدیگر تفاوت‌هایی دارد. نه تنها نوع بازی در شهر و روستا متفاوت است بلکه ممکن است بازی‌ها در محله‌های یک شهر نیز با یکدیگر فرق کند، بنابراین توصیه می‌شود برای جذاب کردن برنامه زبان آموزی از بازی‌های منطقه‌ای و محلی در کلاس استفاده کنید.
- ۳- طول زمان بازی را زیاد نکنید تا موجب خستگی دانش‌آموزان نشود.
- ۴- هنگام انجام بازی‌های زبانی مندرج در کتاب به دانش‌آموزان فرصت تفکر و مشورت با اعضای گروه را بدهید.
- ۵- از دانش‌آموزان بخواهید تا فعالیت‌های زبانی مشابه بازی‌های در نظر گرفته شده را طراحی کنند.
- ۶- از قالب بازی در همه عرصه‌های زبان آموزی اعم از تدریس متن درس‌ها یا فعالیت‌های مندرج در کتاب «فارسی» می‌توان استفاده نمود.

**— کتاب خوانی :** کتاب مناسب، بهترین وسیله برای غنی‌تر کردن هدمند اوقات فراغت و لذت بردن از لحظات فراغت دانش‌آموز است. خواندن کتاب، عادت به مطالعه و انس با آن را در دانش‌آموز ایجاد کرده و باعث رشد کلامی، پرورش قدرت تفکر و اخذ اطلاعات و غنی کردن اندوخته ذهنی می‌شود و گنجینه‌هاژگانی و افق درک مفاهیم به واسطه کتاب‌خوانی در دانش‌آموز گسترش می‌یابد، زیرا شکل صحیح کلمات را بارها در کتاب، می‌بیند و در ذهنش نقش می‌بندد و به گونه‌ای آموزش املا نیز محقق می‌شود. با ساختار دستوری صحیح جملات و ترکیب‌بندی درست در یک متن نیز آشنا می‌شود و در نتیجه به بسیاری از مهارت‌های مندرج در برنامه زبان آموزی دست می‌یابد. خواندن کتاب‌های داستانی، ابزار مناسبی برای تربیت کودک و شکل‌گیری شخصیت وی در جهتی است که جامعه از او انتظار دارد. کتاب‌خوانی فرصتی برای کودک فراهم می‌کند تا بسیاری از ارزش‌های اخلاقی و خصلت‌های پسندیده در وی درونی شود. کودک دبستانی میل به همانندسازی دارد. او وقتی داستانی را می‌خواند یا می‌شنود، دوست دارد خود را در متن آن بیابد و با شخصیت داستان همانندسازی کند. در نتیجه الگوی شخصیتی موجود در داستان در کودک شکل می‌گیرد و رفتارهای خود را با رفتارهای مطلوب شخصیت داستان منطبق و همانند می‌سازد و از رفتارهای ناشایست شخصیت‌های منفی داستان، به خطا و اشکالات رفتاری خود پی می‌برد.

بر این اساس سعی می‌کند تا به اصلاح و تغییر رفتار ناپسند خود بپردازد. تخیل موجود در کتاب‌های داستانی (تخیلی) موجب تعدیل فشارهای ناشی از مشکلات زندگی و رفع ناکامی‌های کودک می‌شود.

بنابراین رشد و پرورش همه جنبه‌های شخصیت را می‌توان در استمرار خواندن کتاب‌های داستانی یافت. کودک نه تنها با شخصیت دردمند داستان احساس همدردی کرده یا از شادی و موفقیت آن، احساس خوشحالی و همدلی را در خود نهادینه می‌کند،

زیبایی‌های موجود در کتاب، حس زیبایی‌شناسی وی را تحریک کرده، موجبات رشد عاطفی و نگرشی او را فراهم می‌سازند. با مطالعه داستان بسیاری از رفتارهای اجتماعی و راه برقراری ارتباط مؤثر را یاد می‌گیرد و به کسب تجارب ارزشمندی نسبت به دنیای اطراف خود دست می‌یابد. غیرمستقیم یا مستقیم مطالب زیادی را درباره علوم مختلف مانند تاریخ، جغرافی، علوم تجربی و ریاضی فرا می‌گیرد. بر این اساس، برنامه درسی زبان‌آموزی تأکید زیادی بر فعالیت کتاب‌خوانی دانش‌آموزان دارد و توصیه می‌کند که در هر هفته حداقل یک کتاب را دانش‌آموزان بخوانند و در کلاس درباره عناصر داستان از قبیل شخصیت‌ها، رویدادها و ... صحبت کنند؛ به تصاویر آن توجه کنند، خلاصه‌ای از داستان را بیان کنند و به طور کلی درباره چرایی و چگونگی رویداد به وقوع پیوسته، اظهار نظر و احساسات خود را نسبت به داستان بیان کنند. توصیه می‌شود که براساس پرسش‌های کتاب توجه دانش‌آموزان به نام نویسنده، مترجم، ناشر و تاریخ نشر اثر جلب شود. توصیه می‌شود فضایی در کلاس فراهم شود که دانش‌آموزان در گروه‌های ۲ یا ۳ نفره، کتاب را برای یکدیگر بخوانند و دیگران پس از گوش دادن درباره آن با یکدیگر گفتگو کنند. آنها می‌توانند در گروه‌های خود به پرسش و پاسخ درباره کتب خوانده شده بپردازند.

**— بخوان و حفظ کن:** شعر و سرود، برای کودکان گذشته از ایجاد نشاط و شکفتگی روح، زمینه‌ای مناسب برای زبان‌آموزی، شناخت واژگان، آشنایی با مفاهیم و ارزش‌ها و باسته‌های اجتماعی، اخلاقی، علمی و فرهنگی است. سرودن برای کودکان از دیرباز در فرهنگ ما رایج بوده است. اما شعر کودک با ویژگی‌ها و مشخصات امروزی، سابقه‌ای چندان طولانی ندارد. در کتاب‌های فارسی، براساس همین ضرورت و مبتنی بر معیارهای گزینش شعر کودک، سروده‌هایی از شاعران کودک و نوجوان انتخاب شده است که با عنوان «بخوان و حفظ کن» در کلاس مطرح می‌شوند.

۱- هر سروده متناسب با موضوع فصل انتخاب شده است، بنابراین دروس قبل از هر شعر کاملاً با مضمون و محتوای شعر همخوانی دارند.

۲- آهنگ و موسیقی سروده‌ها متناسب با ذوق و عواطف کودک است.

۳- در کنار سروده‌های شاعران کودک و نوجوان، کوشش بر آن است تا در پایه‌های سوم، چهارم و پنجم، آرام، آرام از شعر شاعران بزرگ نیز بهره‌گیری شود تا دانش‌آموز به تدریج با ادبیات گذشته و چهره‌های بزرگ آشنا شود و میراث ارزشمند فرهنگی خود را بشناسد. به همین دلیل از شعر شاعرانی چون سعدی، فردوسی، ناصر خسرو و ملک‌الشعراى بهار هم در کتاب «فارسی» و هم در کتاب «نگارش» (برای تمرین خط تحریری) استفاده شده است.

۴- به رغم تلاش در تنوع اوزان، به دلیل آنکه بیشتر سروده‌های شاعران کودک و نوجوان در قالب چهار پاره است، سهم این قالب شعری در کتابهای فارسی سال‌های اول و دوم بیش از دیگر قالب‌هاست.

۵- برای کوتاه کردن سروده‌ها، گاه یک بند یا چند بیت از شعر اصلی حذف شده است. تلاش بر آن بوده است که این حذف‌ها به چارچوبه اصلی شعر لطمه وارد نکنند.

### توصیه‌ها و پیشنهادها

۱- بهتر است این اشعار به صورت گروهی خوانده شوند. برای این کار، دانش‌آموزان به گروه‌هایی تقسیم می‌شوند و شعر را دسته‌جمعی اجرا می‌کنند.

۲- در صورت امکان می‌توان از نوار موسیقی یا برخی وسایل مناسب موسیقی، استفاده کرد تا شعر زیباتر و تأثیرگذارتر شود.

۳- می‌توان به ضرورت از دانش‌آموزان خواست که این اشعار را حفظ کنند.

۴- طرح برخی واژه‌ها و مفاهیم در این سروده‌ها به درک و دریافت بهتر آنها کمک می‌کند.

البته هیچ نیازی نیست که این سروده‌ها را کاملاً توضیح بدهیم یا دانش‌آموزان معنی ابیات را بنویسند.

۵- معرفی قالب این شعرها به دانش‌آموزان لازم نیست.

- ۶- درست خواندن شعر از جانب آموزگار محترم دقیقاً باید نظارت شود تا اگر تکیه‌ها و تلفظ نامناسب باشد، اصلاح کند.  
 ۷- با هماهنگی مربی و مدیر مدرسه می‌توان در برنامه آغازین از این سروده‌ها و گروه‌های سرود کلاس، استفاده کرد.

### — بخوان و بیندیش

اهداف این بخش شامل :

- ۱- توسعه توانایی در خواندن نمادهای نوشتاری و تصویری
  - ۲- توانایی دریافت ارتباط معنایی در بخش‌های یک متن ساده
  - ۳- توانایی درک پیام اصلی یک متن ساده
  - ۴- توانایی بلندخوانی و صامت‌خوانی
  - ۵- توانایی بررسی محتوای یک متن ساده
  - ۶- توانایی به کارگیری کارافزارهای مناسب در خواندن
  - ۷- توسعه عادات و آداب مطلوب در خواندن
  - ۸- گسترش دایره دید در خواندن
  - ۹- درک مفاهیم و مطالب خوانده شده از طریق پاسخگویی مناسب به سؤالات متن
  - ۱۰- حرکت منظم چشم بر روی صفحات و هماهنگی ذهن با این حرکات
  - ۱۱- افزایش تمرکز حواس از طریق هماهنگ سازی سرعت خواندن با سرعت فکر کردن
- این بخش در آخر هر فصل منظور گردیده است.  
 کتاب شامل ۷ فصل و در نتیجه دارای ۷ «بخوان و بیندیش» با عنوان‌های زیر است :

۱- چغندر پر برکت

۲- تمیز باش و عزیز باش

۳- مورچه اشک ریزان، چرا اشک ریزان؟

۴- کی بود؟ کی بود؟

۵- یک کلاغ و چهل کلاغ

۶- عمو نوروز

۷- روباه و خروس

**توجه:** در پایان همه بخوان و بیندیش‌ها، پرسش‌هایی با عنوان «درک و دریافت» آمده است. این پرسش‌ها در حقیقت ایستگاه‌هایی هستند برای تأمل بیشتر و درنگ در زوایای محتوا که لازم است گروه‌های دانش آموزی به این طریق به کالبد شکافی متن بپردازند.

### (ب) کتاب نگارش فارسی

این کتاب در کنار کتاب فارسی و به موازات آن در کلاس تمرین می‌شود. کتاب نگارش اهداف زیر را دنبال می‌کند :

- ۱- تمرین‌های دوره‌ای جهت یادآوری و تقویت مهارت‌های نوشتاری و شناخت نشانه‌ها
- ۲- توانمندسازی دانش‌آموزان در به کارگیری بهنجار خط
- ۳- تقویت درست‌نویسی کلمات و جملات شنیده شده
- ۴- تقویت مهارت به کارگیری علائم سجاوندی در نوشتن، مانند استفاده درست از نقطه، ویرگول، دو نقطه و ...

۵- توانمندسازی دانش‌آموزان در اجرای برخی از پاره مهارت‌های نگارشی

در کتاب نگارش برای ۱۷ درس کتاب فارسی، فعالیت‌هایی طراحی شده است. برای هر درس ۵ صفحه تمرین و هر روز حدود ۴ تمرین و فعالیت پیش‌بینی شده که مجموعاً در کل کتاب نگارش حدود ۳۵۰ فعالیت را در بر می‌گیرد. این تعداد تمرین و فعالیت تقریباً با ۱۵۰ الگوی تمرین‌سازی تهیه شده است. اصل مهم در ساخت این تمرین‌ها، تنوع و تازگی، ایجاد رغبت، شادی و نشاط، آموزش گام به گام و مرحله‌ای، تثبیت و تعمیق آموزه‌ها و ... می‌باشد.

### ویژگی کتاب نگارش

۱- تمامی فعالیت‌های پراکنده نوشتاری دانش‌آموزان در یک جا متمرکز و سازمان‌دهی شد و با رعایت تمامی جوانب و اصول زبان‌آموزی تنظیم گردید تا این امکان برای خانواده‌ها، معلم و خود دانش‌آموز فراهم آید که سیر پیشرفت خود را در طی سال، روز به روز و هفته به هفته پیش چشم داشته باشند.

معلم می‌تواند با توجه به این سیر، ارزشیابی مستمر و درستی از فعالیت‌های نوشتاری دانش‌آموزان داشته باشد، روند فعالیت‌های نوشتاری دانش‌آموزان را اصلاح، تعدیل و هدایت نماید. در پایان هر تمرین نیز جدول ارزشیابی رتبه‌ای پیش‌بینی شده است تا معلم را در ارزشیابی‌های ماهانه و پایانی یاری کرده و آن را سرعت بخشد.

دانش‌آموزان نیز با نگاهی به سیر پیشرفت خود، شناخت روشنی از خود خواهند داشت.

۲- فعالیت‌ها و تمرین‌ها براساس درس تنظیم شده است.

۳- تمامی فعالیت‌ها و تمرین‌های کتاب نگارش هماهنگی مستقیم و هدفمند و منظم با محتوای کتاب فارسی دارد.

از این رو، دو کتاب، هم زمان تدریس و تمرین می‌شوند.

۴- تمرین‌های هر صفحه با خود و با تمرین‌های روزهای دیگر هفته، ارتباط منطقی دارند.

۵- هر صفحه با جمله‌ای که بیانگر «سلام» باشد، آغاز می‌شود و با جمله‌ای تحسین‌آمیز یا خداحافظی پایان می‌یابد که اغلب جنبه تشویقی دارند. مانند خسته نباشی، روز به خیر، چه روز خوبی و ...

۶- با توجه به تمرین‌های رونویسی و تمرین‌های خط‌تحریری که با برنامه‌ای منسجم و منظم در طول سال تحصیلی ادامه می‌یابد و روندی ملایم، آرام و متناسب با توان دانش‌آموز دارد، دیگر نیازی به تهیه دفتر مشق و تعیین تکلیف اضافی نیست. دادن پلی‌کپی و تمرین‌های اضافی با توجه به حجم کتاب توصیه نمی‌شود، مگر در موارد خاص، آن هم در مورد یک یا دو دانش‌آموز که نیاز بیشتری به تمرین و آموزش دارند.

۷- در تمرین‌های کتاب نگارش از دادن تمرین‌های سلیقه‌ای و بدون هدف پیشگیری شود. البته راه بر معلمان نواندیش و مبتکر بسته نیست تا آنان خود روند آموزشی را به تناسب موقعیت‌ها و هدف‌های درس و توانمندی یا ضعف‌های موردی دانش‌آموزان انتخاب کنند. مجموعه تهیه شده تحت عنوان کتاب نگارش نیز حاصل تجربیات معلمان محترم است.

۸- حفظ و نگه‌داری کتاب‌های کار فرصتی فراهم می‌آورد تا سیر تحول و رشد ذهنی و زبانی دانش‌آموزان برای خود و اولیا روشن و مشخص شود.

۹- تمرین‌های هر درس به طور کلی شامل موارد زیر می‌باشد:

الف) تمرین‌های اول هر درس در هر ۴ صفحه، به رونویسی از بخش‌های مختلف متن درس اختصاص دارد.

ب) تمرین‌های دوم به آموزش املا یا تقویت مهارت املا نویسی پرداخته است.

پ) در تمرین‌های سوم به تقویت آموخته‌های کودک در زمینه «واژه‌سازی» و «بیاموز و بگو» توجه شده است.

ت) تمرین‌های چهارم هر صفحه مربوط به تقویت مهارت نگارش، جمله‌سازی و انشانویسی می‌باشد.

ث) در صفحه پنجم، تمرین اول به تقویت خوش‌نویسی اختصاص یافته است. این تمرین‌ها شامل دعا‌های ساده برای برقراری ارتباط صمیمانه با خداوند است و تمرین دوم برای تقویت اطلاعات عمومی و سرگرمی طراحی شده است.

۱۰- تمرین‌ها و فعالیت‌های کتاب نگارش طبق جدول زمان‌بندی ارائه شده، در ساعات کلاسی انجام می‌شود و معلم می‌تواند با نظارت بر انجام کار دانش‌آموزان، راهنمایی‌های لازم را ارائه نماید. همچنین معلم گرامی می‌تواند در صورت نیاز، انجام برخی تمرین‌ها را برای کار در منزل تعیین نماید.

## ارزشیابی

ارزشیابی یکی از عناصر بسیار مهم برنامه درسی است. دست‌اندرکاران برنامه درسی تلاش می‌کنند تا میزان موفقیت برنامه و تغییرات ایجاد شده در رفتار دانش‌آموز (اطلاعات، مهارت‌ها و نگرش‌ها) را اندازه‌گیری و ارزیابی کنند. اگر این عنصر اساسی در همه مراحل طراحی و اجرا، جایگاه خود را به خوبی و به درستی بیابد، به طور قطع فرایند برنامه‌ریزی درسی حرکتی هدفمند و مطلوب خواهد داشت. ارزشیابی تنها به پرسش‌های کلاسی یا آزمون‌های پایانی محدود نمی‌شود. وقتی که محصول برنامه درسی به شکل بسته آموزشی در اختیار مخاطبان و مجریان قرار گرفت، انتظار می‌رود معلمان به منظور اطمینان از میزان تحقق اهداف برنامه، از آزمون‌ها و شیوه‌های توصیه شده برای ارزشیابی استفاده کنند. در انتخاب شیوه‌های ارزشیابی اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی (مصوب شورای عالی آموزش و پرورش)، باید رعایت شود:

اهداف آموزشی زبان فارسی در سه حوزه مهارتی، دانشی و نگرشی مطرح‌اند و ارزشیابی در خدمت سنجش و اندازه‌گیری اهداف فوق است. برنامه زبان فارسی با تأکید بر چهار مهارت گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن برنامه‌ای مهارت محور است. اهداف حوزه‌های شناختی و نگرشی در برنامه درسی زبان فارسی، در خدمت اهداف مهارتی قرار می‌گیرند.

### ارزشیابی توصیفی

الف) شفاهی      ب) کتبی

### اهداف ارزشیابی

- ۱- ارزشیابی از مهارت‌های شفاهی زبان
- ۲- ارزشیابی تلفیقی از مهارت‌های کتبی زبان
- ۳- ارزشیابی از فرایند آموزش و فعالیت‌ها و عملکرد دانش‌آموزان
- ۴- ارزشیابی مستمر و توصیفی در کنار ارزشیابی پایانی

### اهداف ارزشیابی توصیفی

- بهبود کیفیت فرایند یاددهی - یادگیری
- فراهم نمودن زمینه مناسب برای حذف فرهنگ بیست‌گرایی
- تأکید بر اهداف آموزش و پرورش به جای تأکید بر محتوای کتاب‌ها
- فراهم نمودن زمینه مناسب برای حذف حاکمیت مطلق امتحانات پایانی در تعیین سرنوشت تحصیلی دانش‌آموزان
- افزایش بهداشت روانی محیط یاددهی - یادگیری

### محورهای تغییر و تحول در نظام ارزشیابی شامل:

- ۱- تغییر در تأکید از ارزشیابی پایانی به ارزشیابی تکوینی
- ۲- تغییر مقیاس فاصله‌ای (۲۰-۵) به مقیاس ترتیبی (خیلی خوب، خوب، قابل قبول، نیازمند تلاش بیشتر)

۳- تنوع بخشی به ابزار جمع آوری اطلاعات مانند: پوشه کار، روش های ثبت مشاهده، تکالیف درسی و آزمون های عملکردی  
۴- تغییر در ساختار کارنامه (گزارش پیشرفت تحصیلی به شکل توصیفی که اطلاعات تنها مربوط به وضعیت درسی صرف نیست بلکه به ابعاد عاطفی، جسمانی و اجتماعی نیز توجه شده است. به این معنا که اگر مشکلی مشاهده شد، به اولیا توصیه های لازم برای بهبود عملکرد تحصیلی فرزندشان ارائه شود.)

۵- تغییر در مرجع تصمیم گیرنده درباره ارتقای دانش آموزان (در ارزشیابی توصیفی با جمع آوری اطلاعات به صورت کمی و کیفی، وضعیت دانش آموز مورد تحلیل و بررسی قرار می گیرد و تصمیم گیری درباره ارتقا یا عدم ارتقای دانش آموزان به عهده معلم و شورای مدرسه است.)

### ویژگی های ارزشیابی توصیفی

- ۱- پویایی
- ۲- بازخورد
- ۳- کیفی بودن
- ۴- عملکردگرایی
- ۵- فرایندی

### جمع آوری و ثبت اطلاعات:

- ۱- مشاهده رفتار با ابزارهای چک لیست، مقیاس درجه بندی، واقع‌نگاری
  - ۲- آزمون‌ها شامل، آزمون کتبی، شفاهی و عملکردی، (لازم به ذکر است که هر کدام از ابزارهای فوق انواع مختلف دارند.)
  - ۳- پروژه
  - ۴- خودسنجی
  - ۵- همسال سنجی
  - ۶- پوشه کار
- برای توضیحات بیشتر در زمینه ارزشیابی توصیفی به کتاب راهنمای معلم در کتاب ارزشیابی توصیفی، انتشارات سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی مراجعه شود.

### روش تدریس

#### — روش نمایشی (نمایش عملی):

روش نمایشی بر مشاهده و دیدن استوار است. در این روش، افراد مهارت‌های خاصی را از طریق دیدن فرا می‌گیرند و معلم طرز کاربرد وسیله‌ای یا چگونگی ساختن یک شیء را نشان می‌دهد. در صورت نداشتن امکانات کافی، شاید مناسب‌ترین روش برای آموختن مهارت‌ها باشد، زیرا با استفاده از این روش، معلم می‌تواند مهارتی را به تعداد زیادی از دانش‌آموزان و در طی زمانی کوتاه ارائه دهد. مهم‌ترین حسن این روش به کارگیری اشیای حقیقی و واقعی در آموزش است. البته این روش به تنهایی به کار نمی‌رود و معلم ضمن ارائه روش نمایشی، ناچار به استفاده از روش سخنرانی نیز هست.

از این روش برای درس‌هایی که جنبه عملی و فنی دارند، بیشتر می‌توان استفاده کرد. روش نمایشی دارای چهار مرحله است:

۱- **مرحله آمادگی:** در این مرحله، معلم هدف از تدریس را دقیقاً مشخص می‌کند و وسایل کار را قبل از اجرای روش، در کلاس آماده می‌کند. او باید حداقل چند بار قبل از شروع تدریس، وسیله را بازبینی و با آن تمرین کند تا مطمئن شود که وسیله مورد نظر



سالم است و درست کار می‌کند.

**۲- مرحله توضیح:** در این مرحله معلم به توضیح آنچه شاگردان باید در پیش یا پس از نمایش انجام دهند، می‌پردازد. نحوه و علت انجام دادن عمل را توضیح می‌دهد و وسایلی را که ممکن است در ضمن عمل با آن برخورد کند، تشریح می‌کند. همچنین سؤالاتی را که معلم انتظار دارد شاگردان در پایان تدریس پاسخ دهند، مطرح شود تا موجب جلب توجه شاگردان به نمایش گردد.

**۳- مرحله نمایش:** معلم باید عملیات ضروری را که به کسب مهارت منجر می‌شود، به شاگردان نشان دهد. او باید روش درست کار و مراحل آن را نمایش دهد (مرحله ۲ و ۳ را می‌توان هم زمان انجام داد).

**۴- مرحله آزمایش و سنجش:** پس از اتمام تدریس، باید چند تن از فراگیران و در صورت امکان همه آنان عمل را تکرار کنند تا هم معلم بازخورد تدریس خود را ببیند و هم برای شاگردان نکته ابهامی باقی نماند.

این عمل باید در حضور معلم انجام گیرد تا اشکالات احتمالی برطرف گردد. سپس معلم سؤالات شفاهی یا کتبی مطرح می‌کند، زیرا سؤالات موجب تقویت یادگیری و تثبیت آن می‌شود.

### \* روش بارش فکری: (توفان مغزی، تحریک مغزی، یورش فکری)

این روش بهترین فرصت را برای ایده‌یابی فراهم می‌کند. از این روش به راحتی می‌توان در کلاس درس استفاده کرد. اگر جمعیت کلاس زیاد باشد، می‌توان کلاس را گروه‌بندی کرد و برای هر گروه جلسات مجزا تشکیل داد. تعداد گروه ۱۲ تا ۱۵ نفر بهترین تعداد برای تشکیل جلسه است.

معلم نقش سرپرست و رئیس جلسه را دارد و قبل از تشکیل جلسه باید فراگیران را نیز با هدف‌ها و روش کار آشنا نماید.

### قوانین حاکم بر جلسات بارش فکری:

**۱- انتقاد ممنوع:** انتقاد مانعی در جهت ارائه اندیشه‌های نو و خلاق است. به همین جهت در تمام مدت بارش فکری هر گونه قضاوت و انتقاد نسبت به نظریات دیگران باید حذف گردد.

**۲- کمیت بیشتر، بهتر است:** ارائه هر چه بیشتر افکار و نظریات موجب می‌گردد که راه‌حل‌ها و ایده‌های بیشتری مطرح شود و دامنه انتخاب وسیع‌تر گردد. به عبارتی، کمیت بیشتر، کیفیت را به دنبال دارد.

**۳- ترکیب و اصلاح نظرها مهم است:** وقتی دو یا چند فکر با هم ترکیب شوند، نتیجه حاصله فراتر و بهتر از هر کدام از فکرها و اندیشه‌هاست.

**۴- چرخش آزاد با استقبال رو به رو می‌شود، هر چه ایده‌ها خارج از ذهن‌تر و جسورانه‌تر باشد، بهتر است.**

موضوع بارش فکری باید مشخص و خاص باشد و جنبه کلی نداشته باشد و نباید موضوعی باشد که نیاز به داوری و قضاوت ارزشی دارد. معلم نقش حساسی دارد. او باید با تأکید بر اجرای قوانین، جلسه را بدون اینکه ایده‌ای را تکذیب، تأیید و یا حذف نماید به جمع‌آوری عقاید بپردازد. سپس ایده‌ها را با کمک دانش‌آموزان ارزیابی و غربال کند. (پرورش استعداد همگان، ابداع و خلاقیت) (ترجمه حسن قاسم‌زاده)

### \* روش قصه‌گویی و قصه‌خوانی

قصه‌گویی یکی از قدیمی‌ترین، مردمی‌ترین و مؤثرترین هنرهاست، هنری نه در روی صحنه، بلکه در کنار بچه‌ها. مریبان و اولیای کودکان غالباً دیده‌اند که یک داستان جالب چگونه یک عده کودک ستیزه‌جو را با هم دوست و متحد کرده است. ولی این نکته را نیز نباید از نظر دور داشت، که تأثیر قصه بدون زحمت انجام نمی‌گیرد. بلکه باید داستان، خوب آموخته و به خاطر سپرده شود و چنان بازگو گردد که توجه کودکان بازیگوش را نیز به خود جلب کند و چون حفظ کردن قصه، کار نسبتاً دشواری است و احتیاج به مطالعه و دقت فراوان دارد، این سؤال پیش می‌آید که چرا اصولاً داستان را از روی کتاب برای کودکان نخوانیم؟ جواب این است که داستان‌گویی مستقیم‌تر از کتاب‌خوانی است. در قصه‌گویی بین شما و کودک کنایی وجود ندارد و چون کودک به صورت و چشمان شما خیره



می‌شود، هر نوع تغییر حالت شما در او مؤثر می‌شود، به شوخی‌های قصه می‌خندد و از حوادث آن به هیجان می‌آید و علاوه بر محتوای داستان، لذتی را که شما در گفتن داستان می‌برید، می‌گیرد و به وجد می‌آید.

شما هم کودک را می‌بینید و نشاط او لذت شما را افزایش می‌دهد. از طرفی، رابطه نزدیک بین قصه‌گو و کودک باعث می‌شود که گوینده هر نوع اشکالی را که در درک داستان برای کودک پیش می‌آید، در چهره او ببیند و کوشش کند تا کلمه و یا جمله نامفهوم را به او بفهماند. خلاصه می‌توان گفت داستان‌گویی ارتباط مستقیمی است میان کودک و بزرگسال که درست به اندازه صحبت کردن می‌تواند صمیمی و عادی باشد و چون محیط داستان‌گویی گرم و دوستانه است، کودک خیلی راحت‌تر می‌تواند مطلب را بفهمد و بپذیرد. همچنین به تجربه ثابت شده است که اجرای برنامه داستان‌گویی و داستان‌خوانی عامل مؤثری در بالا بردن سطح کتاب‌خوانی کودکان است و قبل از آنکه کودک قدرت مطالعه کتاب را بیابد، به راحتی می‌تواند به دنبال کتاب وارد شده و بین خود و کتاب رابطه عمیق و عاطفی ایجاد کند.

## یادگیری از طریق همیاری

بسیاری از معلمان از فضای غیرفعال و شرایط خشک و غیرواقعی کلاس‌های خویش ناراضی هستند. آنان روشی را جستجو می‌کنند که بتوانند در دانش‌آموزان انگیزه کافی برای کسب دانش و انجام فعالیت‌های آموزشی ایجاد کنند. بحث دهه‌های اخیر میان مربیان تعلیم و تربیت این است که: «چگونه می‌توان یادگیری را به بهترین نحو آسان ساخت و بازده آن را افزایش داد؟». یکی از روش‌های آموزش یادگیری از طریق همیاری است. در این روش از چهار طرح می‌توان استفاده کرد:

الف) طرح کارآیی گروه (The Team Effectiveness Design: TED)

ب) طرح تدریس اعضای گروه (The Team Member Teaching Design: TMTD)

پ) طرح قضاوت عملکرد (The Performance Judging Design: PJD)

ت) طرح روشن‌سازی طرز تلقی (Clarifying Attitudes Design: CAD)

**\*طرح کارآیی گروه (TED):** در طرح کارآیی گروه، دو فرضیه شکل می‌گیرد:

۱- دو فکر یا بیشتر، بهتر از یک فکر است. هر شخصی می‌تواند آنچه را که می‌داند برای دیگران توضیح دهد. همه می‌توانند از یکدیگر فرا گیرند.

۲- دانش‌آموزان، شرکت فعال در یادگیری مشارکتی را بسیار انگیزاننده می‌یابند.

جهت آمادگی برای اجرای این طرح، معلم قبل از شروع کلاس، ابزار یادگیری، یعنی تکالیف قبل از کار (یک تکلیف خواندنی یا یک ارائه سمعی بصری) و یک آزمون تلفیقی از انواع سؤال‌ها که محتوای درس مورد نظر را در بر دارد، آماده می‌کند. کلید آزمون را نیز جداگانه در برگه‌ای می‌نویسد. در کلاس، دانش‌آموزان را به گروه‌هایی با اعضای ناهمگن (تندآموز، کندآموز و متوسط) تقسیم می‌کند. یک کلاس با ۴۰ دانش‌آموز، هشت گروه ۵ نفره خواهد داشت.

– هر یک از اعضای گروه، دانش خود را قبل از بحث گروهی، ارزیابی می‌کند و تکلیف مشخص شده را به طور انفرادی می‌خواند.

– بعد از یک مرور اولیه، به سؤال‌های آزمون از موضوعی که قرار است آموخته شود، پاسخ می‌دهد. اگر پاسخ به سؤال‌ها، به

تشخیص معلم به اطلاعاتی نیاز داشت، دانش‌آموز می‌تواند به متن مراجعه یا از منابع در دسترس استفاده کند.

– اعضای گروه درباره هر یک از پاسخ‌ها با یکدیگر بحث می‌کنند تا به توافق برسند.

– اعضا در ضمن بحث، گزینه‌ها و دلایل انتخاب خویش را ارائه می‌دهند. اولین کار در گروه، یادگیری این نکته است که

اعضای گروه به یک مجموعه از پاسخ‌های مورد توافق درباره سؤال‌های همان آزمون برسند. آنها این فرصت را پیدا می‌کنند تا اطلاعات را رد و بدل کنند، دلایل خود را توضیح دهند و دلایل و شواهد دیگران را نیز ارزیابی کنند.

– در این مرحله، کلید سؤال‌ها در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و اعضای گروه، درک عمیقی از بهترین پاسخ به دست می‌آورند.

اعضا، پاسخ‌های فردی و گروهی را نمره‌گذاری و نمره مؤثر بودن یادگیری را محاسبه می‌کنند (قبلاً چگونگی نمره‌گذاری به دانش‌آموزان آموخته می‌شود).

برای جمع‌بندی مطالب آموخته شده و همچنین ارزشیابی تکوینی، از فراگیرندگان پرسش می‌شود.

**\* طرح قضاوت عملکرد (PJD):** این طرح برای کلاس‌هایی مفید است که در آنها، فراگیران باید مهارت‌های عملی کسب کنند. کاربرد این روش، شامل آموزش کار کردن با یک دستگاه، نگارش یک نامه یا گزارش و... است.

در این طرح، کسب درک روشنی از معیارها، آنان را قادر می‌سازد تا کیفیت کار خویش را مورد قضاوت قرار دهند. در این صورت، می‌توانند تا حدودی از ارزیابی کارشان توسط دیگران بی‌نیاز شوند. سپس، هر شخص کار خویش را ارائه می‌دهد. اعضای گروه، کار هر فرد را با دیگری و با معیارهایی که فرا گرفته‌اند، مقایسه می‌کنند. هر فرد، انتقادهایی را که به کارش شده است، دریافت می‌کند. طبق این پیشنهادها، فراگیران می‌توانند به شکل مؤثرتری به سطح تعیین شده در معیارها برسند.

برای رشد مهارت در طرح قضاوت عملکرد، شش عامل یادگیری ضروری است:

۱- قبل از بررسی معیارها، هر فراگیر نمونه‌ای از مهارت خویش را تولید می‌کند.

۲- هر فراگیر در بحث‌های گروهی درباره معیارهای مناسب، شرکت می‌کند.

۳- گروه‌ها معیارهای خود را با استانداردهای تدوین شده مقایسه می‌کنند و یک مجموعه معیار پالایش یافته ارائه می‌دهند.

۴- هر گروه نمونه‌های عملکرد همکاران خود در گروه‌های دیگر را ارزیابی می‌کند و درباره آن نقد می‌نویسد.

۵- هر عضو، از نمونه کار خویش یک نقد دریافت می‌کند. سپس نمونه و نقد را با اعضای گروه به بحث می‌گذارد.

۶- هر شخص این فرصت را دارد که از آموخته‌های خود در تکلیف دوم، استفاده کند.

**\* طرح روشن‌سازی طرز تلقی (CAD):** طرز تلقی افراد، عمیقاً روی مؤثر بودن و رضایت شخصی‌شان اثر می‌گذارد.

از این رو، طرز تلقی جنبه مهمی از یادگیری احساس اجتماعی است.

با وجود این، خیلی از افراد، طرز تلقی را به عنوان یک مسئله شخصی تلقی می‌کنند. هر چند به کار بردن اجباری طرز تلقی‌های شخصی جایی در آموزش ندارد ولی اگر افراد بتوانند طرز تلقی‌هایشان را آزادانه مورد بررسی قرار دهند، پیشنی کسب می‌کنند که می‌توانند رفتار خویش را کنترل کنند و دریابند که طرز تلقی‌شان تا چه حد ممکن است محدود یا کیفیت عملشان را محدود سازد یا تحریف کند.

اولین مرحله در طرح روشن‌سازی طرز تلقی به فراگیران کمک می‌کند تا با پاسخ دادن به یک سؤال یا تکمیل یک جمله، طرز تلقی خود را ارزیابی کنند. سپس فراگیران دور هم جمع می‌شوند تا این طرز تلقی را مورد بررسی قرار دهند و به کمک شرایط شناخته شده و اطلاعاتی که در اختیار دارند، روی بهترین طرز تلقی به توافق برسند. سپس هر فرد پاسخ خود را ارائه می‌دهد تا مورد ارزیابی قرار گیرد. طرز تلقی افراد پس از بحث نیز مورد ارزیابی قرار می‌گیرد تا مشخص شود که آیا تغییری رخ داده است یا خیر.

در زمان نقد، فراگیران استنباط‌هایشان را در مورد هر تغییر در طرز تلقی ارزیابی می‌کنند و برای استنباط در مورد عمل خودشان، تعمیم‌هایی را بسط می‌دهند.

بنابراین، این طرح فراگیران را قادر می‌سازد که کشف کنند: «آیا طرز تلقی‌شان بر یک پایه محکم از حقایق، اطلاعات و منطق استوار است؟».

همین طور فراگیران ممکن است دریابند که از طرز تلقی خود درباره موضوعی، ناآگاه بوده‌اند و همچنین از طرز تلقی‌های موجود دیگری که ممکن بود بتوانند به کار ببرند، اطلاع نداشته‌اند.

از آنجا که اکثر افراد تمایل دارند با افراد دیگری که ذهنشان مشابه آنان است، ارتباط برقرار کنند، طرز تلقی‌های خاصی تقویت می‌شود. این طرح برای شرکت‌کنندگان فرصتی فراهم می‌آورد تا عقاید متنوعی را بشنوند.

### بررسی درس به درس

#### درس ستایش در یک نگاه

##### عنوان: بهترین سرآغاز، شعری از نظامی

##### ■ اهداف:

- ۱- تقویت روحیه خداشناسی
- ۲- ایجاد انگیزه در توکل به خداوند برای انجام هر کاری
- ۳- تقویت روحیه سپاسگزاری از خداوند برای نعمتهایی که به ما بخشیده است.
- ۴- درخواست از خداوند برای خارج شدن از جهل و نادانی

##### ■ نوع روش تدریس:

مشارکتی ساده (بیشنهادی) - از تکنیک گوش کردن دانش‌آموزان به نوار (کتاب گویا) یا صدای معلم (دکلمه) و همخوانی استفاده می‌شود.

##### ■ متن درس:

ای نام تو بهترین سرآغاز  
بی نام تو، نامه کی کنم باز  
ای یاد تو مونس روانم  
جز نام تو، نیست بر زبانم  
نظامی، لیلی و مجنون

ای خدای مهربان، نام تو بهترین سرآغاز برای هر کار است.  
من کارهایم را با نام تو شروع می‌کنم. نام تو به من شادی و نشاط می‌دهد.  
ای خدای بزرگ، اکنون که به کلاس دوم آمده‌ام، از تو سپاسگزارم؛  
ای پروردگار عزیز، از تو یاری می‌خواهم تا همیشه در درس‌هایم موفق شوم.  
پروردگارا، به من کمک کن تا فرزندی خوب برای خانواده‌ام باشم و برای کشور عزیزم، ایران، کارهای خوبی انجام دهم.

##### ■ فعالیت

ندارد

کتاب فارسی پایه دوم ابتدایی با شعر، «بهترین سرآغاز» شروع شده است. زیرا هر کاری را با حمد و ستایش خداوند آغاز می‌کنیم.

در سنت دینی و باورشناختی ما حمد و ستایش خداوند در آغاز هر کاری ضروری است. چنان که پیامبر اکرم فرموده است :  
«كُلَّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَمْ يُبْدَأْ بِبِسْمِ اللَّهِ فَهُوَ ابْتِر» یعنی هر کاری که با نام خداوند آغاز نشود، ناقص است.  
در تدریس این درس، بهتر است آموزگار محترم شعر را برای دانش‌آموزان بخواند. همچنین می‌تواند مفاهیم این درس را به طور گسترده‌تر برای دانش‌آموزان شرح دهد، از جمله اینکه از شعرهای مناسب دیگری در این زمینه استفاده کند. علاوه بر این، همهٔ درس‌ها طوری تنظیم و سازمان‌دهی شده‌اند که از روش گفت‌وگو و مباحثه نیز می‌توان برای تفهیم بهتر آنها کمک گرفت.  
انتظار می‌رود که دانش‌آموزان در بحث و گفتگوهای گروهی، به این مفهوم کلی برسند که هر کاری را با نام خداوند شروع کنیم و تنها از او یاری بجوییم، زیرا هر چه داریم از خداست.

فصل اوّل

نهادها



### عنوان: کتابخانه کلاس ما

#### ■ اهداف:

- ۱- تقویت مهارت‌های زبانی (گوش دادن، سخن گفتن، خواندن، نوشتن)
- ۲- آشنایی با کتابخانه
- ۳- تقویت فرهنگ مطالعه
- ۴- تقویت روحیه مشارکت و همکاری
- ۵- آشنایی با منابع کسب اطلاعات
- ۶- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی
- ۷- تقویت توانایی انجام فعالیت‌های پیوسته با مهارت‌های زبانی و ادبی درس

#### ■ نوع روش تدریس:

مشارکتی ساده، پرسش و پاسخ

#### ■ متن درس:

در این درس دانش‌آموزان با راهنمایی آموزگار با اهمیت کتابخانه و کتاب‌خوانی آشنا شده و با مشارکت یکدیگر یک کتابخانه کوچک در کلاس می‌سازند.

#### ■ فعالیت‌های فارسی

نگاه کن و بگو: مهارت تصویرخوانی و برقراری ارتباط بین چهار تصویر مربوط به کتاب درست، نادرست: ارزیابی درک مطلب متن درس  
واژه‌سازی: گسترش واژگان با پیشوند (هم)  
بیاموز و بگو: ترکیب کلمات مختوم به (ه) یا (ی نکره)  
بازی: ساختن جمله‌های خنده‌دار با کلمات  
بخوان و حفظ کن: شعر یار مهربان از عباس یمنی شریف

#### ■ فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی

صفحات ۱ تا ۴

تمرین ۱: رونویسی از متن درس

تمرین ۲: آموزش املاي متن درس

تمرین ۳: تقویت آموخته‌های واژه‌سازی و بیاموز و بگو

تمرین ۴: جمله‌نویسی ساده (این فعالیت‌ها در ۴ صفحه اول طراحی شده است).

صفحه ۵ نگارش: در هر درس اولین تمرین به تقویت خوش‌نویسی و تمرین دوم مربوط به تقویت اطلاعات عمومی در قالب جدول می‌باشد.

## دانش‌تنی‌های معلم

## الف) کتاب فارسی

## متن درس اول:

۱- این متن ساده در حد یک تثر روزنامه‌ای است، بنابراین، بهتر است هنگام روخوانی، دانش‌آموزان این فعالیت زبان‌آموزی را به عهده بگیرند. توصیه می‌شود در روخوانی در صورت لزوم کل متن حداقل یک بار توسط معلم خوانده شود و پس از آن نکات و مفاهیم درس را دانش‌آموزان با توجه به فهم خود توضیح دهند. اگر در حین روخوانی توضیحات لازم ارائه شود، امکان تحقق اهداف درس و ایجاد نظم منطقی در فهم پیام درس مشکل‌تر می‌شود، پس بهتر است به این امر آموزشی توجه کافی شود.

۲- امروزه بر همه ما واضح و روشن است که کتاب‌خوانی از امور ضروری زندگی به شمار می‌رود. این ضرورت درونی نخواهد شد، مگر این که از دوران کودکی بخشی از دنیای درونی آنان گردد. در این درس معلم می‌تواند دانش‌آموزان را تشویق به گفتگو درباره اهمیت کتاب‌خوانی و داشتن کتابخانه بنماید.

تمرین‌های کتاب‌خوانی هر درس نیز به این امر مهم و آموزشی قوت می‌بخشد. معلم می‌تواند به شیوه‌های مختلف کتاب‌های مورد نیاز را تهیه کند.

۳- در ساختن کتابخانه برای کلاس یا مدرسه می‌توان از ذوق و علاقه دانش‌آموزان سود برد تا این کار با مشارکت آنان انجام بگیرد.  
۴- کتاب مناسب برای سنین ابتدایی کتابی است که برای دانش‌آموز قابل فهم، جذاب، مورد علاقه، تفکربرانگیز و نتیجه‌بخش باشد. تصاویر آن گویای موضوعات و مطالب باشد، قطع آن طوری باشد که دانش‌آموز برای نگه‌داشتن آن مشکلی نداشته باشد، اندازه حروف آن نه خیلی ریز و نه خیلی درشت باشد، تعداد سطرهای یک صفحه در حدی باشد که خسته‌کننده نشود. تعداد صفحات و جنس کاغذ موجب دل‌زدگی و خستگی نشود و... .

۵- باید توجه داشت که پنجاه و دو کتاب منحصر به فهرست پایان کتاب فارسی نیست. اگر دانش‌آموزان خودشان کتاب‌هایی را به کلاس بیاورند و با شور و علاقه از معلم درخواست کنند که آن کتاب خاص را بخوانند، در صورت تأیید متن کتاب، حتماً همان کتاب خوانده شود. معلم می‌تواند به کمک بچه‌ها و به تناسب محل زندگی و شرایط فرهنگی دانش‌آموزان، جایجایی‌هایی در فهرست کتاب‌ها بدهد.

این فهرست بیشتر برای مدارسی تنظیم شده است که دسترسی به کتاب ندارند و دانش‌آموزان قبل از آن کمتر کتاب خوانده باشند.  
۶- در صورتی که دانش‌آموزان در افزایش تعداد کتاب‌های کتابخانه سهیم باشند، زمینه خوبی را برای علاقه‌مندی آنان فراهم می‌کند. علاوه بر این، روحیه مشارکت در کارها از آغاز در وجود آنان تقویت می‌شود.

۷- باید توجه دانش‌آموزان را به این نکته جلب کرد که کتابخانه فقط محدود به پنجاه و دو کتاب نمی‌شود. یک کتابخانه خوب از نظر تعداد کتاب محدودیتی ندارد. بچه‌ها بدانند که کتابخانه از تک تک کتاب‌هایی به وجود می‌آید که همه در تهیه آنها سهیم هستند.  
بنابراین، هر سال می‌توان به کمک بچه‌ها تعداد کتاب‌های فهرست پایان فارسی را افزایش داد.

در واقع به تعداد کتاب‌های موجود در کتابخانه، انسان‌هایی جمع شده‌اند که سعی دارند اطلاعات تازه‌ای به ما انتقال دهند و ما را در بهبود زندگی فردی، اجتماعی و عقیدتی کمک کنند.

## فعالیت‌ها:

۱- نگاه کن و بگو: هدف تقویت توانایی تصویرخوانی، درک ارتباط منطقی بین تصاویر، تقویت قوه تخیل و خلاقیت، توانایی بیان شفاهی پیام‌های موجود (مراحل انتخاب کتاب و مطالعه آن) و توانایی ساختن داستان است.

## ۲- درست، نادرست: ارزیابی از درک مطالب درس

### ۳- واژه‌سازی: در این درس ساخت واژه با پیشوند (هم) مدنظر می‌باشد. به طور مثال:

هم + سفر ← همسفر

هم + نشین ← همنشین

هم + کار ← همکار

هم + راه ← همراه

### ۴- پیاموز و بگو: در این درس نحوه ترکیب کلمات مختوم به ه (هـ) با (ی) نکره (ای) نشان داده می‌شود. چون در این

حالت دو مصوت ه (هـ) و (ای) در کنار هم آمده است و طبق قواعد هم‌نشینی هیچ‌گاه دو مصوت کنار هم نمی‌آیند و یک صامت میانجی یعنی همزه (ا) وسط می‌آید.

خانه + ی = خانه‌ای = xane/i

نامه + ی = نامه‌ای = name/i

لازم به یادآوری است که هنگام افزودن بای نکره به کلمات مختوم به ه (هـ) این حالت پیش نمی‌آید.

**مثال:** کوه + ی = کوهی پس (کوه‌ای) غلط است.

### ۵- بازی: در این بخش معلم با تهیه کارت‌هایی که از قبل تدارک دیده است، به کلاس می‌آید و کارت‌ها را بین اعضای گروه‌ها

تقسیم می‌کند. گروه‌ها به خاطر ساختن جمله‌های خنده‌دار و جالب، مورد تشویق قرار می‌گیرند. (روی هر کارت کلمه‌ای نوشته شده است. کلمات می‌تواند از قسمت واژه‌سازی، پیاموز و بگو و یا واژه‌های مهم درس باشد.)

اهداف این فعالیت عبارت‌اند از:

الف) تقویت مهارت جمله‌سازی

ب) تقویت روحیه مشارکت و کار گروهی

### ۶- بخوان و حفظ کن

**شعر:** یار مهربان. این شعر از عباس یمنی شریف است.

این شعر از زبان کتاب است. کتاب داناست، چون همه اطلاعات از هر نوع و تخصصی را می‌تواند برای ما عرضه کند. با آن که کتاب با ما حرف نمی‌زند و صدای آن را نمی‌شنویم، اما همواره با خواندن نوشته‌هایش از او پند می‌گیریم تا در زندگی و رسیدن به اهدافمان استفاده کنیم. کتاب همیشه به ما پند و اندرز می‌دهد، زیرا همه پندهای دنیا را در کتاب می‌توان پیدا کرد. کتاب، دوست هنرمندی است که از هنر خود به همه سود می‌رساند. هیچ‌گاه کتاب به ما ضرر نمی‌رساند، پس بهتر است از کتاب دور نباشیم و همیشه آن را همراه خودمان داشته باشیم و بخوانیم.

لازم به ذکر است، شعر ضمن جلب توجه دانش‌آموزان به مزایای کتاب و کتاب‌خوانی، حافظه آنها را تقویت و موجب تلطیف عواطف آنان نیز می‌شود. برای آموزش شعر به کودکان، می‌توان از نوار صوتی نیز استفاده کرد.

## طرح درس پیشنهادی مربوط به درس اول «کتابخانه کلاس ما»

**هدف کلی:** آشنایی با کتابخانه و منابع کسب اطلاعات عمومی

**اهداف جزئی:**

۱- تقویت روحیه مشارکت و همکاری

۲- تقویت مهارت روان خواندن متن درس

۳- تقویت مهارت گوش کردن و پاسخ‌گویی مناسب به سؤالات



۴- تقویت درک مطالب خوانده شده، تلخیص و بیان پیام آن

۵- تقویت مهارت املانویسی

۶- تقویت مهارت سخن گفتن و نگارش با استفاده از واژگان جدید

۷- تغییر نگرش مثبت دانش‌آموزان نسبت به مطالعه کتاب

۸- تقویت مهارت تصویرخوانی و تخیل

### اهداف رفتاری دانش‌آموز:

۱- از روی متن درس روان می‌خواند.

۲- به پرسش‌های درسی و معلم پاسخ مناسب می‌دهد.

۳- داستان و پیام مربوط به تصاویر، «نگاه کن و بگو» را بیان می‌کند.

۴- خلاصه‌ای از درس را با در نظر گرفتن نکات کلیدی، توضیح می‌دهد.

۵- املاهای درست و واژگان جدید درس را می‌نویسد.

۶- واژگان جدید درس را در سخن گفتن و نگارش به کار می‌برد.

۷- نسبت به مطالعه کتاب علاقه نشان می‌دهد.

۸- در اهدای کتاب به کتابخانه کلاس پیش قدم می‌شود.

۹- با علاقه در کارهای گروهی همکاری و شرکت می‌کند.

روش تدریس: مشارکتی ساده و پرسش و پاسخ

وسایل مورد نیاز: کارت رنگی برای گروه‌بندی تصادفی دانش‌آموزان، کتاب فارسی، کتاب کار، تخته کلاس، گچ، کارت کلمات.

## جلسه اول

| فعالیت‌های دانش‌آموزان   | فعالیت‌های معلم (مدیر یادگیری)   |
|--|--|
| ۱- پاسخ‌گویی متقابل دانش‌آموزان  | ۱- سلام و احوال‌پرسی، حضور و غیاب  |
| ۲- پاسخ‌گویی دانش‌آموزان به سؤالات معلم (با انتخاب خود معلم)                             | ۲- ارزشیابی ورودی با طرح یکی دو سؤال   |
| ۳- دادن پاسخ مناسب به سؤالات معلم  | ۳- ایجاد انگیزه یا نشان دادن یک تصویر یا طرح سؤالاتی در ارتباط با کتاب و کتابخوانی مانند:<br>- تا به حال چه کتاب‌هایی را خوانده‌اید؟<br>- این تصویر چه مکانی را نشان می‌دهد؟ |
| ۴- دریافت کارت‌های رنگی و تشکیل گروه‌های سه نفره براساس رنگ کارت‌ها                      | ۴- تقسیم کارت‌های رنگی بین دانش‌آموزان جهت گروه‌بندی تصادفی به گروه‌های سه نفره.   |
| ۵- هر کدام از اعضای گروه، قسمت محول شده را برای دیگر اعضای گروه خود می‌خوانند.           | ۵- تقسیم متن درس «کتابخانه کلاس ما» به سه قسمت و محول کردن خواندن هر قسمت به یکی از اعضای گروه و نظارت و هدایت معلم در مراحل خواندن متن.                                     |
| ۶- بحث و گفتگوی دانش‌آموزان در مورد متن درس، برای رسیدن به فهم متن و رفع اشکالات احتمالی | ۶- معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد در مورد کل متن درس در گروه خود، بحث و گفتگو کنند تا به فهم کلی برسند.  |
| ۷- خواندن متن توسط دانش‌آموزان منتخب و رفع اشکالات احتمالی                               | ۷- معلم از تعدادی از دانش‌آموزان می‌خواهد متن را برای کلاس بخوانند.  |
| ۸- پاسخ‌گویی دانش‌آموزان به موارد خواسته شده توسط معلم                                   | ۸- طرح سؤال‌هایی از متن درسی، پیام آن و درخواست بیان خلاصه‌ای از درس   |
| ۹- کار گروهی دانش‌آموزان و ارائه پیشنهادهای عملی برای ایجاد کتابخانه کلاس                | ۹- تقاضای معلم از گروه‌ها برای هم‌فکری در مورد ایجاد کتابخانه‌ای برای کلاس   |
| ۱۰- گوش کردن مؤثر دانش‌آموزان به خوانش متن   | ۱۰- خواندن متن درس توسط معلم با رعایت علائم سجاوندی و زیبایی و درستی کلمات و جملات   |
| ۱۱- نوشتن تمرین‌های صفحه اول کتاب کار (صفحه اول درس اول)                                 | ۱۱- درخواست معلم از دانش‌آموزان برای انجام فعالیت‌های صفحه اول کتاب کار و نظارت بر انجام کار آنان  |

| جلسه دوم  |  |
|---|--|
| فعالیت‌های دانش‌آموزان  | فعالیت‌های معلم  |
| <p>۱- خواندن متن توسط دانش‌آموزان منتخب</p> <p>۲- تشکیل گروه با کلمات مشابه</p> <p>۳- مشاهده تصاویر و ساخت داستان به صورت فردی و بعد گروهی</p> <p>۴- ارائه داستان گروهی توسط نماینده انتخابی گروه به کلاس</p> <p>۵- تشخیص درست یا نادرست بودن جملات توسط دانش‌آموزان (به صورت فردی و گروهی) و در قالب بازی و با ایجاد (جوی شاد و بانشاط) مثلاً برای پاسخ درست بودن جمله، دست بزنند یا هورا بکشند و پاسخ‌های نادرست را با گفتن «غلطه آی غلطه» بیان کنند.</p> | <p>۱- درخواست معلم از چند نفر برای خواندن متن درس اول</p> <p>۲- گروه‌بندی تصادفی دانش‌آموزان با کلمات جدید متن درس مثل: مطالعه، کتاب‌خوانی، رایانه مجله، مخصوص و...</p> <p>۳- درخواست معلم از دانش‌آموزان برای مشاهده دقیق فعالیت «نگاه کن و بگو» و برقراری ارتباط بین تصاویر و ساختن داستانی برای آنها.</p> <p>(ابتدا به صورت فردی و سپس با هم‌فکری به صورت گروهی).</p> <p>۴- درخواست ارائه داستان‌های هر گروه به کلاس</p> <p>۵- بیان جملات مربوط به فعالیت «درست، نادرست» کتاب فارسی توسط معلم</p>   |
| <p>۶- دانش‌آموزان با دریافت کارت‌های هر مرحله فعالیت مربوطه را انجام می‌دهند.</p> <p>۷- دانش‌آموزان فعالیت‌های تعیین شده از کتاب کار را می‌نویسند.</p>  | <p>۶- برای آموزش (واژه‌سازی) معلم ابتدا کارت‌هایی را که بر روی آنها واژه‌هایی مانند صحبت، فکر و... نوشته شده، بین گروه‌ها توزیع می‌کند تا بچه‌ها با افزودن (هم) کلمه ساخته شده را بخوانند. مانند هم صحبت، هم‌فکر و...</p> <p>در مرحله بعد، معلم کارت‌هایی که (هم) در قسمت اول نوشته شده، بین گروه‌ها توزیع می‌کند تا بچه‌ها با افزودن کلمه‌هایی مانند راه، دل و... واژه‌های جدیدی بسازند و بیان کنند.</p> <p>۷- معلم از کتاب کار، فعالیت‌های ۱ و ۲ و ۳ صفحه دوم درس اول را برای نوشتن در کلاس مشخص می‌کند تا دانش‌آموزان تحت نظارت او تمرین‌ها را بنویسند.</p>   |
| جلسه سوم  |  |
| فعالیت‌های دانش‌آموزان  | فعالیت‌های معلم  |
| <p>۱- خواندن متن و پاسخ‌گویی به سؤالات توسط دانش‌آموزان منتخب</p> <p>۲- دانش‌آموزان «بیاموز و بگو» را به صورت فردی خوانده و جملات را کامل کرده و بیان می‌کنند.</p> <p>۳- دانش‌آموزان در گروه خود قرار گرفته و با کلمه مربوط به گروه خود، جمله‌های خنده‌دار بیان می‌کنند.</p> <p>۴- دانش‌آموزان با گوش دادن به نوار یا صدای معلم، شعر را به صورت ریمیک همخوانی می‌کنند و دست می‌زنند.</p> <p>۵- نوشتن تمرین‌های صفحه سوم کتاب کار</p>                        | <p>۱- انتخاب دو سه نفر از دانش‌آموزان برای خواندن متن و پرسش از «درست، نادرست» و «واژه‌سازی»</p> <p>۲- درخواست معلم از دانش‌آموزان برای مطالعه فردی فعالیت «بیاموز و بگو» و کامل کردن جملات ناتمام پایانی فعالیت.</p> <p>۳- گروه‌بندی تصادفی دانش‌آموزان و دادن یک کارت کلمه به هر گروه برای ساختن جمله‌ای خنده‌دار.</p> <p>۴- برای خواندن و حفظ کردن شعر «یار مهربان» معلم یا از نوار صوتی - تصویری استفاده می‌کند و یا خود همراه دانش‌آموزان شعر را می‌خواند. (برای شاداب‌سازی بهتر است شعر ریمیک خوانده شود).</p> <p>۵- درخواست معلم از دانش‌آموزان برای نوشتن صفحه سوم کتاب کار و هدایت و نظارت او بر انجام فعالیت</p> |

## یادآوری:

- ۱- تمرین‌های صفحه‌های ۴ و ۵ کتاب نگارش بنا به نظر معلم در روزهای باقی‌مانده قابل انجام دادن است.
- ۲- نوع گروه‌بندی و ابزار مناسب برای آن می‌تواند به روش‌های مختلف انجام پذیرد:  
الف) گروه‌بندی تصادفی با کاغذهای رنگی، قطعات پازل، کلمات مشابه و...  
ب) گروه‌بندی معلم ساخته، با در نظر گرفتن توان علمی دانش‌آموزان و قرار دادن دانش‌آموزان قوی، متوسط و ضعیف در هر گروه.  
پ) گروه‌بندی براساس تمایل دانش‌آموزان برای قرار گرفتن در گروه‌های مورد علاقه خود. این نوع گروه‌بندی برای یکی دو هفته اول سال تحصیلی مناسب است تا دانش‌آموزان احساس امنیت روانی بیشتری داشته باشند.  
ت) با توجه به محدودیت زمانی در کلاس برای اجرای روش تدریس گفته شده می‌توان از گروه‌بندی اولیا تا پایان تدریس بهره برد.
- ۳- برای اینکه دانش‌آموزان شعر را بدون اجبار و با علاقه حفظ کنند، بهتر است معلم در هر فرصتی که امکان پخش نوار شعر پیش می‌آید، دانش‌آموزان را به گوش کردن و همخوانی با آن تشویق کند.
- ۴- تمرین‌های اول هر چهار صفحه درس‌ها در کتاب نگارش به رونویسی قسمت‌های مختلف متن درس اختصاص دارد. علت‌های تعیین چند سطر عبارت‌اند از:  
الف) توجه و دقت دانش‌آموزان به متن درس و نوشتن با دقت است.  
ب) هماهنگی فعالیت با توانایی دانش‌آموزان و جلوگیری از خستگی و زدگی از نوشتن می‌باشد.  
پ) درخواست رونویسی‌های مکرر و بی‌هدف در دفتر مشق، نه تنها موجب یادگیری نمی‌شود، بلکه ممکن است باعث زدگی از نوشتن و حتی اشتباه‌آموزی شود، زیرا معلمان محترم به علت کمبود وقت این رونویسی‌ها را با دقت مورد ملاحظه قرار نمی‌دهند و چه بسا اشتباهاتی که بدون اصلاح باقی می‌ماند.  
ت) دادن تکلیف اضافه فقط در موارد خاص و بنا به نیاز فردی بعضی از دانش‌آموزان مجاز می‌باشد (حداکثر در مورد سه یا چهار دانش‌آموز).

## ب) کتاب نگارش

### صفحه اول:

- تمرین ۱:** هدف از این تمرین، تقویت مهارت رونویسی و املا است. انتظار می‌رود معلم هنگام رونویسی دانش‌آموزان به درست‌نویسی، خوانانویسی، زیبانویسی و نحوه صحیح به دست گرفتن قلم توجه کند و در صورت نیاز راهنمایی‌های لازم را به عمل آورد و سپس دانش‌آموزان را مورد تشویق قرار دهد.
- تمرین ۲:** هدف از این تمرین، تقویت مهارت خواندن، تقویت املا و آشنایی بیشتر با صدای (ه) در کلمات مختلف می‌باشد. مانند: خانه، قطعه و...

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین، تقویت واژه‌سازی با پیشوند (هم) می‌باشد. مانند: همفکر، همدرس، همکار

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین، تقویت مهارت جمله‌سازی و املا می‌باشد. دانش‌آموزان به صورت غیرمستقیم با ساختار جمله آشنا می‌شوند و با کلمات تشکر، می‌خواست، مخصوص و تهیه، جمله می‌سازند.

### صفحه دوم:

**تمرین ۱-** هدف این تمرین مانند تمرین یک صفحه قبل می‌باشد.

**تمرین ۲-** هدف از این تمرین، آشنایی دانش‌آموزان با نشانه‌های مختلف در کلمات مختلف می‌باشد. مانند:

کاغذ = ک + ا + غ + ز

**توجه:** نشانه‌ها یا حروف فارسی دو دسته هستند:

۱- مصوت‌ها (حروف صدادار)

۲- صامت‌ها (حروف بی صدا)

مصوت‌ها شش نشانه یا حرف هستند. (آ- او- ای) که مصوت بلند هستند و (ا- اُ) که مصوت کوتاه هستند.

صامت‌ها که بیست و سه نشانه یا حرف هستند، شامل: (ب- پ= ط- ث= س- ص- ج- چ- ح= ه- خ- د- ذ= ز-

ض- ظ- ر- ژ- ش- ع- غ= ق- ف- ک- گ- ل- م- ن- و- ی) می‌باشند.

همه صامت‌ها با مصوت‌ها حرکت می‌گیرند و خوانده می‌شوند. مثال: در واژه «کاغذ» نشانه‌های آن عبارتند از:

(ک / ا / غ / ا / ذ) ولی صداهای آن عبارتند از: ( / ا )

۳- هدف از این تمرین، آشنایی با مواد خواندنی است. دانش‌آموزان جاهای خالی را به صورت دلخواه و به طور مناسب کامل

می‌کنند. مانند: من مجله می‌خوانم، من روزنامه می‌خوانم و...

۴- هدف از این تمرین تقویت مهارت جمله‌نویسی و املا می‌باشد. دانش‌آموزان با مراجعه به متن درس جمله‌های ناقص را

کامل می‌کنند.

### صفحه سوم:

**تمرین ۱:** هدف از این تمرین مانند تمرین یک صفحه اول می‌باشد.

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املانویسی می‌باشد. دانش‌آموزان با مراجعه به متن درس کلماتی را که

دارای نشانه «ص» یا «غ» هستند، پیدا می‌کنند و می‌نویسند.

مانند: صورت، کاغذ و ...

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین تشخیص صدای (ا) و (ه) در پایان کلمات داده شده است تا «ای» را به طور مناسب به آنها اضافه

کند. مانند: ایستاده‌ای، رایانه‌ای و ...

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت مهارت جمله‌نویسی، تقویت املا و مرتب کردن جملات به هم ریخته است.

مانند: بچه‌ها چند دقیقه فکر کنید.

### صفحه چهارم:

**تمرین ۱:** رجوع شود به تمرین یک درس اول

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املانویسی است. دانش‌آموزان با مراجعه به متن درس نشانه‌های

جافتاده کلمات را در متن جایگزین می‌کنند. مانند: آموزگار در کلاس ایستاده بود.

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین توجه دانش‌آموزان به نکات دستوری در مورد تفاوت «ای» و «ی» در پایان کلماتی است که به

(ه) ختم می‌شوند. دانش‌آموزان با توجه به جاهای خالی کلمات نماینده، قطعه‌ای و هفته‌ای را باید جایگزین کنند.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت تخیل و تقویت نگارش خلاق در دانش‌آموزان است هر دانش‌آموز با توجه به تصویر کتاب،

برداشت ذهنی خود را به نگارش در می‌آورد.

### صفحه پنجم:

**تمرین ۱:** هدف از این تمرین تقویت مهارت زیبانویسی، خوش‌نویسی و متناسب‌نویسی است.

انتظار می‌رود معلم به نوشته‌های دانش‌آموزان توجه نماید و راهنمایی‌های لازم را به عمل آورد.

دانش‌آموزان خوش‌خط را مورد تشویق قرار دهد.

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت املا در قالب سرگرمی می‌باشد. دانش‌آموزان نام هر تصویر را در جدول قرار می‌دهند.

### عنوان: مسجد محله ما

#### ■ اهداف:

- ۱- آشنایی با مسجد به عنوان نماد مسائل دینی
- ۲- آشنایی با فعالیت‌های مسجد
- ۳- تقویت روحیه مشارکت و همدلی اجتماعی
- ۴- آشنایی با برخی نکات زبانی مثل واژه‌سازی با پیشوند «با» و نشانه «و» با چند صدای مختلف
- ۵- تقویت توانایی انجام فعالیت‌های پیوسته با مهارت‌های زبانی و ادبی درس

#### ■ نوع روش تدریس:

گردش علمی

#### ■ متن درس:

در این درس دانش‌آموزان با داستان مسجد و نوسازی آن آشنا می‌شوند که مردم در ساخت آن مشارکت کرده‌اند و فعالیت‌های فرهنگی - مذهبی مختلف در آن اجرا می‌شود.

#### ■ فعالیت‌های فارسی:

نگاه کن و بگو: مهارت تصویرخوانی و برقراری ارتباط بین ۴ تصویر مربوط به فعالیت‌های مسجد درست، نادرست: ارزیابی درک مطلب متن درس  
واژه‌سازی: گسترش واژگان با ساخت کلمات با پیشوند «با»  
بیاموز و بگو: آموزش نشانه «و» با صداهای مختلف آن  
بازی: گفتن یک ضرب‌المثل در گوش نفر دوم و تکرار این کار تا آخرین نفر، که او با صدای بلند می‌گوید.  
بخوان و بیندیش: چغندر بر برکت - نوشته زهره پریرخ

#### ■ فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

تمرین ۱: رونویسی از متن درس

تمرین ۲: آموزش املاي متن درس

تمرین ۳: تقویت آموخته‌های «واژه‌سازی» و «بیاموز و بگو»

تمرین ۴: جمله‌نویسی ساده و نگارش خلاق (تقویت تخیل)

صفحه ۵: تقویت خوش‌نویسی و تقویت اطلاعات عمومی در قالب جدول

## دانستنی‌های معلم

### الف) کتاب فارسی

#### متن درس دوم :

- ۱- دانش‌آموزان با اهمیت برگزاری نماز جماعت در مسجد آشنا می‌شوند.
  - ۲- دانش‌آموزان با امام جماعت یا پیش‌نماز و نقش او در اطلاع‌رسانی امور مذهبی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی آشنا می‌شوند و به اهمیت همکاری و مشارکت مردم در امور خیر از جمله ساخت مساجد پی می‌برند.
  - ۳- این متن دانش‌آموزان را با کلیه فعالیت‌هایی که در مسجد انجام می‌گیرد، از قبیل کلاس‌های آموزشی، ترویج فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی و برگزاری مراسم ملی و مذهبی آشنا می‌سازد.
- \* روش گردش علمی :** روش گردش علمی گاهی برای مطالعه جامعه است که با توجه به هدف‌های معین آموزشی، از طرف معلم و شاگرد طراحی و تنظیم می‌شود. اجرای این روش، مستلزم توجه به موارد مختلفی است که معلم و شاگرد باید آنها را رعایت کنند. اولین مسئله‌ای که باید مورد توجه واقع شود، میزان ارزش، ظرفیت و کیفیت گردش علمی است. این روش از نظر زمان اجرا چهار نوع می‌باشد :

- ۱- **گردش علمی کوتاه مدت و سریع :** در این نوع گردش علمی، یک یا دو نفر از شاگردان در طول ساعت درسی انتخاب می‌شوند تا تجربه‌ای را در خارج از کلاس کسب کنند. مثلاً اگر سؤال شود : «درجهٔ برودت برف چه قدر است؟» یا «مساحت باغچهٔ حیاط مدرسه که به شکل مستطیل است، چند متر مربع است؟»
- برای این کار چند نفر از دانش‌آموزان پاسخ مسئله را عملاً پیدا می‌کنند. اگر چه این عمل ممکن است بیش از چند دقیقه طول نکشد، اما به دلیل این که این کار محیط کلاس را با محیط خارج از کلاس پیوند داده است، گردش علمی نامیده می‌شود.
- ۲- **گردش علمی یک یا دو ساعته :** تحقیقات اثربخشی که در محیط مدرسه یا اطراف آن انجام می‌گیرد، از این نوع گردش علمی است. مثلاً : دانش‌آموزان گیاهان حیاط مدرسه یا زمین‌های اطراف مدرسه را مورد مطالعه قرار داده و گزارش تهیه کنند.
- ۳- **گردش علمی روزانه :** این نوع گردش علمی شامل بازدید از یک نمایشگاه یا کارخانه می‌شود که محیط مدرسه را با محیط زندگی واقعی شاگردان پیوند می‌دهد.
- ۴- **گردش علمی هفتگی و ماهانه :** این نوع گردش در مدارس ابتدایی مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. لازم به یادآوری است که همکاران محترم می‌توانند دانش‌آموزان را به نزدیک‌ترین مسجد محلهٔ خود برده و آنها را با قسمت‌های مختلف و فعالیت‌های گوناگون مسجد آشنا سازند. (مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس) حسن شعبانی)

#### فعالیت‌ها :

- ۱- **نگاه کن و بگو :** چهار تصویر این بخش، نشانگر فعالیت‌هایی است که در مسجد انجام می‌گیرد. مانند برگزاری نماز جماعت، خواندن قرآن، مطالعه در کتابخانهٔ مسجد و تصویری از کلاس نقاشی مسجد.
- هدف این فعالیت مشاهدهٔ دقیق تصاویر و برقراری ارتباط منطقی بین آنها و بیان داستان مربوط به تصاویر است. آموزگار محترم نباید در اولویت‌بندی تصاویر، دانش‌آموزان را وادار به رعایت یک الگوی مشخص بنماید.
- ۲- **درست، نادرست :** ارزیابی از درک مطلب درس
- ۳- **واژه‌سازی :** هدف از این بخش، آموزش غیرمستقیم ساختن صفت مشتق با پیشوند «با» است. ساختمان این نوع صفت

مشتق به این ترتیب است : با + اسم = صفت مشتق

دانش‌آموز از طریق الگوهای مشابه یاد می‌گیرد که می‌تواند کلمات تازه‌ای از طریق افزودن پیشوند «با» به اول برخی کلمات بسازد.

معلم می‌تواند در فرصت‌های پیش آمده تمرین‌هایی برای گسترش واژگان در نظر بگیرد.

### مثال :

- به کسی که هوش زیادی دارد چه می‌گویند؟ باهوش
- به کسی که اطلاعات و معلومات داشته باشد چه می‌گویند؟ با معلومات
- یا می‌تواند سؤالات را به گونه‌ای دیگر طرح کند، مثال :
- به چه کسی با استعداد می‌گویند؟
- به چه کسی با شهامت می‌گویند؟
- انتظار می‌رود در بخش واژه‌سازی (جاهای خالی) دانش‌آموزان، هم صدا و با هم پاسخ‌های مناسب را بگویند.
- با حوصله یعنی کسی که حوصله دارد.
- با ایمان یعنی کسی که ایمان دارد.
- با حجاب یعنی کسی که حجاب دارد و پوشیده است.
- با ادب یعنی کسی که ادب دارد.
- با سلیقه یعنی کسی که سلیقه دارد.
- با محبت یعنی کسی که نسبت به دیگران محبت دارد.
- با مزه یعنی چیزی که مزه خوبی دارد.
- با عرضه یعنی کسی که توانایی انجام کاری را دارد.
- با اهمیت یعنی چیزی یا کسی که ارزش و اهمیت دارد.

۴- **بیاموز و بگو :** در این بخش دانش‌آموزان به صداهای مختلف شکل (و) بی می‌برند. (یک علامت در مقابل چند صدا)

### مثال :

در کلمات : گاو، ورزش (صدای صامت «و») = (v)

در کلمات : دود، گردو (صدای مصوت «او») = (u)

در کلمات : خویش، خود (صدای مصوت «اُ») = (o)

در کلمات : نو، جو (صدای مصوت «او») = (ow)

در کلمات : خویش، خواهش (صدایی ندارد و خوانده نمی‌شود).

لازم به ذکر است کلماتی مانند (با) - (به) - (از) - (در) - (برای) و (تا) حروف اضافه هستند.

**مثال :** مهدی با پدر و مادرش از مسجد خارج شد.

۵- **بازی و نمایش :** این نمایش از داستان بخوان و بیندیش «چغندر پربرکت» طراحی می‌شود و بچه‌ها به ایفای نقش

می‌پردازند. توصیه می‌شود در انجام این نمایش از ریتم، قصه‌گویی و... استفاده گردد.

۶- **بخوان و بیندیش :** هدف این فعالیت تقویت مهارت درست خواندن، خواندن با سرعت و دقت و درک مطالب خوانده

شده می‌باشد.

## ب) کتاب نگارش

### صفحه اول:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املا نویسی است. دانش آموزان با مراجعه به متن درس کلماتی را که دارای نشانه‌های «ح» یا «ج» هستند، پیدا می‌کنند و می‌نویسند. مانند: محله، مسجد و ...

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین کامل کردن جمله با کلماتی است که پیشوند «با» دارند. ضمن گسترش واژگان نیز می‌باشد. مانند با ادب، با سواد.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت مهارت جمله نویسی است. دانش آموزان با کلمه‌های پذیرایی، حوض و پیش نماز جمله‌های متفاوت می‌نویسند.

### صفحه دوم:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املا نویسی است. دانش آموزان با مراجعه به متن درس کلمه‌هایی را که دارای نشانه‌های «ای، ی، ی» هستند، پیدا می‌کنند و می‌نویسند. مانند: شیرینی، پذیرایی، این و ...

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین گسترش واژگان از طریق پیدا کردن معنی کلمه‌های داده شده است. مانند: با دقت: یعنی کسی که در کارهایش دقت دارد.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت جمله نویسی و انشائویسی می‌باشد. دانش آموزان باید در نوشتن این متن از کلمه‌های «باسواد»، «کتاب» و «بخوانم» استفاده نمایند.

### صفحه سوم:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین یک درس اول

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املا نویسی است. دانش آموزان با مراجعه به متن درس باید کلمه‌هایی را که دارای نشانه‌های «ع م ع ع» و «ه ه ه ه» هستند، پیدا کنند و بنویسند. مانند: جماعت، عکاسی، همیشه، مهدی.

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املا نویسی است. دانش آموزان با مراجعه به متن درس باید کلمه‌هایی مانند کمک و همکاری، خوب و بزرگ و ... پیدا کنند و بنویسند.

(کلمه‌هایی که به وسیله «و» به هم مرتبط هستند)

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت تخیل و تصویرسازی ذهنی و نگارش خلاق است.

### صفحه چهارم:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین یک درس اول

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املا نویسی است. دانش آموزان با مراجعه به متن درس کلمه‌های مناسب را پیدا می‌کنند و در جاهای خالی قرار می‌دهند.

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین مهارت دسته‌بندی و تشخیص صداها و مختلف مربوط به نشانه «و» است.

|       |        |       |
|-------|--------|-------|
| دستور | خورشید | خواهر |
| گروهی | حوض    | خواهش |



**تمرین ۴ :** هدف از این تمرین تقویت جمله‌سازی و مهارت ابتکار (خلاقیت) است. دانش‌آموزان باید با کلمه‌های «همکاری»، «کنار حوض» و «گلدان» جمله‌ای ابتکاری و خلاق بنویسند.

#### صفحه پنجم :

**تمرین ۱ :** رجوع کنید به تمرین یک صفحه پنجم درس اول. (خوش‌نویسی)

**تمرین ۲ :** هدف از این تمرین تقویت مهارت حل جدول و کسب اطلاعات عمومی در قالب سرگرمی است.

دانش‌آموزان باید این کلمه‌ها را در جدول قرار دهند. (با توجه به نشانه‌های داده شده)

۱- تخت ۲- کشک ۳- نان ۴- توت ۵- گِگ ۶- کیک ۷- بمب ۸- داد ۹- لال ۱۰- دود

#### چغندر پربرت

یکی از اهداف این فعالیت ترویج فرهنگ مطالعه از طریق خواندن داستان‌های کهن و ریتمیک است که موجب شادابی دانش‌آموزان و فعال نمودن فضای کلاس می‌گردد.

آموزگار گرامی می‌تواند از روش‌های مختلف برای خواندن متن توسط دانش‌آموزان استفاده کند، به طور مثال :

۱- خواندن داستان توسط یکی دو نفر از دانش‌آموزان و همخوانی دانش‌آموزان دیگر در بخش‌های آهنگین داستان.

۲- خواندن به صورت گروهی یعنی دانش‌آموزان در گروه‌های سه یا چهارنفره قرار می‌گیرند و هر قسمت از متن، توسط یکی

از دانش‌آموزان گروه خوانده می‌شود.

**یادآوری :** از روش‌هایی که در کلیات مربوط به خواندن آمده است، می‌توان استفاده نمود.

بعد از چند بار خوانده شدن متن، معلم پرسش‌ها را مطرح می‌کند و دانش‌آموزان به تفکر کردن در مورد آنها تشویق

می‌شوند. سپس آموزگار از دانش‌آموزانی که خود انتخاب می‌کند، پاسخ پرسش‌ها را می‌گیرد.



فصل دوم

بهداشت



## عنوان درس سوم: خرس کوچولو

## ■ اهداف:

- ۱- ایجاد و تقویت علاقه‌مندی دانش‌آموزان به بهداشت فردی
- ۲- ترویج فرهنگ مراقبت از خود و توجه به سلامتی فردی
- ۳- تقویت مهارت تفکر و تعقل در دانش‌آموزان
- ۴- تقویت مهارت مسئله‌یابی و پیدا کردن راه‌حل‌های مناسب برای آن مسئله
- ۵- تقویت مهارت گوش کردن
- ۶- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند آشنایی با بعضی علائم سجاوندی «.» و «؟» و گسترش واژگان با پیشوند «بی» (ساخت صفت با پیشوند «بی» مانند بی‌ادب)

## ■ نوع روش تدریس:

روش ایفای نقش و پرسش و پاسخ

## ■ متن درس:

داستان خرس کوچولویی که می‌خواست با میکروب مبارزه کند ولی میکروب و راه‌های مبارزه با آن را نمی‌شناخت. چون به صحبت‌های دیگران گوش نمی‌کرد، به مشکل برخورد و بیمار شد. در نهایت با توضیحات و توصیه‌های مادرش به اشتباه خود پی برد.

منبع: نوشته احمد عربلو

## ■ فعالیت‌های فارسی:

نگاه کن و بگو: چهار تصویر مرتبط در مورد رعایت نکردن بهداشت و عواقب آن درست، نادرست: ارزیابی از درک مطلب درس

واژه‌سازی: ساخت کلمات (صفت) با پیشوند «بی»

بیاموز و بگو: آموزش علائم سجاوندی (نقطه و علامت سؤال)

کتاب‌خوانی: نام بردن تازه‌ترین کتابی که خوانده و تعریف کردن قسمت جالب آن

حکایت: «راه سلامتی» باز نویسی از باب سوم گلستان سعدی

بخوان و حفظ کن: «شعر ستاره» از ناصر کشاورز

## ■ فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

- تمرین ۱: رونویسی از متن درس
- تمرین ۲: آموزش املاي متن درس
- تمرین ۳: تقویت آموخته‌های «واژه‌سازی» و «بیاموز و بگو»
- تمرین ۴: جمله‌نویسی ساده و نگارش از نوع بسط و گسترش
- صفحه ۵: تقویت خوش‌نویسی و اطلاعات عمومی در قالب جدول که نشانه مشترک هم پایان دارند.

## دانستنی‌های معلم

### الف) کتاب فارسی

#### متن درس سوم :

- ۱- توجه دانش‌آموزان به وجود موجودی به نام میکروب جلب می‌شود.
- ۲- بر اهمیت مبارزه با این موجودات خطرناک تأکید می‌شود.
- ۳- استنباط نادرست خرس کوچولو از میکروب و راه مبارزه با آن اصلاح می‌گردد (مسئله‌یابی درست و پیدا کردن راه‌حل‌های مناسب برای آن).
- ۴- آموزگاران محترم توجه داشته باشند که دانش‌آموزان تصویر درستی از میکروب به دست آورند.
- ۵- تأکید بر این نکته که اگر سؤالی به ذهن کسی خطور کرد بهتر است با دقت به صحبت‌های گوینده توجه نماید تا پاسخ صحیح را دریافت نماید. زیرا تنها با خوب گوش دادن است که می‌توان به پاسخ درست رسید.
- ۶- معلم می‌تواند با انجام فعالیت‌های مناسب، گوش دادن مؤثر را در کودکان به عنوان یکی از مهارت‌های زبان‌آموزی و مهارت‌های ارتباطی تقویت نماید.
- ۷- به راه‌های مبارزه با میکروب‌ها و رعایت بهداشت فردی تأکید شود (شستن دست‌ها قبل از غذا خوردن).
- ۸- توجه دانش‌آموزان به این نکته جلب شود که کار امروز به فردا موکول نگردد.
- ۹- در زمان بیماری به توصیه‌های بزرگ‌ترها از قبیل استراحت کردن و مصرف به موقع داروها توجه شود.

#### روش تدریس : ایفای نقش

- این روش را می‌توان برای تجسم عینی موضوعات و درس‌هایی که برای نمایشنامه مناسب هستند، به کار گرفت. در این روش، فرد یا افرادی از شاگردان موضوعی را به صورت نمایشنامه اجرا می‌کنند. ایفای نقش به مهارت‌های خاص هنری مانند بازیگری در تئاتر و سینما نیازی ندارد، بلکه معلم بنا به موقعیت، هدف و موضوع مورد نظر، به عنوان یک روش از آن استفاده می‌کند. از ویژگی‌های ممتاز این روش، این است که مشاهده‌کنندگان (دانش‌آموزان) با عملیات نمایشی و ایفاگران نقش، ارتباط عاطفی برقرار می‌کنند و با هیجان، مراحل نمایش را می‌بینند و خود را در صحنه احساس می‌کنند. چون تمرکز حواس و ارتباط عاطفی در این روش زیاد است، یادگیری بهتر و مؤثرتر انجام می‌گیرد.

#### مراحل اجرای روش ایفای نقش :

- ۱- تعیین موضوع و نوشتن آن به صورت نمایشنامه
- ۲- فراهم کردن شرایط و وسایل لازم برای اجرای نمایش
- ۳- تعیین نقش‌هایی که باید ایفا شوند.
- ۴- آماده کردن فراگیران برای ایفای نقش، از قبیل گرم کردن و تمرین دادن
- ۵- توضیح مختصر در مورد موضوع و هدف نمایش برای شاگردان
- ۶- اجرای نمایشنامه
- ۷- بحث دربارهٔ محتوا و چگونگی اجرای نمایشنامه و ارزشیابی نتایج آن

#### فعالیت‌ها

- ۱- نگاه کن و بگو : داستان پسری که با دست آلوده غذا خورده است و به دل درد مبتلا شده است. او به پزشک مراجعه کرده و بعد از مصرف داروهای تجویز شده، بهبود می‌یابد و به ورزش و بازی می‌پردازد.

## ۲- درست، نادرست : ارزیابی از درک مطلب درس

### ۳- واژه‌سازی : گسترش واژگان به صورتی اتفاق می‌افتد که واژه‌ها همدیگر را از نظر ساخت تداعی می‌کنند، مانند بی‌ادب،

بی‌هنر و... هدف از این بخش آموزش ساختن صفت با پیشوند «بی» است.

معلم می‌تواند تمرین‌هایی برای گسترش واژگان به دانش‌آموزان بدهد. به طور مثال :

بی‌هنر یعنی کسی که هنر ندارد.

بی‌سلیقه یعنی کسی که سلیقه ندارد.

بی‌سواد یعنی کسی که سواد ندارد.

بی‌هدف یعنی کسی که هدف ندارد.

بی‌اهمیت یعنی کسی که اهمیت ندارد.

بی‌کار یعنی کسی که کار ندارد.

### ۴- بیاموز و بگو : به مجموع چند کلمه، جمله گفته می‌شود که با نظم و ترتیبی خاص کنار هم قرار می‌گیرند و دارای معنی

کاملی هستند و می‌تواند مقصود، افکار و خواسته ما را به دیگران منتقل کند.

در پایان بیشتر جمله‌ها نقطه (.) می‌گذاریم. بعضی از جمله‌ها پرسشی هستند و علامت (?) به عنوان پرسش یا سؤال معرفی

می‌شود. این علامت نشانه آن است که موضوعی را از کسی می‌پرسیم. بنابراین نحوه بیان جمله نیز با دیدن این علامت، باید پرسشی

باشد. مانند : آیا تو می‌توانی در نگهداری او به من کمک کنی؟ یادمان باشد جمله دو گونه سؤالی می‌شود، گاه با کلمات پرسشی مانند

آیا، چرا، کدام و گاه فقط با آهنگ و نحوه گفتن، مانند : هوا گرم است؟

وقتی جمله‌ای از زبان کسی به طور مستقیم بیان می‌شود از علامت ( " : " ) استفاده می‌کنیم که به آن دو نقطه و گیومه گفته می‌شود.

مانند : بچه فیل گفت : «باید دست‌هایت را خوب بشویی.»

### ۵- کتاب‌خوانی : هدف از تمرین شماره ۲، تقویت توانایی خلاصه‌گویی قسمت‌های جذاب داستان در حضور جمع است

(بخش‌های جذاب بنا به سلیقه دانش‌آموزان کلاس متفاوت است).

### ۶- حکایت : (راه سلامتی)

#### هدف از این فعالیت :

۱- تقویت مهارت خواندن

۲- آشنایی با متون ادبی و کهن (گلستان سعدی)

۳- توانایی پاسخ‌گویی به سؤال مطرح شده از متن حکایت (درک مطلب)

### ۷- بخوان و حفظ کن

شعر : (ستاره) از ناصر کشاورز

این شعر ضمن جلب توجه دانش‌آموزان به روابط صمیمانه اعضای خانواده نسبت به هم، کمک شایانی نیز به تلطیف عواطف

و تقویت حافظه آنان می‌نماید.

## ب) کتاب نگارش

### صفحه اول :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین یک درس اول

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین، تقویت مهارت خواندن و املا نویسی است. دانش‌آموزان با مراجعه به متن درس کلمات پنهان را پیدا می‌کنند و می‌نویسند.

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین، کامل کردن جمله با کلماتی که پیشوند «بی» دارند و گسترش واژگان است مانند بی‌هنر، بی‌حوصله.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین، تقویت مهارت جمله‌نویسی است. دانش‌آموزان با کلمه «عسل» دو جمله می‌نویسند.

### صفحه دوم:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین یک درس اول

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن، املا نویسی و حافظه است. دانش‌آموزان با مراجعه به متن درس و

خواندن آن، کلماتی را که به خاطر سپرده‌اند، می‌نویسند.

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین به کار بردن علائم سجاوندی در متن داده شده است.

روباهی زیر درخت مشغول شماره‌گیری با تلفن همراه بود. کلاغی که بالای درخت نشسته بود گفت: «جان من آتن نمی‌دهد.

بده برایت شماره‌گیری کنم.»

روباه خندید و گفت: «آن وقت من چگونه بیایم بالا صحبت کنم؟»

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت مهارت بسط و گسترش (خلاقیت) از طریق ادامه داستان نیمه تمام است.

### صفحه سوم:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین یک درس اول

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن، املا نویسی و دقت است. دانش‌آموزان با استفاده از کلمات «بی‌حوصله»،

«عزیزم»، «کنیفش» به جستجو در متن پرداخته و جمله‌های مربوط به این کلمات را می‌نویسند.

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین کامل کردن جدول، گسترش واژگان و افزایش اطلاعات در قالب فعالیت سرگرمی است. پاسخ:

۱- بی‌نظم ۲- باارزش ۳- باسلیقه ۴- باسواد ۵- با مزه.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت مهارت نوشتن، ایده‌یابی و برقراری ارتباط با دیگران از طریق نوشتار و توجه به پیام‌های

بهداشتی است.

### صفحه چهارم:

**تمرین ۱:** تقویت مهارت خواندن، املا نویسی و کامل کردن جمله‌ها با کلمه‌های مناسب

**تمرین ۲:** تقویت مهارت تصویرخوانی درک پیام تصویری و تبدیل نماد دیداری به نوشتاری مانند:

پزشک - معاینه - بیماری و ...

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین گسترش واژگان با پیشوند «با» و «بی» است و بی‌بردن به معنای هر یک از کلمه‌ها. مانند: احساس

بی‌احساس: کسی که نسبت به کسی یا چیزی احساس ندارد.

با احساس: کسی که نسبت به کسی یا چیزی احساس دارد.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین مهارت نوشتن و جلب توجه دانش‌آموزان به حفظ سلامتی خود می‌باشد.

### صفحه پنجم:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین یک صفحه پنجم درس اول

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت گسترش واژگان (کلمه‌های شش حرفی) که صدای آخرشان مشترک (ن) است. مانند:

سیستان، دوستان، دبستان و دشمنان و ...

**عنوان: مدرسه خرگوش‌ها**

**اهداف:**

- ۱- تقویت علاقه‌مندی به بهداشت گوش‌ها
- ۲- آشنایی با عواقب عدم رعایت بهداشت فردی (گوش‌ها)
- ۳- تشویق به مشارکت در بحث گروهی
- ۴- تقویت مهارت تفکر و تعقل در دانش‌آموزان
- ۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند: واژه‌سازی با کلمات مترادف. معرفی کلمات تنوین‌دار

**نوع روش تدریس:**

روش تلفیق

**متن درس:**

در این درس راه‌های مراقبت از گوش‌ها و عواقب بی‌توجهی به آنها مورد بحث قرار گرفته است.

**فعالیت‌های فارسی:**

نگاه کن و بگو: چهار تصویر مستقل در خصوص صدای خوشایند و ناخوشایند درست، نادرست: ارزیابی از درک مطلب درس  
واژه‌سازی: گسترش واژگان با کلمات مترادف  
بیاموز و بگو: معرفی کلمات تنوین‌دار  
نمایش: اجرای بخوان و بیندیش «چغندر پربرکت» به صورت نمایش در کلاس  
بخوان و بیندیش: تمیز باش و عزیز باش

**فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:**

صفحات ۱ تا ۴

تمرین ۱: رونویسی از متن درس

تمرین ۲: املاي آموزشی

تمرین ۳: تقویت آموخته‌های «واژه‌سازی» و «بیاموز و بگو»

تمرین ۴: دنباله‌نویسی و نگارش ساده

صفحه ۵: تقویت خوش‌نویسی و رنگ‌آمیزی و نگارش ساده

## دانستنی‌های معلم

### الف) کتاب فارسی

#### متن درس چهارم :

- ۱- جلب توجه دانش‌آموزان به حفظ سلامتی گوش‌ها
  - ۲- توجه نمودن به نعمت‌های بی‌شماری که خداوند به ما داده است.
  - ۳- مشارکت همه فراگیران کلاس در بحث و گفت‌وگو و استدلال منطقی
  - ۴- آموزش حفظ نظم و آرامش برای نتیجه‌گیری بهتر
  - ۵- تقویت مهارت تفکر در گفتگوها و شنیده‌ها
- روش تدریس : تلفیق و مشارکتی ساده - پرسش و پاسخ (منظور از تلفیق استفاده از حوزه‌های مختلف دروس همان پایه می‌باشد).
- ابزار آموزشی : کتاب درسی، کارت گروه بندی (کارت کلمات)

#### اهداف کلی

- ۱- تقویت مهارت‌های زبان آموزی
- ۲- تقویت روحیه رعایت بهداشت فردی

#### اهداف جزئی

#### الف) دانستنی‌ها :

- ۱- شناخت بیشتر اعضای بدن
- ۲- کسب اطلاعات درباره چگونگی مراقبت از اعضا و اندام بدن

#### ب) مهارت‌ها :

- ۱- توانایی درک پیام اصلی متن درس
- ۲- توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به درس
- ۳- شناخت کاربرد هر یک از اعضای بدن و مراقبت از آنها

#### پ) نگرش‌ها :

- ۱- تقویت حس خداشناسی
- ۲- تقویت روحیه مشارکت در انجام کارها
- ۳- تقویت حس علاقه‌مندی به حیوانات و آزار نرساندن به حیوانات



| فعالیت‌های دانش آموزان   | فعالیت‌های معلم  |
|--|--|
| <p>۱- دانش آموزان هرکدام یک برگه دریافت کرده و با پیدا کردن هم‌گروه خود کنار هم می‌نشینند.</p>   | <p>۱- معلم از قبل ده کلمه از متن درس انتخاب کرده و هرکدام را یک بار روی کارت یا ورقه‌های جداگانه می‌نویسد. (برای گروه سه نفره هرکدام ۳ بار تکرار می‌شود) و به طور تصادفی به هر دانش‌آموز می‌دهد.....</p> |
| <p>۲- گروه‌ها با کلمه‌های مربوطه جمله می‌سازند.</p>  | <p>خرگوش خرگوش خرگوش<br/>معلم - هویج - گوش - پشمالو- دم پنبه‌ای - خرگوشک - خاکستری- برفی- پرنده و.....</p>   |
| <p>۳- دانش آموزان هرگروه متن مربوط به خود را آهسته می‌خوانند.</p>  | <p>۲- معلم از گروه سه نفری می‌خواهد کلمه مربوط به گروه خود را بخوانند و با آن یک جمله بسازند.</p>  |
| <p>۴- دانش آموز منتخب هرگروه متن را با صدای بلند برای کلاس می‌خواند.</p>   | <p>۳- معلم متن درس را بین اعضای گروه‌ها تقسیم می‌کند تا به نوبت درگروه خود آهسته بخوانند.</p>  |
| <p>۵- دانش آموزان هرگروه با دقت به سؤال‌ها گوش می‌دهند و به صورت زیر پاسخ می‌دهند.</p>   | <p>۴- معلم از بین گروه‌ها به طور تصادفی دانش‌آموزی را انتخاب می‌کند که متن را با صدای بلند برای کل کلاس بخواند.</p>  |
| <p>پاسخ‌های احتمالی:<br/>۱- وقتی حمام کردیم، آنها را خوب خشک کنیم.<br/>۲- چیزهای نوک تیز وارد، گوش‌هایمان نکنیم.<br/>۳- درگوش کسی بلند فریاد زنیم.<br/>۴- و...</p> | <p>۵- معلم درباره موضوع و متن درس، سؤال‌هایی را که از قبل آماده کرده است از گروه‌های مختلف می‌پرسد. مانند:</p>   |
| <p>۱- خرگوش، حیوان زیبایی است.<br/>۲- خوراک خرگوش هویج است.<br/>۱- مادر ۴- برادر<br/>۲- پدر ۵- معلم<br/>۳- خواهر ۶- مدیر</p>                                       | <p><b>علوم</b><br/>چگونه می‌توانیم از گوش‌های خود مراقبت کنیم؟</p>   |
| <p>۱- بادیدن هریک از اعضای خانواده<br/>۲- با دیدن گیاهان و جانوران<br/>۳- از این که اعضای بدنم سالم هستند.<br/>۴- بادیدن ماه و خورشید و کوه‌ها و ...</p>           | <p><b>فارسی</b><br/>با کلمه خرگوش، جمله ای بساز.</p>   |
| <p>۱- پاسخ به تناسب سؤال مثلاً گوش‌ها زوج و بینی فرد<br/>۲- با توجه به سؤال پاسخ می‌دهند.</p>  | <p><b>علوم</b><br/>صدای چه کسی از افراد خانواده یا مدرسه را دوست داری.</p>   |
| <p>۱- ارتباط با دیگران به سختی و کندی انجام می‌شد.<br/>۲- از طریق لب خوانی و اشاره با دیگران ارتباط برقرار می‌کنیم.<br/>درس به صورت نمایش اجرا می‌شود.</p>         | <p><b>هدیه‌های آسمان</b><br/>بادیدن چه نعمت‌هایی، به قدرت خدا بی‌می‌بری؟</p>   |
| <p>۱- ارتباط با دیگران ارتباط برقرار کنیم؟<br/>۲- با هم چند تا می‌شوند؟ کدام‌ها زوج و کدام‌ها فرد هستند؟</p>   | <p><b>ریاضی</b><br/>گوش‌ها، چشم‌ها و دست‌ها و ... با هم چند تا می‌شوند؟ کدام‌ها زوج و کدام‌ها فرد هستند؟</p>   |
| <p>۱- ارتباط با دیگران ارتباط برقرار کنیم؟<br/>۲- با توجه به سؤال پاسخ می‌دهند.</p>  | <p><b>روابط اجتماعی</b><br/>اگر نمی‌شنیدیم، چگونه می‌توانستیم با دیگران ارتباط برقرار کنیم؟</p>  |
| <p>۱- ارتباط با دیگران به سختی و کندی انجام می‌شد.<br/>۲- از طریق لب خوانی و اشاره با دیگران ارتباط برقرار می‌کنیم.<br/>درس به صورت نمایش اجرا کن.</p>             | <p><b>بازی</b><br/>اگر نمی‌شنیدیم، چگونه می‌توانستیم با دیگران ارتباط برقرار کنیم؟<br/>درس را به صورت نمایش اجرا کن.</p>   |

## فعالیت‌ها

**۱- نگاه کن و بگو:** دو تصویر در ارتباط با صداهای ناخوشایند از قبیل صدای بلند بوق و فریاد دانش‌آموزان در کلاس و دو تصویر درباره صداهای خوشایند مانند صدای لالایی مادر و صدای پرندگان.

**۲- درست و نادرست:** ارزیابی از درک مطلب درس

**۳- واژه‌سازی:** گسترش واژگان از طریق کلمات مترادف (هم معنی) مثل آغاز، شروع، اول مترادف به دو یا چند کلمه گفته می‌شود که تقریباً دارای معنای یکسانی هستند و اگر در جمله‌ها به جای هم به کار روند، جمله‌ها تقریباً هم معنی‌اند. مانند:

او تند می‌دود. او سریع می‌دود.

ماشین آهسته می‌رود. ماشین آرام می‌رود.

او از بچه‌ها مراقبت می‌کند. او از بچه‌ها مواظبت می‌کند.

**۴- بیاموز و بگو:** آموزش تفاوت خواندن و نوشتن تنوین (اَ) در کلماتی نظیر لطفاً، معمولاً، مثلاً و حتماً

بعضی از کلمات دارای علامت تنوین (اَ) هستند که شکل نوشتاری آن با نحوه خواندن متفاوت است.

این کلمه‌ها از زبان عربی وارد زبان فارسی شده‌اند. هرگاه این علامت در کلمه‌ای دیده شود، (ن) تلفظ می‌شود. مثل کاملاً، اصلاً و... .

از سه نوع تنوین عربی (اَ، اِ، اُ) بیشتر تنوین (اَ) در زبان فارسی کاربرد دارد.

**۵- بازی و نمایش:** هدف از این بازی تقویت مهارت گوش دادن با دقت، تمرکز، قدرت نگهداری و انتقال پیام‌های دریافتی

است که یک مهارت پیچیده ذهنی و زیربنای زبان‌آموزی و نظم دادن منطقی به ذهن است.

بازی و نمایش این درس، ایفای نقش دانش‌آموزان با نمایشنامه‌ی مربوط به بخوان و بیندیش «چغندر پر برکت» است.

**۶- بخوان و بیندیش:**

«تمیز باش و عزیز باش»

هدف از این فعالیت، تقویت مهارت درست خواندن، خواندن با سرعت و دقت و درک مطالب خوانده شده می‌باشد. ضمناً

این «بخوان و بیندیش» مرتبط با سرفصل بهداشت بوده و برای جذاب‌سازی فضای کلاس می‌توان به صورت ایفای نقش اجرا کرد.

## ب) کتاب نگارش

صفحه اول:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املانویسی است. دانش‌آموزان با مراجعه به متن درس کلماتی را که

نشانه‌های (ف، ش، پ) دارند را پیدا کرده و می‌نویسند.

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین توجه به کاربرد ادات پرسشی و علائم سجاوندی در جمله‌ها می‌باشد.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت حافظه بلندمدت دانش‌آموزان و تقویت مهارت نوشتن است.

صفحه دوم:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین تقویت املانویسی با کمک یادآوری مطالب خوانده براساس علاقه دانش‌آموزان می‌باشد.

تمرین ۳ : هدف از این تمرین تقویت املاي کلمه‌های تنوین‌دار است. (گسترش واژگان)

تمرین ۴ : هدف از این تمرین گسترش واژگان از طریق کلمه‌های هم معنی است.

تمرین ۵ : هدف از این تمرین تقویت روحیه سپاس‌گزاری می‌باشد.

صفحه سوم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین تقویت جمله‌نویسی و انتخاب مناسب واژه‌ها در کامل کردن جمله‌ها است.

تمرین ۳ : هدف از این تمرین تشخیص جمله‌های خبری و پرسشی و به کار بردن علائم سجاوندی در جاهای مناسب و ایجاد

فضایی شاد و فرح‌بخش در کلاس.

تمرین ۴ : هدف از این تمرین تقویت مهارت‌های زندگی و آداب اجتماعی است.

صفحه چهارم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین کامل کردن جمله‌ها با کلمه‌های مناسب و شناخت بیشتر محل زندگی خود و تعمیق اطلاعات

عمومی از طریق مفاهیم بین رشته‌ای است.

تمرین ۳ : هدف از این تمرین تشخیص کلمه‌های مترادف و به کارگیری صحیح آنها در جمله‌ها می‌باشد.

تمرین ۴ : هدف از این تمرین به کارگیری ادات پرسشی و بیان نگرش دانش‌آموزان است.

صفحه پنجم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین یک صفحه پنجم درس اول.

تمرین ۲ : تقویت مهارت نوشتن، تصویرخوانی و نگارش خلاق و تأکید بر رعایت بهداشت فردی است.



# فصل سوم

اخلاق  
فردی و اجتماعی



## عنوان: چوپان درستکار

## ■ اهداف:

- ۱- تقویت روحیه درستکاری
- ۲- آشنایی با ضرب‌المثل‌های فارسی و کاربرد آن
- ۳- تقویت روحیه امر به معروف و نهی از منکر
- ۴- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند گسترش واژگان از طریق جمع بستن کلمه‌ها با «ها» و کلمات مخالف (متضاد)

## ■ نوع روش تدریس:

قصه‌گویی

## ■ متن درس:

ماجرای مردی است که صاحب گوسفندان زیادی بود و چوپان درستکاری داشت که او را از کارهای نادرست نهی می‌کرد ولی گوشش بدهکار نبود تا اینکه روزی سیل گوسفندانش را برد و صاحب گوسفند به سزای عملش رسید.

□ منبع: اقتباس از کتاب قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب - مهدی آذر یزدی

## ■ فعالیت‌های فارسی:

درست و نادرست : ارزیابی در مورد درک مطلب درس  
گوش کن و بگو : پاسخ‌گویی به پرسش‌های درس  
واژه‌سازی : ساخت کلمات مخالف  
بیاموز و بگو : گسترش واژگان از طریق جمع بستن کلمه‌ها با «ها» و معنای هر یک  
پیدا کن و بگو : تقویت املا و خواندن و سخن گفتن با استخراج کلمه‌هایی که «ص» یا «ط» دارند و جمع کلمه‌ها با «ها»  
نمایش : اجرای نمایش بخوان و بیندیش « تمیز باش و عزیز باش».  
بخوان و حفظ کن : شعر احوالپرسی از محمود کیانوش

## ■ فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

- تمرین ۱ : رونویسی از متن درس
- تمرین ۲ : آموزش املا از طریق کامل کردن و مرتب کردن جمله‌ها و کلمه‌سازی
- تمرین ۳ : نوشتن کلمات مخالف، جمع بستن کلمه‌ها با «ها» و معنی هر یک
- تمرین ۴ : انشانویسی با تقویت مهارت استدلال کردن و یادداشت‌نویسی و نگارش خلاق
- صفحه ۵ : تقویت خوش‌نویسی و طرح سؤال برای جدول

## دانستنی‌های معلم

### الف) کتاب فارسی

#### متن درس پنجم :

- ۱- جلب توجه دانش‌آموزان به مسائل اخلاقی از قبیل راست‌گویی و درست‌کاری
- ۲- توجه نمودن به نصایح و راهنمایی‌های دیگران (افراد قابل اعتماد)
- ۳- جلب توجه دانش‌آموزان به ضرب‌المثل‌های فارسی که دارای مفهومی عمیق در قالب جمله‌ای کوتاه هستند.
- ۴- تشویق دانش‌آموزان به انجام کارهای نیک و پسندیده
- ۵- هشدار دادن به دانش‌آموزان در مورد عواقب کارهایی که انجام می‌دهند.

#### — روش تدریس قصه‌گویی و قصه‌خوانی

قصه‌گویی یکی از قدیمی‌ترین، مردمی‌ترین و مؤثرترین هنرهاست. هنری نه در روی صحنه، بلکه در کنار بچه‌ها، مریبان و اولیای کودکان غالباً دیده‌اند که یک داستان جالب چگونه یک عده کودک ستیزه‌جو را با هم دوست و متحد کرده است. ولی این نکته را نیز نباید از نظر دور داشت، که تأثیر قصه بدون زحمت انجام نمی‌گیرد، بلکه باید داستان، خوب آموخته و به خاطر سپرده شود و چنان بازگو گردد که توجه کودکان بازیگوش را نیز به خود جلب کند و چون حفظ کردن قصه کار نسبتاً دشواری است احتیاج به مطالعه و دقت فراوان دارد.

این سؤال پیش می‌آید که چرا اصولاً داستان را از روی کتاب برای کودکان نخوانیم؟ جواب این است که داستان‌گویی مستقیم‌تر از کتاب‌خوانی است در قصه‌گویی بین شما و کودک کتابی وجود ندارد و چون کودک به صورت و چشمان شما خیره می‌شود، هر نوع تغییر حالت شما در او مؤثر می‌شود، به شوخی‌های قصه می‌خندد و از حوادث آن به هیجان می‌آید و علاوه بر محتوای داستان، لذتی را که شما در گفتن داستان می‌برید، می‌گیرد و به وجد می‌آید.

شما هم کودک را می‌بینید و نشاط او لذت شما را افزایش می‌دهد. از طرفی، رابطه نزدیک بین قصه‌گو و کودک باعث می‌شود که گوینده هر نوع اشکالی را که در درک داستان برای کودک پیش می‌آید در چهره او ببیند و کوشش کند تا کلمه و یا جمله نامفهوم را به او بفهماند. خلاصه می‌توان گفت داستان‌گویی ارتباط مستقیمی است میان کودک و بزرگ‌سال که درست به اندازه صحبت کردن می‌تواند صمیمی و عادی باشد و چون محیط داستان‌گویی گرم و دوستانه است کودک خیلی راحت‌تر می‌تواند مطلب را بفهمد و بپذیرد. همچنین به تجربه ثابت شده است که اجرای برنامه داستان‌گویی و داستان‌خوانی عامل مؤثری در بالا بردن سطح کتاب‌خوانی کودکان است و قبل از آن که کودک قدرت مطالعه کتاب را بیابد به راحتی بتواند به دنیای کتاب وارد شده و بین خود و کتاب رابطه عمیق و عاطفی ایجاد کند.

#### فواید قصه‌گویی و قصه‌خوانی

۱- تمام کودکان اعم از تیزهوش یا کم‌هوش، تندخوان یا کندخوان، احتیاج به مشوق و محرک برای گسترش حوزه مطالعه خود دارند و داستان‌گویی یکی از این مشوق‌هاست.

به عبارت دیگر داستان‌گویی و کتاب‌خوانی کودک را با آن قسمت از ادبیات که قبلاً برایش ناشناس بوده آشنا می‌سازد. کودکی در محیطی بزرگ می‌شود، که کتاب با صدای بلند خوانده شده و درباره آن بحث می‌شود، در آینده از افراد اهل مطالعه خواهد بود و به سمت مطالعه، گرایش خواهد داشت. زیرا با کتاب و کتاب‌خوانی خو می‌گیرد. با یک کتاب به خنده یا گریه می‌افتد

از حوادث کتاب به هیجان می‌آید، درباره کتاب و قهرمانان داستان‌ها آگاهانه به بحث می‌نشینند و قادر است، عقیده خود را درباره داستان‌هایی که خوانده است بیان کند. پس این وظیفهٔ مربیان است که کودکان را با جلوه‌های مختلف ادبیات آشنا ساخته و ذوق کتاب‌خوانی را در آنان پرورش دهند.

۲- فایدهٔ دیگر داستان‌گویی و داستان‌خوانی، از بین رفتن فاصلهٔ میان قدرت خواندن کودک و قدرت درک او از ادبیات است، این فاصله در اغلب کودکان وجود دارد. فاصلهٔ قدرت خواندن و قدرت درک مسایل در بسیاری از آنان گاه از یک تا سه سال طول می‌کشد. باید داستان‌ها و اشعاری را که برایش قابل درک و لذت‌بخش هستند خواند. کتاب‌خوانی بزرگ‌ترها سبب می‌شود که «خواندن» آسان به نظر برسد و کودک به طور ناخودآگاه حس کند که اگر معلم، پدر و یا مادرش می‌توانند این طور به راحتی بخوانند و از خواندن لذت ببرند، پس خواندن نباید کار خیلی دشواری باشد.

۳- یکی دیگر از محاسن داستان‌خوانی و داستان‌گویی این است که کودکان یاد می‌گیرند چگونه مطالب را از راه گوش بیاموزند. ذهن آنان، بدون کمک عوامل دیگری در درک مطالب، روی کلمات گفته شده، متمرکز می‌شود.

### فعالیت‌ها

۱- درست و نادرست : ارزیابی از درک مطلب درس

۲- گوش کن و بگو : تقویت مهارت گوش کردن و سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس

۳- واژه‌سازی : گسترش واژگان از طریق کلمات مخالف مانند (زیاد ≠ کم)، (راست‌گو ≠ دروغ‌گو) (بزرگ ≠ کوچک)،

(داشت ≠ نداشت)

۴- بیاموز و بگو : گسترش واژگان از طریق جمع بستن کلمه‌ها با «ها» و معنای هر یک. نشانهٔ جمع «ها» یکی از پرکارترین

نشانه‌های جمع در زبان فارسی است که بر بیش از یک چیز دلالت می‌کند. همهٔ اسم‌ها را می‌توان با این نشانه جمع بست.

مانند : گوسفند ← گوسفندها یعنی چند گوسفند

میوه ← میوه‌ها یعنی چند میوه

گل ← گل‌ها یعنی چند گل

خانه ← خانه‌ها یعنی چند خانه

کوچه ← کوچه‌ها یعنی چند کوچه

۵- پیدا کن و بگو : تقویت املا و خواندن از طریق پیدا کردن کلمه‌هایی که حرف ص یا ط دارند. مانند: صاحب، نصیحت، قطره

و کلمه‌هایی که با «ها» جمع بسته شده‌اند، مانند: گوسفندها، آب‌ها

در این فعالیت به منظور تأمین هدف این تمرین که همان تقویت املا و روان‌خوانی می‌باشد پیشنهاد می‌شود یکی از دانش‌آموزان

از روی درس بخواند و بقیه در مواجهه با دستور خواسته شده همگی آن کلمه را بلند بخوانند.

### یادآوری :

الف) لازم به ذکر است که خواندن متن می‌تواند توسط معلم یا تعدادی از بچه‌ها صورت پذیرد.

در این فعالیت می‌توان به صورت فردی یا گروهی نیز عمل نمود.

### ۶- بازی و نمایش :

خواندن مجدد متن بخوان و ببندیش «تمیز باش و عزیز باش» و اجرای آن به صورت ایفای نقش

۷- بخوان و حفظ کن : شعر احوال‌پرسی از محمود کیانوش

معلم می‌تواند شعرها را از طریق نوار صوتی برای دانش‌آموز پخش کرده و آنها نیز هم‌خوانی کنند.

شعر ضمن توجه به تقویت حافظهٔ کودک به تلطیف عواطف او نیز کمک می‌کند و موجب شاداب‌سازی فضای یاددهی-یادگیری می‌گردد.

## ب) کتاب نگارش

### صفحهٔ اول:

تمرین ۱: رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲: هدف از این تمرین، تقویت مهارت جمله‌نویسی، تقویت املا و مرتب کردن جمله‌های به هم ریخته است.

تمرین ۳: هدف از این تمرین، گسترش واژگان از طریق کلمه‌های مخالف است.

تمرین ۴: هدف از این تمرین، تقویت مهارت نوشتن و روحیهٔ همیاری است.

### صفحهٔ دوم:

تمرین ۱: رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲: هدف از این تمرین، تقویت مهارت خواندن و املا نویسی است.

تمرین ۳: هدف از این تمرین، کاربرد کلمات جمع با «ها» در جمله‌ها است.

تمرین ۴: هدف از این تمرین، نگارش در قالب پیام‌نویسی است.

### صفحهٔ سوم:

تمرین ۱: رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲: هدف از این تمرین، کلمه‌سازی با حروف در هم ریخته و تقویت املا است. مانند: قطره، نصیحت، درستکار

تمرین ۳: هدف از این تمرین، جمع بستن کلمه‌ها با «ها» و نوشتن معنای هر یک می‌باشد مانند: گوسفند ← گوسفندها یعنی

چند گوسفند...

تمرین ۴: هدف از این تمرین، نگارش خلاق و تقویت مهارت تفکر و تصویرسازی ذهنی است.

### صفحهٔ چهارم:

تمرین ۱: رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲: تقویت مهارت خواندن و املا نویسی با پیدا کردن کلمه‌هایی که با «ها» جمع بسته شده‌اند؛ مانند: گوسفند، حرف‌ها

و آب‌ها.

تمرین ۳: گسترش واژگان با پیدا کردن کلمه‌های مخالف مانند (روز ≠ شب)، (شدیدی ≠ آهسته‌ای)، (بزرگی ≠ کوچکی)،

(بالای درختی ≠ پایین درختی) و (برد ≠ نبرد)

تمرین ۴: تقویت مهارت نوشتن از طریق تصویر نویسی

### صفحهٔ پنجم:

تمرین ۱: رجوع کنید به تمرین یک صفحهٔ پنجم درس اول.

تمرین ۲: هدف از این تمرین، تقویت مهارت نوشتن، طراحی سؤال مناسب جدول و افزایش اطلاعات عمومی می‌باشد.



**عنوان: کوشا و نوشا****اهداف:**

- ۱- آموزش پایداری و مداومت در کارها
- ۲- آشنایی با اهمیت کار و کوشش
- ۳- تشویق به پذیرش حس مسئولیت و داشتن پشتکار
- ۴- علاقه‌مندی به کسب علم و دانش
- ۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند پیدا کردن کلمه‌های مشترک و تفاوت صدای «ا» و «ه» در کلماتی که مختوم به نشانه (ه) هستند.

**نوع روش تدریس:**

ایفای نقش

**متن درس:**

در این درس داستان دو پرنده مطرح شده که برای یادگیری و کسب علم و دانش لانه خود را ترک کردند. یکی از آنها با تلاش و کوشش به هدف خود رسید و دیگری به دلیل عدم پشتکار و از این شاخه به آن شاخه پریدن، موفق نشد.

**فعالیت‌های فارسی:**

- درست، نادرست : ارزیابی از درک مطلب درس است.
- گوش کن و بگو : پاسخ‌گویی به پرسش‌های درس
- واژه‌سازی : گسترش واژگان از طریق واژه «خند»، «کوش» و «پر»
- بیاموز و بگو : تشخیص تفاوت صدای ا و ه در کلمات مختوم به (ه)
- پیدا کن و بگو : تقویت املا و خواندن از طریق پیدا کردن کلمات مختوم به (ه)
- کتاب‌خوانی : پرسش در مورد کتاب‌های مورد علاقه دانش‌آموزان و آشنا کردن دانش‌آموزان با پدیدآورندگان کتاب.
- حکایت : خوش اخلاقی

**فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:**

صفحات ۱ تا ۴

- تمرین ۱ : رونویسی از متن درس
- تمرین ۲ : آموزش املا از طریق وصل کردن کلمات به هم معنی آنها، واژه‌سازی با کلمه (بازی) و مرتب کردن جملات در هم ریخته
- تمرین ۳ : نوشتن کلماتی که ریشه مشترک دارند، کامل کردن و دسته‌بندی کلمه‌ها با توجه به صدای آخرشان.
- تمرین ۴ : انشانویسی و نگارش خلاق
- صفحه ۵ : تقویت خوش‌نویسی و طبقه‌بندی

## دانستنی‌های معلم

### الف) کتاب فارسی

متن درس ششم :

- ۱- جلب توجه دانش‌آموزان به اهمیت داشتن هدف، پشتکار و دانش‌اندوزی در همهٔ مراحل زندگی
- ۲- توجه به اهمیت زمان و مدیریت آن
- ۳- توجه به اهمیت تفکر پیش از انجام هر کاری و ناتمام نگذاشتن کارها
- ۴- همد، پرنده‌ای که نام دیگرش «شانه به سر» می‌باشد.
- ۵- جلب توجه دانش‌آموزان به صفاتی مانند پاکیزگی، راستگویی، امانت‌داری و مهربانی

روش تدریس: ایفای نقش (به درس دوم رجوع کنید.)

#### فعالیت‌ها

- ۱- درست و نادرست: ارزیابی از درک مطلب درس
- ۲- گوش کن و بگو: تقویت مهارت گوش کردن و سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس
- ۳- واژه‌سازی: گسترش واژگان از طریق کلمات مشترک مانند «خواست» در کلمات می‌خواست، خواستگاری و خواستن.
- ۴- پیاموز و بگو: تشخیص تفاوت صدای «ا» و «ه» در کلمات مختموم به (ه ه). صدای (ا) شنیده می‌شود، زیرا صدای ماقبل آخر صامت است؛ ولی در آخر کلمه‌هایی مانند ماه، کوه، سیاه، گروه، شبیه، چاه و... (ه ه) را با صدای (ه) می‌شنویم، زیرا صدای ماقبل آخر مصوت است.

یادآوری:

مصوت‌ها عبارت‌اند از (اَ، اِ، اُ، آ، او، ای‌ی) و بقیهٔ حروف الفبا یا نشانه‌های فارسی صامت هستند.

۵- پیدا کن و بگو: تقویت املا و خواندن از طریق پیدا کردن کلماتی که آخر آن به (ا) و (ه) ختم می‌شود.

مانند: پرنده، ادامه، لانه و... برای صدای (ا)

شبیه، راه و... برای صدای (ه)

۶- کتاب‌خوانی: هدف از تمرین این قسمت گفتگوی دانش‌آموزان در مورد کتاب‌هایی است که مورد علاقهٔ اوست.

تمرین ۲ آشنا کردن دانش‌آموزان با پدیدآورندگان کتاب از جمله نویسنده، تصویرگر، صفحه‌آرا ناشر و غیره است.

### ب) کتاب نگارش

#### صفحهٔ اول:

تمرین ۱: رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲: هدف از این تمرین تقویت مهارت املا نویسی با وصل کردن کلمات هم معنا به یکدیگر است. مانند: ناراحت = غمگین،

زیاد = خیلی و...

تمرین ۳: هدف این تمرین گسترش واژگان از طریق ساختن کلمه‌های جدید است که یک کلمهٔ مشترک دارند. مانند (نامهربان،

مهربانی)، (دل‌نشین، دل‌انگیز)

تمرین ۴ : هدف تقویت مهارت استدلال کردن و اثنانویسی

صفحه دوم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲ : هدف گسترش واژگان با نوشتن کلمات مختلف با یک کلمه مشترک یعنی (بازی) است.

مانند : توپ بازی، سرسره بازی، برف بازی و ...

تمرین ۳ : هدف تشخیص کلمه مشترک از مجموعه کلمه‌های داده شده است.

مانند : کلمه کتاب در مجموعه کلمه‌های کتاب فروش - کتاب دار - کتاب خانه و کتاب‌ها

تمرین ۴ : هدف این تمرین تقویت مهارت تصویرسازی ذهنی و نگارش خلاق می‌باشد.

صفحه سوم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین تقویت مهارت نوشتن املا و جمله‌سازی از طریق مرتب کردن کلمات در هم ریخته جمله می‌باشد.

تمرین ۳ : هدف تمرین، تقویت جمله‌سازی و املانویسی با قرار دادن کلمه‌های مناسب در جای خالی جملات داده شده

می‌باشد. مانند : فردا حتماً از دوستم عذرخواهی می‌کنم.

تمرین ۴ : هدف تقویت مهارت نوشتن با موضوع مشخص است.

صفحه چهارم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن، املانویسی و گسترش واژگان با پیدا کردن کلمه‌های هم معنی کلماتی

چون تلاش، شاد و ... است.

مانند : مثل = شبیه = مانند      سعی = تلاش = کوشش

تمرین ۳ : هدف تمرین دسته‌بندی (طبقه‌بندی) کلمات با توجه به صدای آخر هر کلمه است.

(ا یا ه)

|        |                                     |
|--------|-------------------------------------|
| صدای ا | کاسه، میوه، پایه، خانه، شانه، فایده |
| صدای ه | کوه، کاه، سیاه، راه                 |

تمرین ۴ : هدف تمرین، تقویت مهارت تصویرخوانی و نگارش خلاق می‌باشد.

صفحه پنجم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین یک صفحه پنجم درس اول.

تمرین ۲ : در این تمرین هدف تقویت مهارت طبقه‌بندی براساس موجودات جاندار و بی‌جان ارائه شده، می‌باشد.

|                     |                              |
|---------------------|------------------------------|
| جاندار              | بی‌جان                       |
| فیل، مورچه، سگ، مار | کتاب، تلویزیون، سینی، پاک‌کن |

### عنوان: دوستان ما

#### ■ اهداف:

- ۱- تقویت روحیه سپاسگزاری از خدمت‌گزاران جامعه
- ۲- آشنایی با برخی از خدمتگزاران جامعه و اهمیت خدمات آنان
- ۳- روشن شدن افق آینده برای انتخاب شغل
- ۴- شناخت خداوند به عنوان خالق همه هستی و سپاسگزاری از او
- ۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند واژه‌سازی با کلمه «فروش» و معنای آن و ضمائر اشاره «این» و «آن» - همین، همان

#### ■ نوع روش تدریس:

روش تدریس اعضای تیم (مشارکتی)

#### ■ متن درس:

در این درس دانش‌آموزان با بعضی از مشاغل و نوع خدمت‌رسانی آنان آشنا می‌شوند. این مشاغل عبارت‌اند از: کشاورز، نانوا، رفتگر، بنا، باغبان، مأمور راهنمایی و رانندگی و معلم و در نهایت خداوند به عنوان خالق همه موجودات.

#### ■ فعالیت‌های فارسی:

درست، نادرست: ارزیابی درک مطلب درسی  
گوش کن و بگو: پاسخ‌گویی به پرسش‌های درس  
واژه‌سازی: گسترش واژگان با به کارگیری واژه «فروش» و «ساز» مانند شیرینی فروش و ساعت‌ساز  
بیاموز و بگو: آشنایی با ضمائر اشاره دور و نزدیک  
پیدا کن و بگو: تقویت خواندن و املا و سخن گفتن با به کارگیری کلمات مختموم به «ه ه» و کلمه‌هایی که «ط» و «ظ» دارند.  
بازی: ایجاد فضای شاد از طریق نشان دادن واکنش به دستور بازی  
بخوان و بیندیش: مورچه اشک‌ریزان، چرا اشک‌ریزان؟

#### ■ فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

تمرین ۱: رونویسی از متن درس

تمرین ۲: آموزش املا از طریق حل جدول، دسته‌بندی کلمه‌ها و انتخاب واژه

تمرین ۳: واژه‌سازی با به کارگیری واژه «فروش» و «ساز» و جدول واژه‌هایی که نشانه اولشان «خ» است (هم‌آغازها).

تمرین ۴: نگارش در سطح قضاوت و ترکیب (مقایسه و جمله‌نویسی)

صفحه ۵: تقویت خوش‌نویسی و حل جدول

## دانستنی‌های معلم

### الف) کتاب فارسی

#### متن درس هفتم :

- ۱- جلب توجه دانش‌آموزان به اهمیت کلیه مشاغل و تأکید بر این نکته که خدمتگزاران جامعه در هر لباسی که هستند، باید به آنان به دیده احترام نگریست.
- ۲- در این درس به معرفی بعضی مشاغل پرداخته شده است که هر یک به نوبه خود حائز اهمیت می‌باشد و می‌توان جز این شغل‌ها، با در نظر گرفتن محل تدریس، به شغل‌های بومی موجود در آن منطقه هم پرداخت.
- ۳- معلم نقش کلیدی در ایجاد نگرش مثبت در دانش‌آموزان نسبت به مشاغل مختلف و اهمیت و ارزش کار هر یک از آنان دارد.
- ۴- جلب توجه دانش‌آموزان نسبت به خالق آفریده‌ها و ایجاد نگرش مثبت در خصوص حفظ و بهره‌برداری صحیح از این آفریده‌ها.

#### \* طرح تدریس اعضای گروه (TMTD) : طرح تدریس اعضای گروه مبتنی بر دو اصل است :

- اصل اول آنکه، هر یک از شرکت‌کنندگان قسمت‌های متفاوتی از موضوع درسی را که قرار است تدریس شود، می‌خواند.
  - اصل دوم آنکه، هر فراگیرنده می‌تواند به اعضای گروهش درس بدهد.
- بنابراین، هر عضو، هم به عنوان معلم و هم به عنوان شاگرد عمل می‌کند. وقتی دانش‌آموزان می‌فهمند که کارایی گروه مستلزم آن است که هر فرد یک بخش از موضوع را فراگیرد و سپس آن را به دیگران درس بدهد، برانگیخته می‌شوند که با مطالعه بخش تعیین شده و آمادگی کامل، به گروه خود کمک کنند. همچنین به آن عضو از گروه که درس می‌دهد، کمک می‌کنند که بتواند تا آنجا که ممکن است موفق باشد. با این روش، گروه می‌تواند یادگیری خود را به حداکثر برساند.
- طرح تدریس اعضای گروه این امکان را می‌دهد که مقدار زیادی از موضوع درس، طی یک دوره کوتاه زمانی با مطالعه گروه، تحت پوشش قرار گیرد. در انتخاب متن مورد تدریس باید در نظر داشت که متن به بخش‌های مستقل از یکدیگر قابل تقسیم باشد. بخش‌ها نیز از نظر طول و دشواری، تقریباً برابر باشند. جهت آمادگی برای اجرای طرح، معلم قبل از شروع کلاس، ابزار یادگیری، از جمله تقسیم متن به تعداد افراد گروه، آزمون و کلید آزمون را آماده می‌کند. تشکیل و ترکیب گروه‌ها در کلاس نیز از وظایف معلم است.

#### مراحل اجرا :

- ۱- برای هر دانش‌آموز، یک بخش از موضوع تعیین شده است و او فقط تکلیف مربوط به خود را مطالعه می‌کند.
- ۲- دانش‌آموزان با همتهای خود که مسئول بخش مشترکی هستند، دور هم جمع می‌شوند و برای رفع اشکال‌های خود و بهبود روش ارائه، تبادل نظر می‌کنند.
- ۳- وقتی اعضای گروه گرد هم می‌آیند، دانش‌آموزان به ترتیب و از اول، بخش‌های مربوط به خود را تدریس می‌کنند. اعضای دیگر گروه، می‌توانند سؤال بپرسند، مخالفت کنند و یادداشت بردارند.
- ۴- از کل موضوع، آزمونی گرفته می‌شود.
- ۵- کلید سؤال‌ها در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و آنان نمره‌های فردی و گروهی را محاسبه می‌کنند.
- ۶- کارایی تدریس دانش‌آموزان با توجه به جدولی که به آنها ارائه می‌شود، ارزیابی می‌شود.
- ۷- از دانش‌آموزان، جهت جمع‌بندی مطالب و اطمینان از یادگیری و ارزشیابی تکوینی، سؤال می‌شود. اگر نکته مهمی فراموش شده باشد، معلم توضیح می‌دهد.

**فعالیت‌ها :**

۱- درست، نادرست : ارزیابی از درک مطلب درس

۲- گوش کن و بگو : تقویت مهارت گوش کردن و سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس

۳- واژه‌سازی : گسترش واژگان با به‌کارگیری واژه، «فروش» و «ساز» مانند : گل فروش و کلیدساز.

۴- بیاموز و بگو : در این درس به کلمات «اشاره» پرداخته شده است (این، آن، همین، همان).

اشاره به نزدیک : این کتاب

اشاره به دور : آن کتاب

۵- پیدا کن و بگو : تقویت املا، خواندن و سخن گفتن با پیدا کردن کلمه‌هایی که مختوم به «ه ه» هستند، مانند خوشمزه،

پاکیزه، خانه و... همچنین کلمه‌هایی که نشانه (ط و ظ) دارند، مانند : منظمی و بانشاطی

۶- بازی : خواندن متن درس توسط معلم یا یک دانش‌آموز که سایرین با شنیدن کلمه‌هایی مانند دوستان، کاشته و... که

نشانه (ت) دارند، هورا می‌کنند و با شنیدن کلمه‌هایی مانند سحرخیز و راحت، دست می‌زنند.

۷- بخوان و ببیندیش : هدف این فعالیت تقویت مهارت درست خواندن، خواندن با سرعت و دقت و درک مطالب خوانده شده

و لذت بردن از خواندن می‌باشد.

**(ب) کتاب نگارش**

**صفحه اول :**

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین، تقویت مهارت املا نویسی با کامل کردن جدول از طریق نوشتن واژه‌هایی است که با «س» شروع می‌شود.

تمرین ۳ : کاربرد ضمائر اشاره «این» و «آن»

تمرین ۴ : هدف از این تمرین تقویت مهارت نوشتن در سطح قضاوت و ترکیب می‌باشد.

**صفحه دوم :**

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

تمرین ۲ : تقویت مهارت طبقه‌بندی براساس عناوینی مانند مدرسه، عبور و مرور و بتایی می‌باشد.

| عبور و مرور   | مدرسه | بتایی |
|---------------|-------|-------|
| چراغ راهنمایی | کیف   | شیشه  |
| .....         | ..... | ..... |
| .....         | ..... | ..... |

تمرین ۳ : تکمیل جملات با استفاده از واژه‌های مناسب مانند : دارو فروش، سبزی فروش و... .

تمرین ۴ : تقویت مهارت نوشتن و مهارت‌های زندگی با موضوع «رعایت نوبت»

**صفحه سوم :**

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین یک درس اول.

**تمرین ۲ :** تقویت مهارت املانویسی از طریق روخوانی درس و انتخاب کلمات پیشنهادی مانند باغ، گندم، گرم و رفتگر (واژه‌هایی که غ و گ دارند).

**تمرین ۳ :** تقویت مهارت نوشتن از طریق کامل کردن جملات ناتمام مانند : باغبان و معلم

**تمرین ۴ :** تقویت مهارت نوشتن با توجه به شغل مورد علاقه دانش‌آموز

**صفحه چهارم :**

**تمرین ۱ :** رجوع شود به تمرین ۱ درس اول.

**تمرین ۲ :** کشف رمز جدول با حل جدول

الف) ت ب : ب پ : ک ت : ۱ رمز جدول : کتاب

**تمرین ۳ :** حل جدول با کلمات هم‌آغاز که عبارت‌اند از :

۱- خم ۲- خون ۳- خواب

۴- خواهر ۵- خوش‌حال ۶- خواننده

**تمرین ۴ :** تقویت مهارت نوشتن از طریق بسط متن داستان داده شده.

**صفحه پنجم :**

**تمرین ۱ :** رجوع کنید به تمرین ۱ صفحه پنجم درس اول.

**تمرین ۲ :** حل جدول

|       |                           |  |                             |                  |
|-------|---------------------------|--|-----------------------------|------------------|
| م     | چ                         | ر  | پ                           | نشانه یک کشور ←  |
|       |                           |  |                             | سفره نوروژی ↓    |
| ر     | ی                         | س  | مخالف گرسنه                 | ه                |
|       |                           |  | در این کشور زندگی می‌کنیم ↓ |                  |
| ل     | د                         | گاهی درد می‌گیرد ←<br>باغبان در آن هست ↓ | ا                           | ف                |
|       | مخالف نجید                | ب  | ی                           | ت                |
| کال ↓ | ن                         | ا  | ر                           | س                |
| ن     | موی گردن اسب<br>ماه مدرسه | غ  | ا                           | ی                |
| ا     | م                         | من تو ←<br>شهر دو حرفی ↓                 | ن                           | ن                |
| ر     | ه                         | ق  | مخالف آشتی ←                |                  |
| س     | ر                         | م  | ا                           | سرما از آن طرف ← |



# فصل چهارم



## راه زندگی





### عنوان: از همه مهربان‌تر

#### اهداف:

- ۱- تقویت روحیه محبت نسبت به دیگران
- ۲- آشنایی با دعا کردن و اهمیت آن
- ۳- مدد گرفتن از خدا برای انجام کارها و سلامتی
- ۴- تقویت روحیه کمک به هموعان مخصوصاً کوچک‌ترها
- ۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند واژه‌سازی با کلمه‌های مربوط به بستگان و آموزش الف مقصوره مانند عیسی و ...

#### نوع روش تدریس:

پرسش و پاسخ - کارایی تیم (مشارکتی)

#### متن درس:

در این درس دانش‌آموزان به مفهوم دعا پی می‌برند و مهربانی بی‌کران خداوند بزرگ یادآوری می‌شود. همچنین بدانند خداوند انسان‌های مهربان را که به دیگران کمک و محبت می‌کنند، بیشتر دوست دارد و باید برای همه کارها از خداوند مدد گرفت. منبع: دوست دارم خدای مهربان، جمعی از نویسندگان کانون پرورش فکری

#### فعالیت‌های فارسی:

درست، نادرست: ارزیابی درک مطلب درسی  
گوش کن و بگو: پاسخ‌گویی به پرسش‌های درس  
واژه‌سازی: گسترش واژگان با واژه‌های مربوط به بستگان  
پیاموز و بگو: آموزش الف مقصوره  
پیدا کن و بگو: تقویت خواندن و املا و سخن گفتن با به کارگیری کلمه‌هایی که نشانه (ع) دارند و جملاتی که علامت ! دارند.  
نمایش: اجرای پانتومیم با موضوعات مشخص (پانتومیم یعنی نمایش بدون کلام)  
بخوان و حفظ کن: شعر مثل یک رنگین کمان از جعفر ابراهیمی (شاهد)  
حکایت: همکاری  
منبع: باز نویسی از کتاب داستان راستان استاد مطهری

#### فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

- تمرین ۱: رونویسی از متن درس
- تمرین ۲: آموزش املا با کامل کردن جمله‌ها، پیدا کردن کلماتی با حروف منفصل و هم معنا
- تمرین ۳: انتخاب فعل مناسب و طبقه‌بندی کلمات مربوط به «بستگان» و کلمات دارای «الف مقصوره»
- تمرین ۴: جمله‌سازی و نگارش ساده، بسط و گسترش متن داده شده

## دانستنی‌های معلم

### الف) کتاب فارسی

#### متن درس هشتم :

- ۱- جلب توجه دانش‌آموزان به مفهوم دعا و این که دعا سخن گفتن با خداوند است و یاری خواستن از او.
  - ۲- در این درس به روابط صمیمانه مادر با فرزند به عنوان اولین راهنما توجه شده است.
  - ۳- می‌توان جهت تقویت مهارت سخن گفتن در جمع و برای بروز عواطف و احساسات نهفته دانش‌آموزان سؤال کرد که «شما هنگام دعا از خدا چه می‌خواهید؟» لازم به ذکر است که هنگام پاسخ‌گویی دانش‌آموزان به سؤالات، معلم با آرامش و احترام به پاسخ‌های آنها توجه داشته باشد. این مسئله باعث پیوند عاطفی بین معلم و دانش‌آموز می‌گردد.
  - ۴- می‌توان مفهوم‌های «مهربانی» و «مهربان بودن» را در کلاس به بحث و گفتگو گذاشت. مثلاً «مهربان» به کسی می‌گویند که به همه موجودات علاقه داشته باشد و آنها را دوست بدارد. در ضمن معلم با عملکرد خود می‌تواند این نگرش را در دانش‌آموزان نهادینه کند.
  - ۵- برقراری ارتباط بین مهربانی و خدادوستی (که نشانه یک انسان مؤمن و خدایست است.) و همچنین یادآوری مهربانی بی‌کران خداوند بزرگ و این نکته که خداوند انسان‌هایی را که خود را به صفات پسندیده آراسته می‌کنند، دوست دارد.
- روش پرسش و پاسخ :** روشی است که معلم به وسیله آن شاگرد را به تفکر درباره مفهوم جدید یا بیان مطلبی تشویق می‌کند. در این روش شاگرد تلاش می‌کند با کوشش‌های ذهنی از معلوم به مجهول حرکت کند. این روش را روش سقراطی نیز می‌گویند. سقراط معتقد بود که دانش در طبیعت افراد وجود دارد، کافی است که معلم زمینه را مساعد کند و به شاگرد کمک نماید تا او خود به دانش مورد نظر برسد.
- در روش پرسش و پاسخ معلم هنگام جلب توجه شاگرد به مطلب یا درس جدید و تدریس آن، مستقیماً به بیان مطلب نمی‌پردازد، بلکه با طرح سؤال‌های برنامه‌ریزی شده، فعالیت ذهنی شاگردان را در مسیر مطالب و مفاهیم جدید قرار داده، آن را هدایت می‌کند تا خودشان به کشف مفاهیم جدید توفیق یابند. این روش برای مرور مطالبی که قبلاً آموخته شده، یا ارزشیابی میزان درکی که دانش‌آموزان از مفهوم درس دارند و برای هر پرورش قدرت تفکر و استدلال آنان، روش مؤثری است. اما سؤالات باید با توجه به زمینه‌های علمی شاگردان طرح شوند و به گونه‌ای باشند که توجه آنان را برانگیزد و ذهن آنان را به حرکت درآورد. روش پرسش و پاسخ بر سه اصل متکی است :

- ۱- وجود سؤال یا مسئله‌ای که کنجکاوای شاگردان را برانگیزد و آنان را وادار به تلاش ذهنی کند.
- ۲- طرح سؤال‌های متوالی برای تداوم فعالیت‌های ذهنی
- ۳- هدایت تلاش ذهنی برای کشف آگاهانه، به طوری که نتیجه آن به خلاقیت فکری و کسب دانش منجر شود.

#### \* طرح درس پیشنهادی

- عنوان درس : از همه مهربان‌تر
- روش تدریس : مشارکتی (کارایی تیم)
- ابزار آموزشی : کتاب درسی، کارت‌های گروه بندی، برگه‌های سؤال، کلید سؤال

اهداف کلی : ۱- تقویت مهارت‌های زبان آموزی

۲- آشنایی با دعا و اهمیت آن

۳- توانایی انجام فعالیت‌های مربوط به درس

۴- توانایی درک پیام اصلی درس

۵- تقویت روحیه مشارکت و همکاری

| فعالیت‌های دانش‌آموزان  | فعالیت‌های معلم   |
|---|---|
| ۱- هر دانش‌آموز یک کارت از حروف را برداشته و با توجه به علامت یا عدد پشت آن درگروه خود قرار می‌گیرد.      | ۱- معلم از قبل کلمه‌های سه حرفی مانند کلمه‌های دعا، شاد، نور، مهر، خوب، جان، خدا و ... را که به نوعی با درس ارتباط دارند انتخاب کرده و هر حرف آن را روی یک کارت یا برگه می‌نویسد و پشت آنها را با یک علامت یا عدد مثل هم مشخص می‌کند.<br>به طور مثال : د - ع - ا<br>پشت هر سه کارت عدد ۱ یا علامت * می‌گذارد و به این ترتیب گروه‌های سه نفری با هر کلمه تشکیل می‌دهد. |
| ۲- دانش‌آموزان با توجه به کارت‌های حروف، کلمه درست می‌کنند و جمله می‌سازند و بیان می‌کنند.                | ۲- معلم از هر گروه می‌خواهد کارت‌های خود را کنار هم قرارداده و با کلمه‌ای که درست می‌شود جمله بسازند و به نوبت بیان کنند.   |
| ۳- هر دانش‌آموز از روی متن درس صامت می‌خواند.   | ۳- معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد به صورت فردی از روی متن درس صامت خوانی کنند.  |
| ۴- دانش‌آموزان پس از دریافت سؤال به صورت فردی پاسخ می‌دهند.   | ۴- معلم برگه‌های مربوط به سؤال (کارایی تیم) را که از قبل تهیه نموده است، بین دانش‌آموزان تقسیم کرده و از آنها می‌خواهد به صورت فردی پاسخ دهند.  |
| ۵- دانش‌آموزان پاسخ‌ها را درگروه بررسی کرده و به یک پاسخ مشترک می‌رسند.                                   | ۵- معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد، هر گروه پاسخ‌های خود را بررسی کرده و با مشورت هم به یک پاسخ مشترک برسند.   |
| ۶- دانش‌آموزان کلید سؤال‌ها را دریافت کرده و با پاسخ مورد نظر که با بقیه مغایرت دارد، درگروه بحث می‌کنند. | ۶- معلم پاسخ‌نامه‌ها را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد و از آنها می‌خواهد با پاسخ خود مطابقت داده و در مورد هر پاسخی که درست یا نادرست پاسخ داده‌اند، دلیل منطقی خود را برای گروه یا کلاس توضیح دهند.  |
| ۷- دانش‌آموزان هر گروه، در پاسخ به سؤال‌ها شرکت می‌کنند.  | ۷- معلم جدول مربوط به طرح کارایی تیم را روی تابلو می‌کشد و پاسخ هر گروه را مشخص می‌کند سپس به توضیحات لازم می‌پردازد و مطالب را جمع بندی می‌نماید.  |
| ۸- دانش‌آموزان منتخب هر گروه از روی متن درس می‌خوانند و بقیه ضمن ردیابی گوش می‌دهند.                      | ۸- معلم از نماینده هر گروه می‌خواهد که قسمتی از متن را (به ترتیب) انتخاب کرده و برای کل کلاس با صدای بلند بخوانند.  |

طرح کارایی گروه درس : از همه مهربان تر

■ پاسخ نامه

■ ب = ۱

۲ = الف

۳ = پ

■ جدول :

| ..... | ..... | گروه ۴ | گروه ۳ | گروه ۲ | گروه ۱ | .....  |
|-------|-------|--------|--------|--------|--------|--------|
| ..... | ..... | .....  | .....  | ب      | ب      | سؤال ۱ |
| ..... | ..... | .....  | .....  | الف    | الف    | سؤال ۲ |
| ..... | ..... | .....  | .....  | پ      | پ      | سؤال ۳ |

■ سؤال ها

۱- دعا یعنی چه؟

- الف) یعنی دوست داشتن خدا
- ب) یعنی حرف زدن با خدا
- پ) یعنی وقتی که آدم با خودش حرف می زند.
- ۲- خداوند چه کسانی را دوست دارد؟
- الف) خداوند آدم های راستگو را دوست دارد.
- ب) آنهایی را که خوب حرف می زنند.
- پ) آنهایی را که همیشه سالم هستند.
- ۳- چرا خدا را شکر می کنیم؟
- الف) چون خدا پدر بزرگ را به ما داده است.
- ب) چون خدا انسان های خوب را دوست دارد.
- پ) چون خدا از همه مهربان تر است.

فعالیت ها :

۱- درست، نادرست : ارزیابی از درک مطلب درس

۲- گوش کن و بگو : تقویت مهارت گوش کردن و سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس

۳- واژه سازی : گسترش واژگان با واژه های مربوط به بستگان مثل پدر- پدربزرگ - عمو- پسرعمو- مادر بزرگ - عمه-

دختر عمه

۴- بیاموز و بگو : در این درس به آموزش الف مقصوره پرداخته شده است.

یکی از موارد عدم انطباق بین خواندن و نوشتن یا تلفظ و خط شکل «ی» با صدای «ا» است. مثل کبری - کبرا که آموزش نمونه های محدود آن تنها از راه تمرین و تکرار میسر است. امروزه جز در کلمات یاد شده در کتاب، بقیه موارد تقریباً با خط فارسی منطبق شده است. مانند ماجری - ماجرا یا تقوی - تقوا و دعوی - دعوا

معلم می تواند تعدادی کلمه تهیه نموده و در اختیار گروه های دانش آموزان قرار دهد تا به کمک هم، نظیر این کلمات را بنویسند و سپس نماینده هر گروه، کلمات تهیه شده را به صورت طبقه بندی بر روی تابلو بنویسند تا توسط دانش آموزان خوانده شود. از این طریق دانش آموزان

به تفاوت خواندن و نوشتن این کلمات پی می‌برند. چند نمونه دیگر از کلماتی که شکل تلفظی و نوشتاری آنها تفاوت دارد، مانند: حتی، موسی، سفلی، عظمی، وسطی، عقبی

**۵- پیدا کن و بگو:** تقویت املا، خواندن و سخن گفتن با پیدا کردن کلمه‌هایی که نشانه (ع) دارند.

مانند دعا، موقع و... همچنین جملاتی که علامت! دارند مانند آخرین جمله‌های متن درس یعنی «پس همیشه سعی می‌کنم با هم کلاسی‌هایم و حتی بچه‌های کوچک‌تر از خودم مهربان باشم تا تو مرا بیشتر دوست بداری!»

**۶- بازی و نمایش:** شاداب‌سازی فضای کلاس با انجام یک بازی و اجرای نمایش پانتومیم با به کارگیری موضوعات مشخص و حدس زدن دانش‌آموزان و پی بردن به موضوع اجرا شده.

**۷- حکایت:** «همکاری» نام حکایت این درس است. هدف این فعالیت تقویت مهارت درست خواندن، درک مطلب و آشنایی با یک داستان مذهبی در ارتباط با پیامبر گرامی اسلام است.

## ب) کتاب نگارش

### صفحه اول:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت املا نویسی با جمله‌های ناقص است.

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین تشخیص و به کارگیری صحیح افعال در جملات مربوط به متن داده شده است. مانند: مینا جلوی آینه نشسته بود و چشم‌هایش را بسته بود.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت مهارت نوشتن و جمله‌سازی با کلماتی مانند مهربان، دوست، دعا و خدا می‌باشد.

### صفحه دوم:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین، تقویت مهارت خواندن، املا نویسی با تشخیص کلماتی با حروف منفصل مانند «راه» و «آب» است.

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین، آشنایی بیشتر با کلماتی است که الف مقصوره دارند و تقویت مهارت نوشتن.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین، تقویت مهارت نوشتن از طریق برنامه‌ریزی برای سفر می‌باشد.

### صفحه سوم:

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

**تمرین ۲:** تقویت مهارت املا نویسی از طریق کامل کردن جملات ناتمام

**تمرین ۳:** تقویت مهارت نوشتن از طریق طبقه‌بندی کلمات با توجه به شکل پایانی آنها

| شکل (ی) با صدای (ای) | شکل (ی) با صدای (ا) |
|----------------------|---------------------|
| قوری                 | کبری                |
| ساری                 | مجتبی               |
| بازی                 | عیسی                |
| گلی                  | مرتضی               |
|                      | هدی                 |

تمرین ۴ : تقویت مهارت نوشتن (انشانویسی) با توجه به موضوع داده شده

صفحه چهارم :

تمرین ۱ : تقویت مهارت املا نویسی از طریق خواندن متن درس و پیدا کردن ده کلمه از آن

تمرین ۲ : تقویت مهارت املا نویسی با پیدا کردن کلمات هم معنی و کنار هم نوشتن آنها

مانند : (حرف، صحبت)، (یاری، کمک)، (سعی، تلاش)، (مهربانی، محبت)، (موقع، وقت) و (زیاد، خیلی)

تمرین ۳ : هدف تقویت مهارت طبقه بندی با به کارگیری نام های مربوط به بستگان می باشد.

بستگان پدر : عمو، دختر عمو، پسر عمه، عمه، پسر عمو

بستگان مادر : پسر دایی، خاله، دختر خاله، دایی

تمرین ۴ : هدف از این تمرین تقویت نگارش خلاق و بسط و گسترش متن داده شده می باشد.

صفحه پنجم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ صفحه پنجم درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین تقویت تصویرخوانی و تصویرنویسی خلاق و تقویت تخیل می باشد. همچنین تقویت حس

علاقه مندی به هنر نقاشی است (از طریق رنگ آمیزی تصویر).

## عنوان: زیارت

## اهداف:

- ۱- تقویت مبانی دینی و مذهبی
- ۲- آشنا شدن با زیارت به عنوان یکی از مفاهیم و اعمال دینی
- ۳- آشنایی با آداب زیارت
- ۴- آشنایی با حرم امام رضا (ع) و تقویت حس احترام به ائمه اطهار
- ۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند واژه‌سازی با واژه «خانه» (کلمات مرکب) و آموزش افعال گذشته ساده و استمراری

## نوع روش تدریس:

قضاوت عملکرد (مشارکتی)

## متن درس:

در این درس دانش‌آموزان با مفهوم زیارت و آداب آن آشنا می‌شوند. داستان درس درباره دختری به نام زینب و مادرش می‌باشد که به شهر مقدس مشهد و زیارت حرم امام رضا (ع) رفته‌اند. در این درس مکان‌های مختلف حرم مطهر معرفی می‌شود. (مانند: وضوخانه) منبع: نوشته نورا حق پرست

## فعالیت‌های فارسی:

درست، نادرست: ارزیابی درک مطلب درس  
گوش کن و بگو: پاسخ‌گویی به پرسش‌های درس  
واژه‌سازی: گسترش واژه با استفاده از کلمه «خانه» و ساخت کلمات مرکب  
بیاموز و بگو: آموزش فعل گذشته استمراری و یادآوری فعل گذشته ساده  
پیدا کن و بگو: تقویت مهارت خواندن، املا و سخن گفتن با پیدا کردن کلماتی که «می»، «غ» و «ذ» دارند.  
کتاب‌خوانی: پرسش در مورد بهترین کتابی که تا به حال خوانده‌اید و چیزهایی که از آن یاد گرفته‌اید.  
بخوان و بیندیش: «کی بود؟ کی بود؟» افسانه شعبان نژاد

## فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

تمرین ۱: رونویسی از متن درس

تمرین ۲: آموزش املا با مرتب کردن جمله‌های به هم ریخته و طبقه‌بندی کلمه‌ها و پیدا کردن کلمه‌های چهار حرفی از متن درس

تمرین ۳: نوشتن معنی کلمه‌ها و کامل کردن جملات

تمرین ۴: نگارش (تصویرخوانی و تصویرنویسی)، نوشتن متن کوتاه و انشانویسی با کلمات مشخص

صفحه ۵: تقویت خوش‌نویسی و بسط و گسترش داستان

## دانستنی‌های معلم

### الف) کتاب فارسی

#### متن درس نهم :

- ۱- جلب توجه دانش‌آموزان به درخشان بودن محیط که نشانه پاکی این اماکن است.
  - ۲- جلب توجه دانش‌آموزان به روابط صمیمانه و عاطفی مادر و فرزند و نقش الگویی مادر در انجام اعمال دینی.
  - ۳- حرم یعنی جای امن و وجود کبوترها در این مکان با این فلسفه است که تا زمانی که در آن جا هستند، در امنیت به سر می‌برند. همچنین در فرهنگ اغلب ملت‌ها، کبوترها نشانه صلح و دوستی هستند.
  - ۴- در گذشته دور به دلیل شلوغ بودن مکان‌های زیارتی، کبوترها برای این که از باقی‌مانده سفره زائران توشه بگیرند، به این مکان‌ها می‌آمدند و مردم فکر می‌کردند این کبوتران جلب حرم آن امام‌زاده شده‌اند، از این رو با نیت محبت به همه موجودات خداوند به این کبوتران دانه می‌دادند و این سنت از گذشته به جای مانده است.
  - ۵- گل دسته : مناری پیوسته به بقعه و مسجد (فرهنگ فارسی دکتر محمد معین). هنگام اذان برای آن که عده بیشتری از مردم صدای اذان را بشنوند، از بلندترین جای ممکن اذان داده می‌شود و این مناره‌ها هم ارتفاع زیادی دارند.
- طرح قضاوت عملکرد (PJD) :** این طرح برای کلاس‌هایی مفید است که در آنها، فراگیران باید مهارت‌های عملی کسب کنند. کاربرد این روش، شامل آموزش کار کردن با یک دستگاه، نگارش یک نامه یا گزارش و... است.
- در این طرح، کسب درک روشنی از معیارها، آنان را قادر می‌سازد تا کیفیت کار خویش را مورد قضاوت قرار دهند. در این صورت، می‌توانند تا حدودی از ارزیابی کارشان توسط دیگران بی‌نیاز شوند. سپس، هر شخص کار خویش را ارائه می‌دهد. اعضای گروه، کار هر فرد را با دیگری و با معیارهایی که فرا گرفته‌اند، مقایسه می‌کنند. هر فرد، انتقادهایی را که به کارش شده است، دریافت می‌کند. طبق این پیشنهادها، فراگیران می‌توانند به شکل مؤثرتری به سطح تعیین شده در معیارها برسند.
- برای رشد مهارت در طرح قضاوت عملکرد، شش عامل یادگیری ضروری است :
- ۱- قبل از بررسی معیارها، هر فراگیر نمونه‌ای از مهارت خویش را تولید می‌کند.
  - ۲- هر فراگیر در بحث‌های گروهی درباره معیارهای مناسب، شرکت می‌کند.
  - ۳- گروه‌ها معیارهای خود را با استانداردهای تدوین شده مقایسه می‌کنند و یک مجموعه معیار پالایش یافته ارائه می‌دهند.
  - ۴- هر گروه نمونه‌های عملکرد همکاران خود در گروه‌های دیگر را ارزیابی می‌کند و درباره آن نقد می‌نویسد.
  - ۵- هر عضو، از نمونه کار خویش یک نقد دریافت می‌کند. سپس نمونه و نقد را با اعضای گروه به بحث می‌گذارد.
  - ۶- هر شخص این فرصت را دارد که از آموخته‌های خود در تکلیف دوم، استفاده کند.

#### فعالیت‌ها :

- ۱- **درست، نادرست :** ارزیابی از درک مطلب درس
- ۲- **گوش کن و بگو :** تقویت مهارت گوش کردن و سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس
- ۳- **واژه‌سازی :** گسترش واژگان با استفاده از کلمه «خانه» و ساخت کلمات مرکب مانند : داروخانه، یعنی جایی که در آن دارو نگه می‌دارند.
- ۴- **بیاموز و بگو :** در این درس فعل گذشته ساده تبدیل به فعل گذشته استمراری می‌شود که با تکرار و تمرین دانش‌آموزان



باید به این تغییر پی ببرند :

مانند : من غذا خوردم      من غذا می‌خوردم.

۵- پیدا کن و بگو : تقویت مهارت خواندن، سخن گفتن و املا نویسی با پیدا کردن کلماتی که «می» دارند مانند : می‌خواست،

کلماتی که «غ» دارند مانند : مغرب. کلماتی که «ذ» دارند مانند اذان.

۶- کتابخوانی : هدف از تمرین ۱ این قسمت، معرفی کتاب‌های مورد علاقه دانش‌آموزان می‌باشد و هدف از تمرین ۲، نقش

کتاب در آموزش برای زندگی مورد توجه قرار گرفته است.

۷- بخوان و بیندیش : کی بود؟ کی بود؟

## ب) کتاب نگارش

### صفحه اول :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین، تقویت مهارت املا نویسی و جمله نویسی با مرتب کردن جمله‌های درهم ریخته است.

تمرین ۳ : هدف از این تمرین، گسترش واژگان از طریق ساخت کلمات غیر ساده، مانند : داروخانه، کتابخانه و ... است.

تمرین ۴ : هدف از این تمرین، تقویت مهارت تصویرخوانی و تصویرنویسی (نگارش) می‌باشد.

### صفحه دوم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین، تقویت مهارت طبقه‌بندی از طریق مشاهده می‌باشد.

تمرین ۳ : هدف از این تمرین، کامل کردن جملات با عبارت‌های داده شده می‌باشد، مانند : سیب تازه، انار ترش و ...

تمرین ۴ : هدف از این تمرین، تقویت مهارت نوشتن در قالب راز و نیاز با خداوند می‌باشد.

### صفحه سوم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین، تقویت مهارت خواندن و املا نویسی از طریق طبقه‌بندی کلمات می‌باشد.

مانند :

| سه نقطه  | دو نقطه | یک نقطه | بی نقطه |
|----------|---------|---------|---------|
| نورباران | اذان    | گلاب    | دعا     |
| .....    | .....   | .....   | .....   |

تمرین ۳ : هدف از این تمرین، تطابق ضمائر با افعال زمان حال می‌باشد.

مانند : من کتاب می‌خوانم. ← تو کتاب می‌خوانی.

تمرین ۴ : هدف از این تمرین، تقویت مهارت نوشتن و نگارش ساده است. (تقویت مهارت بیان عواطف)

### صفحه چهارم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

**تمرین ۲ :** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املانویسی است با تشخیص کلمات چهارحرفی از متن درس. مانند :  
اذان، مغرب و... .

**تمرین ۳ :** هدف از این تمرین تکمیل جملات ناتمام با تشخیص فعل و فاعل مناسب می‌باشد.  
مانند : تو امروز حسین را در خیابان دیدی.

**تمرین ۴ :** هدف از این تمرین تقویت مهارت نوشتن در قالب جمله‌سازی است.  
صفحه پنجم :

**تمرین ۱ :** رجوع کنید به تمرین ۱ صفحه پنجم درس اول.

**تمرین ۲ :** هدف از این تمرین نگارش ساده و بسط و گسترش متن داده شده است.



# فصل پنجم

## هنر و ادب



### عنوان: هنرمند

#### ■ اهداف:

- ۱- آشنایی با هنرهای مختلف
- ۲- معرفی هنر و هنرمند
- ۳- تقویت حس علاقه‌مندی به هنر
- ۴- آشنایی با هنرهای مختلف و ابزار مرتبط با آنها
- ۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند واژه‌سازی یا گسترش واژگان با کلمه هنرمند

#### ■ نوع روش تدریس:

پرسش و پاسخ، توضیحات این روش در درس هشتم آمده است.

#### ■ متن درس:

آشنایی با هنرهای مختلف مانند عکاسی، سفالگری، قالی‌بافی و... ویژگی‌های هنر  
منبع: نوشته محمد علی سپهر افغان

#### ■ فعالیت‌های فارسی:

درست و نادرست: ارزیابی درک مطلب درس  
گوش کن و بگو: پاسخ به پرسش‌های درس  
واژه‌سازی: گسترش واژگان با استفاده از واژه‌های هنرمند و ابزار مرتبط با هر هنر  
بیاموز و بگو: تبدیل افعال به آینده  
پیداکن و بگو: تقویت مهارت خواندن، املا و سخن گفتن با کلماتی که پسوند «گر» و نشانه «ه» دارند.  
نمایش: ایفای نقش هنرمندانی که در متن درس معرفی شده‌اند.  
بخوان و حفظ کن: شعر «من هنرمندم» از افشین علا.  
حکایت: «کودک زیرک»

#### ■ فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

تمرین ۱: رونویسی از متن درس  
تمرین ۲: آموزش املا با مرتب کردن جمله‌های به هم ریخته، طبقه‌بندی کلمه  
تمرین ۳: گسترش واژگان بررسی کلمه‌های جدید از کتاب هدیه‌های آسمان با واژه‌های نوازنده و نقاش و ساخت کلمات غیر ساده با پیشوند و پسوند‌های مناسب و معنی هر یک  
تمرین ۴: نگارش توصیفی و خلاق  
صفحه ۵: تقویت خوش نویسی و بسط و گسترش داستان و توالی تصاویر

## دانش‌تنی‌های معلم

## الف) کتاب فارسی

## متن درس دهم :

- ۱- جلب توجه دانش‌آموزان به ویژگی‌های هنرمند و شاخه‌های گوناگون هنر مانند نقاشی - سفالگری، قالی بافی، عکاسی ...
- ۲- همچنین به توصیف ویژگی‌های یک هنرمند از قبیل توجه، دقت در مشاهدات، صبر و حوصله اشاره شده است.
- ۳- معلم می‌تواند از طریق پرسش و پاسخ، فضایی ایجاد نماید تا دانش‌آموزان در خصوص شاخه‌های دیگر هنر در کلاس بحث و گفت‌وگو کنند. در این زمینه آموزگار می‌تواند دانش‌آموزان را به شناخت هنرهایی مانند خیاطی، گلدوزی و... هدایت نماید.
- ۴- معلم می‌تواند با توجه به فرهنگ و آداب و سنن هر منطقه به معرفی هنرهای بومی ایرانی بپردازد. مانند: معرق، کاشی‌کاری، منبت...

## ● روش تدریس : پرسش و پاسخ (به درس هشتم رجوع کنید.)

## فعالیت‌ها :

- ۱- درست، نادرست : ارزیابی از درک مطالب درس
- ۲- گوش کن و بگو : تقویت مهارت گوش کردن، سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس
- ۳- واژه‌سازی : گسترش واژگان با استفاده از واژه هنرمند و ابزار مربوط به هر هنر مانند :  
هنر عکاسی : دوربین - فیلم - عکس  
هنر سفالگری : گل - چرخ سفالگری - کوره  
هنر موسیقی : آهنگ - سرود - شعر - آلات موسیقی (تار - گیتار - ارگ و...)  
هنر قالی بافی : نخ - نقشه - دارقالی - شانه  
هنر بازیگری : سینما - تئاتر - تلویزیون
- ۴- پیاموز و بگو : در این درس افعال گذشته و حال به آینده تبدیل می‌شود. مانند :  
من هنرمند هستم. ← من هنرمند خواهم شد.  
او نقاشی می‌کشد. ← او نقاشی خواهد کشید.  
لازم به ذکر است که آموزش این مبحث نیاز به تکرار و تمرین دارد تا یادگیری تثبیت شود.
- ۵- پیدا کن و بگو : تقویت مهارت خواندن، سخن گفتن و املا نویسی با پیدا کردن کلماتی که پسوند «گر» و نشانه «ه» دارند.  
مانند : بازیگر، سفالگر، هنرمند - کارهایش و...
- ۶- بازی و نمایش : ایفای نقش هنرمندانی که هنرشان در متن آمده است.
- ۷- بخوان و حفظ کن : شعر «من هنرمندم» از «افشین علا»
- ۸- حکایت : «کودک زیرک»

## ب) کتاب نگارش

## صفحه اول :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت املا نویسی از طریق واژه‌های کتاب هدیه‌های آسمان است.  
**تمرین ۳:** هدف از این تمرین گسترش واژگان از طریق تداعی واژه‌های مربوط به هنرهای مختلف مانند هنر سینما: فیلم – دوربین – بازیگر – کارگردان – صحنه – فیلم برداری و ... می‌باشد.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت مهارت نوشتن از طریق تخیل و بیان علایق (نگارش توصیفی و خلاق) می‌باشد.  
**صفحه دوم:**

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت نگارش از طریق مرتب کردن جمله‌های درهم ریخته است.  
 مانند: الف) دوست دارم فرزندم یک هنرمند باشد.  
 ب) هنرمند باید با دقت به همه چیز نگاه کند.

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین گسترش واژگان با افزودن پیشوندها و پسوندها به کلمات پیشنهادی می‌باشد. مانند: تخت خواب – رخت خواب – نفت کش – بارکش – خط کش – خودکار – همکار – بی‌کار – پرکار – سنگریزه – سنگ تراش – سنگ باران – مداد تراش – مداد رنگی.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت مهارت نوشتن (انشا نویسی) از طریق نگارش خلاق می‌باشد.  
**صفحه سوم:**

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املا نویسی از طریق طبقه‌بندی ابزار مربوط به مشاغل مختلف است.

| نویسندگی | بنا  | نجار | خیاط  | کفاش |
|----------|------|------|-------|------|
| خودکار   | تیشه | اره  | سوزن  | چرم  |
| کاغذ     | آجر  | چکش  | پارچه | چکش  |
|          |      | میخ  | نخ    | میخ  |

**تمرین ۳:** هدف از این تمرین تقویت مهارت تغییر زمان افعال از گذشته و حال به آینده می‌باشد. مانند می‌روم – خواهیم رفت  
 می‌نویسی – خواهی نوشت.

می‌بینم – خواهیم دید.

می‌شنوید – خواهید شنید.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت مهارت نوشتن و نگارش ساده می‌باشد.  
**صفحه چهارم:**

**تمرین ۱:** تقویت مهارت املا نویسی

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین گسترش واژگان از طریق افزودن پیشوندهای «بی» – «نا» – «هم» در جاهای خالی است.

مانند: هم + سال = سال + هم ← کسانی که در یک سال متولد شده‌اند.

هم + نام = نام ← کسانی که نام مشابه دارند.

بی + کار = بی‌کار ← کسی که کار ندارد.

نا + آرام = ناآرام ← کسی که آرام نیست.

**تمرین ۳ :** هدف از این تمرین تقویت مهارت نگارش از طریق جایگزینی کلمات در جاهای مناسب جمله است.

مانند : تو کتابت را امانت دادی.

او کتابش را به دوستش امانت داد.

آنها کتابشان را به دوستشان امانت دادند.

شما کتابتان را به دوستان امانت دادید.

**تمرین ۴ :** هدف از این تمرین تقویت مهارت نوشتن و نگارش خلاق از طریق تقویت تخیل و تصویرسازی ذهنی می باشد.

**صفحه پنجم :**

**تمرین ۱ :** رجوع کنید به تمرین ۱ صفحه پنجم درس اول

**تمرین ۲ :** هدف از این تمرین تقویت مهارت تصویرخوانی، مشاهده دقیق و تشخیص مراحل تصویر برای نوشتن داستان است

(همکاری دانش آموزان در انتخاب مراحل شماره گذاری و نوشتن داستان آزاد).

## عنوان: درس آزاد

یک روش پیشنهادی برای تولید درس آزاد

| فعالیت دانش آموزان  | فعالیت معلم   |
|---|---|
| ۱- دانش آموزان هر کدام موضوع یا عنوان مورد علاقه خود را پیشنهاد می دهند.                        | ۱- معلم با توجه به فصل «هنر و ادب» از دانش آموزان می خواهد تا برای نوشتن درس آزاد، عنوانی را پیشنهاد دهند.  |
| ۲- عناوین پیشنهادی دانش آموزان مانند: کاردستی، نقاشی، طبیعت، سفالگری، هنرمندان جهان و نقاش بزرگ | ۲- معلم عناوین پیشنهادی را به ترتیب درست راست تابلو یادداشت می کند.   |
| ۳- دانش آموزان با معلم همکاری کرده و موضوع نقاش بزرگ را انتخاب می کنند.                         | ۳- معلم با کمک دانش آموزان موضوعات نوشته شده را بررسی کرده و موضوع نقاش بزرگ که بیشترین نظرات را به خود اختصاص داده است، انتخاب می کند.   |
| ۴- دانش آموزان به صورت انفرادی کلمه ای مرتبط با نقاش بزرگ را روی برگه یادداشت می کنند.          | ۴- معلم از دانش آموزان می خواهد همه فکر کنند و درباره نقاش بزرگ هر کلمه ای که به یادشان می آید روی برگه ای بنویسند.   |
| ۵- دانش آموزان در گروه های خود قرار می گیرند و در مورد کلمه های نوشته شده گفت و گو می کنند.     | ۵- معلم از دانش آموزان می خواهد تا به صورت گروه های سه نفری (به طور تصادفی) کنار هم نشستند و در مورد کلمه هایی که یادداشت کرده اند بحث و گفت و گو کنند.                                     |
| ۶- دانش آموزان هر گروه با کلمه ها، سه جمله زیبا می نویسند.                                      | ۶- معلم از دانش آموزان هر گروه می خواهد با استفاده از کلمه هایی که نوشته اند، سه جمله زیبا بنویسند و در ضمن یادآوری می کند که در جمله می توانید از سایر کلمه های مورد نیاز هم استفاده کنید. |
| ۷- نماینده هر گروه، جمله ها را روی تابلوی کلاس می نویسد.  | ۷- معلم از نماینده هر گروه می خواهد جمله نوشته شده را روی تابلو بنویسند و توجه داشته باشند که جمله ها تکراری نباشند.  |
| ۸- دانش آموزان جمله های روی تابلو را به صورت صامت می خوانند.                                    | ۸- معلم از دانش آموزان می خواهد یک بار مطالب روی تابلو را به صورت فردی صامت خوانی کنند.   |



|  |   |
|--|---|
| <p>۹- هر گروه با کمک اعضای گروه خود متنی در مورد نقاش بزرگ می‌نویسند.</p>  | <p>۹- معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد در گروه خود با استفاده از جمله‌های روی تابلو متن زیبایی در مورد «نقاش بزرگ» بنویسند. این متن می‌تواند به صورت داستان، شرح حال و یا علمی باشد.</p>              |
| <p>۱۰- نماینده هر گروه متن خود را می‌خواند و بقیه دانش‌آموزان با دقت گوش می‌دهند و بهترین متن را انتخاب می‌کنند.</p> | <p>۱۰- معلم از نماینده هر گروه می‌خواهد متن نوشته شده را برای کل کلاس بخواند و بقیه با دقت گوش کنند تا بهترین متن انتخاب شود.</p>   |
| <p>۱۱- دانش‌آموزان متن انتخاب شده را در کتاب درسی یادداشت می‌کنند و نام خودشان را به عنوان مؤلف می‌نویسند.</p>       | <p>۱۱- معلم یک متن انتخاب شده را مجدداً بررسی و ویرایش می‌کند و از دانش‌آموزان می‌خواهد تا در کتاب درسی و در قسمت درس آزاد یادداشت کنند و هر کدام اسم خودشان را به عنوان مؤلف زیر آن بنویسند.</p> |
| <p>۱۲- دانش‌آموزان سایر متن‌ها را به مدت یک هفته روی تابلو کلاس مشاهده می‌کنند.</p>                                  | <p>۱۲- معلم، متن‌های نوشته شده سایر گروه‌ها را به تابلو نصب می‌کند.</p>   |

### عنوان: فردوسی

#### ■ اهداف:

- ۱- آشنایی با فردوسی و آثار او
- ۲- آشنایی با فرهنگ و ادب فارسی
- ۳- ایجاد و تقویت حس احترام و علاقه به مشاهیر ایران
- ۴- آشنایی با بعضی از قهرمانان شاهنامه
- ۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند ساخت صفت‌های تفضیلی و عالی

#### ■ نوع روش تدریس:

نمایشی یا نقلی و برده‌خوانی یکی از اشعار شاهنامه

#### ■ متن درس:

آشنایی با فردوسی، اثر او (شاهنامه)، آرامگاه و نمونه‌هایی از اشعار شاهنامه با تأکید بر نقش فردوسی در حفظ زبان فارسی

#### ■ فعالیت‌های فارسی:

درست، نادرست : ارزیابی از درک مطلب درس  
گوش کن و بگو : پاسخ‌گویی به پرسش‌های درس  
واژه‌سازی : گسترش واژگان از طریق معرفی صفت تفضیلی و عالی  
بیاموز و بگو : آموزش قید زمان  
پیدا کن و بگو : تقویت مهارت خواندن، املا و سخن گفتن با پیدا کردن اسامی موجود در متن و کلمه‌هایی که نشانه (ش) دارند.  
فکر کن و بگو : تقویت مهارت درک مطلب و ارتقای سطح اطلاعات عمومی دانش‌آموزان و تشویق به فکر کردن قبل از بیان هر مطلبی  
کتاب‌خوانی : پرسش از کتابی که هفته پیش خوانده‌اند و بسط داستان با دیدگاه شخصی  
بخوان و بیندیش : یک کلاغ، چهل کلاغ : از کتاب قصه‌های حسنی. جلد (۱) نوشته محمد رضا یوسفی

#### ■ فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴  
تمرین ۱ : رونویسی از متن درس  
تمرین ۲ : آموزش املا با خواندن درس و انتخاب اسامی موجود در آن، تداعی واژه‌ها از طریق واژه‌های داده شده و مرتب کردن جملات درهم ریخته  
تمرین ۳ : ساختن جمله از طریق صفت تفضیلی و عالی، کامل کردن جملات ناقص و جمله‌سازی با کلمات داده شده  
تمرین ۴ : نگارش توصیفی درباره آرامگاه‌هایی که تا به حال دیده‌اند و نگارش تخیلی  
صفحه ۵ : تقویت خوش نویسی و کامل کردن جدول با نشانه مشخص

## دانشنی‌های معلم

## الف) کتاب فارسی

## متن درس دوازدهم :

۱- جلب توجه دانش‌آموزان به شاعر بزرگ ایران، فردوسی مد نظر بوده است. این متن فرصتی را در اختیار همکاران گرامی قرار می‌دهد تا دانش‌آموزان را با متون و اشعار شعرای بزرگ و میراث فرهنگی کشور آشنا کنند و گاهی از داستان‌های شاهنامه در کلاس درس استفاده نمایند.

۲- آشنا کردن دانش‌آموزان با شهر توس، آرامگاه فردوسی که نزدیکی شهر مقدس مشهد می‌باشد.

و جلب توجه آنان به این موضوع که وقتی به زیارت امام هشتم (ع) می‌روند، بازدید از این مکان تاریخی توریستی نیز داشته باشند و دانش‌آموزان بدانند که بسیاری از مردم کشورهای دیگر، جهت آشنایی با این بزرگان کشور به ایران سفر می‌کنند.

۳- در این درس شاهنامه به عنوان کتاب با ارزشی معرفی می‌شود که زنده کننده زبان فارسی می‌باشد و فردوسی برای سرودن اشعار آن، سی سال رنج برده است. این اشعار جنبه حماسی و میهن دوستی دارد و نشانه دلیری‌ها و شجاعت قهرمانان آن در دفاع از میهن است و دانش‌آموزان با خواندن آن احساس غرور ملی می‌کنند و لذت می‌برند.

● **روش تدریس :** نمایشی یا نقالی و پرده خوانی یکی از اشعار شاهنامه

## فعالیت‌ها :

۱- **درست، نادرست :** ارزیابی از درک مطلب درس

۲- **گوش کن و بگو :** تقویت مهارت گوش کردن، سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس

۳- **واژه‌سازی :** گسترش واژگان با استفاده از صفت عالی و صفت تفضیلی می‌باشد. مانند :

نزدیک ← نزدیک‌تر ← نزدیک‌ترین

دور ← دورتر ← دورترین

بلند ← بلندتر ← بلندترین

۴- **بیاموز و بگو :** در این فعالیت دانش‌آموزان با کاربرد قید زمان با توجه به فعل جمله آشنا می‌شوند، مانند «من پارسال در

مسابقه علمی مدرسه نفر اول شدم». (گذشته)

چون فعل «شدم» فعل گذشته است، پس قید آن نیز باید گذشته باشد یعنی (پارسال)

مثال دوم : آنها دیروز به مهمانی رفتند.

مثال سوم : شما هفته پیش به خانه ما آمدید.

۵- **پیدا کن و بگو :** تقویت مهارت خواندن، سخن گفتن و املا با پیدا کردن اسامی موجود در متن و کلمه‌هایی که نشانه

(ش) دارند مانند :

— فردوسی، شاهنامه، رضا، مشهد، توس، ایران و... (اسامی)

— شاهنامه، مشهد، گذشته، شاعر، شهر و...

۶- **فکر کن و بگو :** تقویت مهارت درک مطلب و ارتقای سطح اطلاعات دانش‌آموزان و تشویق به فکر کردن آنان قبل از

بیان هر مطلبی.

- ۷- کتاب خوانی:** از دانش‌آموزان خواسته می‌شود در ارتباط با کتابی که هفته گذشته خوانده‌اند صحبت کنند و نام کتاب و نویسنده را بیان کرده و با تخیل و دیدگاه شخصی خود پایان داستان را تغییر داده و به نوعی دیگر آن را خاتمه دهند.
- ۸- بخوان و ببندیش:** هدف از این فعالیت، تقویت مهارت درست خواندن، خواندن با سرعت و با دقت و درک مطلب خوانده شده و لذت بردن از خواندن است.

## ب) کتاب نگارش

### صفحه اول:

- تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.
- تمرین ۲:** هدف از این تمرین، تقویت مهارت املا نویسی و خواندن از طریق پیدا کردن و نوشتن اسم‌هایی است که در درس آمده است. مانند فردوسی، رضا، مشهد، توس و... .
- تمرین ۳:** هدف از این تمرین، گسترش واژگان از طریق نوشتن کلماتی است که با «تر» و «ترین» ساخته می‌شوند و تقویت مهارت جمله‌سازی با صفت تفضیلی و عالی است. مانند:
- بالا ← بالاتر ← بالاترین
- زرافه قد بلندتر از شیر است.
- زرافه قد بلندترین حیوان است.
- تمرین ۴:** هدف از این تمرین، تقویت مهارت گزارش‌نویسی یا انشای توصیفی است؛ یعنی نوشتن درباره آرامگاه یا مرقد امام‌زاده‌ای که دانش‌آموزان رفته و دیده‌اند.

### صفحه دوم:

- تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.
- تمرین ۲:** هدف از این تمرین، تقویت مهارت واژه‌سازی و املا نویسی از طریق تداعی معانی است، مانند:
- مشهد ← که امام رضا (ع)، توس، زعفران و... را تداعی می‌کند.
- هنر ← هنرمند، عکاس، نقاش، تابلوی نقاشی، فیلم و...
- شاهنامه ← فردوسی، رستم، سهراب، شعر، شاعر، نقالی و...
- تلویزیون ← فیلم، کارتون، سریال، گوینده، اخبار، بازیگر و...
- تمرین ۳:** هدف این تمرین تقویت مهارت جمله نویسی با به کارگیری قیده‌های زمان مناسب با فعل می‌باشد، مانند:
- من هر سال به مسافرت می‌روم.
- ما هر هفته به بوستان می‌رویم.
- تو هر سال به زیارت می‌روی.
- شما هر روز به کتاب‌خانه می‌روید.
- تمرین ۴:** هدف این تمرین تقویت مهارت واژه‌نویسی و مرتب کردن واژه‌ها به ترتیب حروف الفبا و آشنایی بیشتر با نویسندگان و شاعران می‌باشد، مانند:

— سعدی، حافظ، فردوسی، مولوی، ابوعلی سینا

— ابوعلی سینا، حافظ، سعدی، فردوسی، مولوی ← (به ترتیب حروف الفبا)

### صفحه سوم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲ : تقویت مهارت واژه‌نویسی و گسترش اطلاعات عمومی در مورد کوچه‌های روستا یا شهر محل زندگی دانش‌آموز می‌باشد.

تمرین ۳ : هدف از این تمرین تقویت مهارت جمله‌نویسی از طریق توصیف واژه‌های داده شده است.

مانند :

– پیراهن کسی آب می‌رود، یعنی پیراهن او کوتاه می‌شود.

– برق می‌رود، یعنی خانه تاریک می‌شود.

– کسی به پدرش می‌رود، یعنی او شبیه پدرش است.

– کسی که از هوش می‌رود، یعنی بیهوش می‌شود.

تمرین ۴ : هدف این تمرین، تقویت مهارت نگارش و انشائویسی تخیلی – توصیفی می‌باشد.

### صفحه چهارم :

تمرین ۱ : تقویت مهارت املا نویسی

تمرین ۲ : تقویت مهارت املا نویسی و جمله‌نویسی با استفاده از مرتب کردن جملات به هم ریخته می‌باشد.

مانند : داستان رستم، پهلوان بزرگ ایران در شاهنامه آمده است.

تمرین ۳ : هدف از این تمرین، تقویت مهارت جمله‌سازی با استفاده از قید زمان می‌باشد.

مانند : هر سال ما به مسافرت می‌رویم.

– او پارسال به مشهد رفته بود.

– شما امروز به مدرسه نرفتید.

– همه دانش‌آموزان فردا به اردو می‌روند.

تمرین ۴ : هدف این تمرین تقویت مهارت تصویرخوانی و جمله‌سازی و آشنایی بیشتر با اماکن تاریخی ایران است (تصاویر

حافظیه، سعدیه، آرامگاه فردوسی).

### صفحه پنجم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ صفحه پنجم درس اول.

تمرین ۲ : تقویت مهارت حل جدول با نشانه‌های داده شده و افزایش اطلاعات عمومی دانش‌آموزان است.

پاسخ جدول : ۱- توس ۲- هنر ۳- عکس ۴- خزر ۵- شعر ۶- یزد



# فصل ششم



# ایران من



## درس سیزدهم در یک نگاه

### عنوان: ایران زیبا

#### ■ اهداف:

- ۱- آشنایی با آثار تاریخی و فرهنگی ایران
- ۲- آشنایی با طبیعت زیبای ایران
- ۳- ایجاد علاقه و تقویت آن به سرزمین آبا و اجدادی
- ۴- ترویج حس حراست از کشور عزیزمان ایران
- ۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند واژه سازی با پسوند (گاه)

#### ■ نوع روش تدریس:

نمایشی و پرسش و پاسخ (از طریق ارائه تصاویر مختلف ایران)

#### ■ متن درس:

در این درس دانش آموزان با کشور عزیزمان ایران و نقاط دیدنی و آثار باستانی آن آشنا می‌شوند. مانند بیستون کرمانشاه، ارگ بم و...  
منبع: گروه مؤلفین

#### ■ فعالیت‌های فارسی:

درست، نادرست: ارزیابی از درک مطلب درس از طریق تصاویر  
گوش کن و بگو: پاسخ گویی به پرسش‌های درس  
واژه‌سازی: گسترش واژگان با معرفی پسوند (گاه)  
بیاموز و بگو: آموزش جمع کلمات با (ان) و (ها)  
پیدا کن و بگو: تقویت مهارت خواندن، املا و سخن گفتن با پیدا کردن کلمه‌هایی که (ها) و (ان) دارند.  
فکر کن و بگو: تقویت تفکر و تقویت مهارت سخن گفتن از طریق پاسخ به پرسش‌ها  
بازی، بازی: ایفای نقش (باتومیم) با موضوعات پیشنهادی مانند خندیدن، گریه کردن و...  
بخوان و حفظ کن: شعر «ای خانه ما» از مصطفی رحماندوست

#### ■ فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

تمرین ۱: رونویسی از متن درس و نوشتن ده واژه با حروف چسبان و استخراج واژه‌های جدید کتاب علوم  
تمرین ۲: مرتب کردن کلمه‌ها با حروف در هم ریخته، کامل کردن جدول، چینش واژگان و پیدا کردن کلمه‌های جمع از درس  
تمرین ۳: گسترش واژگان با کلماتی که پسوند (گاه) دارند.  
تمرین ۴: تقویت نگارش با دادن موضوعات نگارشی و وصفی  
صفحه پنجم: تقویت خوش نویسی و پیدا کردن اختلاف تصاویر مشابه جهت تقویت مشاهده دقیق

## دانستنی‌های معلم

### الف) کتاب فارسی

#### متن درس سیزدهم :

- ۱- جلب توجه دانش‌آموزان به کشور ایران و جاهای دیدنی آن مانند مناظر طبیعی، آثار باستانی، زیارتگاه‌ها و ... می‌باشد.
  - ۲- تقویت حس وطن دوستی و عشق ورزیدن به ایران و افتخار به سرزمین آبا و اجدادی
  - ۳- تقویت حس حفظ وطن و دفاع از آن در برابر دشمنان و بیگانگان
  - ۴- آشنایی با بناها و آثار باستانی ایران که نشانه تمدن کهن ایران زمین می‌باشد.
  - ۵- آشنایی دانش‌آموزان با تنوع آب و هوایی ایران که موجب پیدایش مناظر متناسب با آن آب و هواست، مانند آب و هوای کوهستانی شمال غرب کشور با کوه‌های سر به فلک کشیده، آب و هوای معتدل شمال و جنوب کشور (کناره‌های دریاها، خزر، عمان و خلیج فارس)، مناطق کویری، مرکز و شرقی کشور.
- روش تدریس :** نمایشی، پرسش و پاسخ  
منظور از روش نمایشی استفاده از تصاویر مربوط به مناطق، مناظر و آثار باستانی ایران می‌باشد که زمینه بحث و گفت‌وگو را در کلاس ایجاد کند.

#### فعالیت‌ها :

- ۱- **درست، نادرست :** ارزیابی از درک مطلب درس
- ۲- **گوش کن و بگو :** تقویت مهارت گوش کردن، سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درسی
- ۳- **واژه‌سازی :** گسترش واژگان با استفاده از پسوند «گاه» مانند :  
آرامگاه، زیارتگاه، نمایشگاه، دانشگاه، آزمایشگاه، پرورشگاه، زیستگاه، پژوهشگاه. در این تمرین، گاه به معنی مکان می‌باشد.
- ۴- **بیاموز و بگو :** در این فعالیت دانش‌آموزان با نشانه (ان) به عنوان یکی از نشانه‌های جمع بستن در زبان فارسی، آشنا می‌شوند. از این نشانه‌ها بیشتر برای جمع بستن اسم انسان، جانوران و گیاهان استفاده می‌شود. مانند مردان، زنان، کودکان، درختان، گیاهان، گوسفندان و ... (ان) بعد از (ها) پرکاربردترین نشانه جمع در زبان فارسی است.
- ۵- **پیدا کن و بگو :** هدف این فعالیت تقویت مهارت خواندن، سخن گفتن و املا، با پیدا کردن کلمه‌هایی که (ها) و (ان) دارند، مانند دیدنی‌ها، کوه‌ها، دریاها و همچنین مردان، زنان و دشمنان است.
- ۶- **فکر کن و بگو :** هدف این فعالیت، تقویت تفکر و مهارت سخن گفتن با استفاده از سؤال‌هایی است که در ارتباط با سفر می‌باشند. (پاسخ‌های واگرا)
- ۷- **بازی :** هدف این فعالیت ایفای نقش با استفاده از کارت واژه‌هایی است که بین دانش‌آموزان توزیع می‌شود. همچنین این فعالیت موجب شاداب سازی فضای عاطفی کلاس و دانش‌آموزان می‌گردد.
- ۸- **بخوان و حفظ کن :** شعر «ای خانه ما» از مصطفی رحماندوست



## ب) کتاب نگارش

### صفحه اول :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲ : هدف این فعالیت تقویت مهارت واژه‌سازی با حروف درهم ریخته و تقویت املا می‌باشد.

مانند : شیراز، اصفهان، کرمان، سنندج

تمرین ۳ : هدف از این فعالیت تقویت مهارت املا نویسی و جمله‌سازی با استفاده از واژه‌هایی است که پسوند «گاه» دارند.

مانند : زیارتگاه، آموزشگاه، آزمایشگاه

تمرین ۴ : هدف این فعالیت تقویت مهارت انشائویسی و تقویت حس میهن دوستی می‌باشد.

### صفحه دوم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲ : هدف این فعالیت تقویت مهارت واژه‌سازی و املا با استفاده از جدول پیش‌بینی شده می‌باشد. مانند : دشمن‌ها،

جنگل‌ها، دانش‌ها، دانشگاه

تمرین ۳ : هدف این فعالیت تقویت مهارت املا نویسی و جمله‌سازی با استفاده از معانی واژه‌های پیش‌بینی شده است.

مانند : پناهگاه، جایی است که در آن پناه می‌گیرند.

گردشگاه، جایی است که در آن گردش می‌کنند.

ورزشگاه، جایی است که در آن ورزش می‌کنند.

کارگاه، جایی است که در آن کار می‌کنند.

تمرین ۴ : هدف این تمرین تقویت مهارت نوشتن با استفاده از چیزهایی است که آنها را خوانده و یا دیده است.

### صفحه سوم :

تمرین ۱ : هدف این تمرین تقویت مهارت خواندن و املا نویسی با استفاده از کلمه‌هایی است که حروف چسبان دارند.

مانند : جنگل، کنیم، حمله، قسمت، شهر، مشهد

تمرین ۲ : هدف تقویت مهارت نوشتن از طریق مرتب کردن واژه‌ها از کوچک به بزرگ است.

مانند : کشور، شهر، روستا

قطار، اتوبوس، دوچرخه

دریا، رود، جوی

تمرین ۳ : هدف این فعالیت آشنایی با تقویم و ایام سرنوشت‌ساز و مهم تاریخ ایران در بهمن ماه است.

تمرین ۴ : هدف این فعالیت تقویت مهارت نگارش و انشائویسی درباره مکان‌هایی است که به آنجا سفر کرده‌اند (گزارش نویسی،

خاطره نویسی و یا توصیفی).

### صفحه چهارم :

تمرین ۱ : تقویت مهارت نوشتن با استفاده از کلمه‌های جدید کتاب علوم

تمرین ۲ : تقویت مهارت خواندن، نوشتن و املا نویسی با استفاده از کلمه‌های جمع (جمع با ان یاها)

مانند : کوه‌ها، دشت‌ها، دریاها، جنگل‌ها و همچنین مردان، زنان، دشمنان و ...

**تمرین ۳:** هدف این تمرین تقویت مهارت نوشتن و کامل کردن جدول با استفاده از مکان‌های مختلف مربوط به شهرهای اصفهان و مشهد می‌باشد.

| نام شهر- مشخصات | زیارتگاه     | آرامگاه | جای دیدنی  | سوغات        |
|-----------------|--------------|---------|------------|--------------|
| مشهد            | امام رضا (ع) | فردوسی  | توس        | زعفران- نبات |
| اصفهان          |              |         | سی و سه پل | گز، پولکی    |

**تمرین ۴:** هدف این تمرین بسط و گسترش اطلاعات ایران شناسی دانش‌آموزان درباره‌ی جاهای دیدنی ایران، علاوه بر آنچه در درس آمده است، می‌باشد.

**صفحه پنجم:**

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین ۱ صفحه پنجم درس اول.

**تمرین ۲:** هدف از این تمرین تقویت مهارت تمرکز و مشاهده دقیق با استفاده از پیدا کردن اختلاف بین تصاویر می‌باشد.

### عنوان: پرچم

#### ■ اهداف:

- ۱- آشنایی با پرچم ایران و مفهوم هر یک از رنگ‌های آن
- ۲- شناخت علامت وسط پرچم و مفهوم آن
- ۳- ایجاد حس احترام و علاقه به پرچم ایران به‌عنوان نماد استقلال کشور
- ۴- تقویت حس میهن دوستی
- ۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند واژه‌سازی با واژه‌های هم‌نویسه

#### ■ نوع روش تدریس:

روشن‌سازی طرز تلقی (مشارکتی)

#### ■ متن درس:

در این درس دانش‌آموزان با پرچم ایران و معانی رنگ‌های آن و فلسفه گل لاله وسط آن آشنا می‌شوند.  
منبع: نوشته مسعود جوادیان

#### ■ فعالیت‌های فارسی:

درست، نادرست: ارزیابی از درک مطلب متن درس  
گوش کن و بگو: پاسخ‌گویی به پرسش‌های درس  
واژه‌سازی: گسترش واژگان با معرفی کلمات هم‌نویسه مانند شیر، شیر- سیر، سیر- مهر، مهر  
بیاموز و بگو: معرفی (ی) نسبت مانند ایرانی، آهنی و...  
پیدا کن و بگو: کشف کلمات مستتر در جدول  
فکر کن و بگو: تقویت تفکر و مهارت سخن گفتن از طریق دادن پاسخ به پرسش‌ها  
نمایش: ایفای نقش با موضوع گفتگوی کودکان با موجود فضایی  
بخوان و حفظ کن: شعر «با پرستوهای شاد» از «محمود پور و هاب»

#### ■ فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

تمرین ۱: رونویسی از متن درس

تمرین ۲: تقویت مهارت خواندن و املا با انتخاب کلمات بی‌نقطه، مرتب کردن جملات به هم ریخته و کامل کردن جدول با نشانه‌های داده شده و پیدا کردن کلمه‌هایی از درس که حروف سه نقطه‌ای دارند.

تمرین ۳: کامل کردن جمله‌ها با کلمات داده شده، کامل کردن، تمرین هم‌نویسه‌ها

تمرین ۴: تقویت نگارش با نوشتن آگهی، بسط موضوع و توصیف پرچم بعد از نقاشی آن

صفحه ۵: تقویت خوش‌نویسی و کامل کردن جدول با توجه به محتوای درس

## دانش‌تنی‌های معلم

## الف) کتاب فارسی

## متن درس چهاردهم :

- ۱- جلب توجه دانش‌آموزان به پرچم سه رنگ ایران به‌عنوان سمبل آزادی و استقلال و سربلندی کشور ایران
- ۲- تقویت حس میهن‌دوستی و احترام به پرچم به‌عنوان نشانه هویت کشور و ملت ایران
- ۳- آشنایی با مفهوم هر یک از رنگ‌های پرچم و آرم (الله) وسط پرچم به‌عنوان نشانه اسلامی بودن کشور ایران
- ۴- جلب توجه دانش‌آموزان به اینکه وجود پرچم در میدان شهر، نشانه وابستگی آن شهر به کشور صاحب پرچم است.
- ۵- جلب توجه دانش‌آموزان به اینکه پرچم در مراسم رسمی، در میدانی شهر، در مدارس، ادارات، مسابقات و... دیده می‌شود.

روش تدریس : روشن‌سازی طرز تلقی (مشارکتی)

## فعالیت‌ها :

- ۱- درست، نادرست : ارزیابی از درک مطلب درس
- ۲- گوش کن و بگو : تقویت مهارت گوش کردن، سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس
- ۳- واژه‌سازی : گسترش واژگان با استفاده از کلمه‌های هم‌نویسه مانند : بار، بار در دو جمله زیر :

من هر بار با دقت به پرچم نگاه می‌کردم. }  
 در دو جمله «بار» معانی متفاوتی دارد. }  
 - کارگران بار را از کشتی خالی کردند.

## - روش تدریس : روشن‌سازی طرز تلقی

اولین مرحله در طرح روشن‌سازی طرز تلقی به فراگیران کمک می‌کند تا با پاسخ دادن به یک سؤال یا تکمیل یک جمله، طرز تلقی خود را ارزیابی کنند. سپس فراگیران دور هم جمع می‌شوند تا این طرز تلقی را مورد بررسی قرار دهند و به کمک شرایط شناخته شده و اطلاعاتی که در اختیار دارند، روی بهترین طرز تلقی به توافق برسند. سپس هر فرد پاسخ خود را ارائه می‌دهد تا مورد ارزیابی قرار گیرد. طرز تلقی افراد پس از بحث نیز مورد ارزیابی قرار می‌گیرد تا مشخص شود که آیا تغییری رخ داده است یا خیر.

در زمان نقد، فراگیران استنباط‌هایشان را در مورد هر تغییر در طرز تلقی ارزیابی می‌کنند و برای استنباط در مورد عمل خودشان، تعمیم‌هایی را بسط می‌دهند.

بنابراین، این طرح فراگیران را قادر می‌سازد که کشف کنند : «آیا طرز تلقی شان بر یک پایه محکم از حقایق، اطلاعات و منطق استوار است؟»

همین‌طور فراگیران ممکن است دریابند که از طرز تلقی خود درباره موضوعی، نا آگاه بوده‌اند و همچنین از طرز تلقی‌های موجود دیگری که ممکن بود بتوانند به کار ببرند، اطلاع نداشته‌اند. از آنجا که بیشتر افراد تمایل دارند با افراد دیگری که ذهنشان مشابه آنان است، ارتباط برقرار کنند، طرز تلقی‌های خاصی تقویت می‌شود. این طرح برای شرکت‌کنندگان فرصتی فراهم می‌آورد تا عقاید متنوعی را بشنوند.

## فعالیت‌ها :

- ۱- درست، نادرست : ارزیابی از درک مطلب درس

۲- گوش کن و بگو : تقویت مهارت گوش کردن، سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس

۳- واژه‌سازی : گسترش واژگان با استفاده از کلمه‌های هم‌نویسه مانند :

بار، بار در دو جمله زیر :

– من هر بار با دقت به پرچم نگاه می‌کردم.  
– کارگران بار را از کشتی خالی کردند.

– باز، باز

– علی در باز کرد.

– باز در هر سه جمله معانی متفاوتی دارد.

– باز در آسمان پرواز می‌کرد.

– پدرم باز به مسافرت رفت.

۴- بیاموز و بگو : در این فعالیت دانش‌آموزان با نشانه (ی) نسبت آشنا می‌شوند.

با افزودن (ی) نسبت به اسم، صفت نسبی ساخته می‌شود. صفت نسبی صفتی است که به کسی، چیزی یا مکانی اشاره می‌کند.

مانند ایرانی : یعنی کسی که اهل ایران است.

آهنی : یعنی چیزی که از آهن درست شده است.

ایلامی : یعنی کسی که اهل ایلام است.

همدانی : یعنی کسی که اهل همدان است.

سنگی : یعنی چیزی که از سنگ درست شده باشد.

۵- پیدا کن و بگو : هدف این فعالیت تقویت مهارت خواندن، سخن گفتن و املا با پیدا کردن کلمه‌های داخل جدول

می‌باشد. مانند : صبح، لاله، حیاط، وسط، صلح

۶- فکر کن و بگو : هدف این فعالیت، تقویت تفکر و مهارت سخن گفتن با استفاده از پاسخ‌گویی به پرسش‌های مطرح شده است.

۷- بازی و نمایش : هدف این فعالیت، تقویت مهارت ایفای نقش با استفاده از موضوع گفت‌وگوی موجود فضایی با چند

کودک است.

۸- بخوان و حفظ کن : شعر با پرستوهای شاد از محمود پور وهاب

## ب) کتاب نگارش

### صفحه اول :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲ : هدف این فعالیت تقویت مهارت خواندن و املا نویسی با پیدا کردن کلمه‌های بی‌نقطه درس مانند : می‌داد، هر، دارد،

هر کدام، سه، صلح، کردم، وسط، کلمه، الله و گل لاله است.

تمرین ۳ : هدف این فعالیت مهارت جمله‌سازی با کامل کردن جاهای خالی می‌باشد.

مانند : سعید با مدادش می‌نویسد.

رنگ سفید پرچم نشانه صلح و دوستی است.

رنگ پرچم کشورها با هم فرق دارد.

**تمرین ۴:** هدف از این تمرین تقویت مهارت انشائوسی (توصیفی) دربارهٔ پرچم ایران است.  
**صفحهٔ دوم:**

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

**تمرین ۲:** هدف تمرین تقویت مهارت املا نویسی و جمله سازی با استفاده از مرتب کردن جملات درهم ریخته می باشد.  
مانند: رنگ سفید پرچم نشانهٔ صلح و دوستی است.

— آفتاب قشنگ صبحگاهی می تابید.

**تمرین ۳:** هدف تمرین، تقویت واژه سازی با استفاده از (ی) نسبت می باشد. مانند:

— به کسی که اهل تبریز است، تبریزی می گویند.

— خراسانی یعنی کسی که اهل خراسان است.

— به لباسی که از جنس پشم باشد، پشمی می گویند.

**تمرین ۴:** هدف از تمرین، تقویت حس همدوستی و شناخت پرچم و جایگاه رنگ های آن و نوشتن مفهوم هر یک از رنگ های آن است.

**صفحهٔ سوم:**

**تمرین ۱:** رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

**تمرین ۲:** هدف، تقویت مهارت خواندن، املا نویسی و دقت برای پیدا کردن واژه های خواسته شده از درس های گذشته با نشانه های مشخصی می باشد.

**تمرین ۳:** هدف این تمرین، تقویت مهارت جمله نویسی با استفاده از کلمه های هم نویسه می باشد.  
مانند:

— سیر: احمد با خوردن غذای خود، سیر شد.

— سیر: خوردن سیر فایده های زیادی دارد.

**تمرین ۴:** هدف این فعالیت تقویت مهارت انشائوسی و نگارش با استفاده از موضوع گم شدن کیف و نوشتن آگهی برای پیدا شدن آن است.

**صفحهٔ چهارم:**

**تمرین ۱:** تقویت مهارت خواندن و املا نویسی با استفاده از جمله هایی از متن درس می باشد که از «پدر امین» نقل شده است.  
مانند: پدر امین گفت: «پرچم نشانهٔ آزادی و سربلندی یک کشور است.»

**تمرین ۲:** تقویت مهارت خواندن و املا نویسی با پیدا کردن کلمه هایی که حروف سه نقطه ای دارند؛ مانند: قشنگ و پرچم

**تمرین ۳:** تقویت مهارت جمله نویسی با استفاده از کلمه های (باد، خیر، بار، شیر) و قرار دادن آنها در جای مناسب در جمله می باشد. لازم به ذکر است که از معانی مختلف هر یک از کلمه ها می توان استفاده کرد.

مانند: **باد** شدیدی وزید.

— او هر **بار** دیر به مدرسه می آید.

— ما باید کارهای **خیر** انجام دهیم.

— **بار** مائین خیلی سنگین بود.

– شیر سلطان جنگل است.

تمرین ۴ : هدف این تمرین تقویت مهارت اشنانویسی خلاق و بسط و گسترش متن می باشد.  
صفحه پنجم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ صفحه پنجم.

تمرین ۲ : هدف تقویت مهارت حل جدول و افزایش اطلاعات عمومی دانش آموزان می باشد.  
پاسخ جدول :

۱- صلح ۲- حفظ ۳- دفاع ۴- لاله ۵- شهیدان ۶- افتخار

### عنوان: نوروز

#### اهداف:

- ۱- آشنایی با آداب و رسوم ملی ایران
- ۲- آشنایی با سفره هفت سین و اجزای آن به عنوان سمبل‌های مورد احترام ایرانیان
- ۳- آشنایی با آداب قبل و بعد از تحویل سال نو
- ۴- آشنایی با ارتباط بعضی از آداب و سنن ایران (نوروز) و آیین مذهبی
- ۵- آشنایی با برخی نکات زبانی و ادبی مانند واژه سازی با پسوند (کار) و جمع کلماتی که به (ه) غیر ملفوظ ختم می‌شوند با (ان)

#### نوع روش تدریس:

پرسش و پاسخ (پیشنهادی)

#### متن درس:

در این درس دانش‌آموزان با آداب و سنن ایرانی و اهمیت جشن‌های باستانی مانند نوروز، چهارشنبه سوری و سیزده بدر و مراسم مربوط به آنها آشنا می‌شوند.  
منبع: گروه مؤلفین

#### فعالیت‌های فارسی:

درست، نادرست: ارزیابی از درک مطلب درس  
گوش کن و بگو: پاسخ‌گویی به پرسش‌های درس  
واژه‌سازی: گسترش واژگان با معرفی پسوند «کار»  
بیاموز و بگو: جمع بستن کلمات مختوم به (ه) غیر ملفوظ با «ان»  
پیدا کن و بگو: تقویت مهارت خواندن و املانویسی با پیدا کردن کلماتی که «س» و «ع» دارند.  
فکر کن و بگو: تقویت تفکر و مهارت سخن گفتن از طریق پاسخ دهی به پرسش‌ها  
کتاب خوانی: تعریف قسمت‌های مختلف داستان توسط دانش‌آموزان و ساختن داستانی توسط گروه‌ها  
بخوان و بیندیش: عمو نوروز  
منبع: بازنویسی از حسین میررجبی

#### فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

تمرین ۱: رونویسی از متن درس

تمرین ۲: آموزش املا از طریق پیدا کردن ترکیب‌های موصوف و صفت و مضاف و مضاف‌الیه درس و انتخاب کلماتی که حرف «ل» دارند. همچنین جمله‌سازی با کلمات

تمرین ۳: گسترش واژگان با پسوند «کار» و جمع بستن کلمات مختوم به «ه» با «ان» و انتخاب واژگان مترادف

تمرین ۴: نگارش خلاق - نگارش ساده در قالب برنامه‌ریزی برای سفر - نگارش توصیفی

صفحه ۵: تقویت خوش‌نویسی و نگارش خلاق از طریق بیان خاطرات یک مداد



## دانشتهای معلم

## الف) کتاب فارسی

## متن درس پانزدهم :

- ۱- آشنایی با نوروز یعنی روز اول فروردین، نخستین روز سال نو و آغاز فصل سرسبزی و زیبایی طبیعت است.
  - ۲- نوروز یکی از قدیمیترین اعیاد ملی ایرانیان می باشد.
  - ۳- نوروز و مراسم سال نو با خانه تکانی و پاکیزگی خانه ها، اشیاء و... آغاز می شود.
  - ۴- هریک از مراسم نوروز و سال نو ملزومات خاص خود را دارد. از جمله هفت سین که با استفاده از چیزهایی چیده می شود که نام آنها با حرف (س) آغاز می شود. مانند سیر، سماق، سرکه، سنجد، سیب، سبزه، سمنو، سکه و... (هفت سین) و یا مراسم تحویل سال که با خواندن قرآن و دعای تحویل سال آغاز می شود.
  - ۵- عید نوروز موجب ترویج سنت دید و بازدید از دیگران و خویشان می شود که به سنت پیامبر (ص) شبیه است. در این فرهنگ غرض از دید و بازدید، با خبر شدن از حال و روز اطرافیان و همچنین بیرون کردن کدورت های احتمالی از دل ها، مورد نظر است و نیز احترام به بزرگان خانواده، عیدی دادن و مهربانی کردن به کوچک ترها و به یاد آوردن درگذشتگان و شهیدانی که جان خود را در راه حفظ استقلال و آبادانی کشور از دست دادند، از مواردی است که باید به آن توجه شود.
  - ۶- هم زمانی فرا رسیدن سال نو با جشن نیکوکاری، باعث می شود مردم با حضور در این جشن با مستمندان احساس همدردی کنند و از این رهگذر روحیه خدمت به هموعان نیز تقویت می گردد.
- روش تدریس :** پرسش و پاسخ برای این درس پیشنهاد می شود. از پژوهش هم می توان استفاده کرد، به این معنی که از قبل، معلم دانش آموزان را جهت جمع آوری اطلاعات از طریق خواندن منابع مناسب با سن خود یا مصاحبه با دیگران (بزرگ ترها) ترغیب نماید.

## فعالیت ها :

- ۱- **درست، نادرست :** ارزیابی از درک مطلب درس
- ۲- **گوش کن و بگو :** تقویت مهارت گوش کردن، سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس
- ۳- **واژه سازی :** هدف از این فعالیت گسترش واژگان با استفاده از پسوند (کار) و معنی هر یک از واژه هاست.  
مانند : ورزش + کار ← ورزشکار  
ورزشکار یعنی کسی که ورزش می کند.  
خدمتکار یعنی کسی که به دیگران خدمت می کند.
- ۴- **بیاموز و بگو :** هدف از این فعالیت جمع بستن کلمات مختوم به (ه) غیر ملفوظ با «ان» است مانند :  
فرشته + ان ← فرشتگان یا گذشته + ان ← گذشتگان  
اگر صدای آخر کلمه ای (ه) یا (هه) باشد. برای جمع بستن آن با (ان) باید (ه یا هه) را برداشت و به جای آن (گ) قرار داد و با (ان) جمع بست.
- ۵- **پیدا کن و بگو :** هدف از این فعالیت، تقویت مهارت خواندن و املا نویسی با کلمه هایی است که با (س) شروع می شوند و یا یکی از نشانه های (ع) را دارند.  
مانند : سال، سفره، هفت سین، سمنو، سبزه، سنجد

عید، دعا، شمع، بعضی و ...

۶- فکر کن و بگو: هدف از این تمرین تقویت تفکر و مهارت سخن گفتن از طریق پاسخ دادن به سؤال هاست.

۷- کتاب خوانی: هدف از این تمرین، یادآوری داستان خوانده شده در هفته گذشته و بیان قسمت‌هایی از آن می‌باشد.

۸- بخوان و بیندیش: عمونوروز، بازنویسی حسین میررجبی

## ب) کتاب نگارش

### صفحه اول:

تمرین ۱: رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲: هدف از این تمرین، تقویت مهارت املا نویسی و خواندن با استفاده از پیدا کردن ترکیب‌هایی مانند: مردم جهان،

سال نو، نوروز ما و ... است.

تمرین ۳: هدف از این تمرین، گسترش واژگان با استفاده از کلمه‌هایی است که با (ان) جمع بسته می‌شوند.

مانند: گوسفندان، درختان، گرسنگان، دوندگان، پرندگان، ستارگان

تمرین ۴: هدف از این تمرین، تقویت نگارش خلاق و پرورش قوه تخیل است.

### صفحه دوم:

تمرین ۱: رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲: هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املا نویسی با استفاده از کلمه‌هایی است که حرف (ل) دارند. مانند:

اولین، سال، فصل و ...

تمرین ۳: هدف از این تمرین گسترش واژگان با استفاده از کلمه‌هایی است که پسوند (کار) دارند و پرداختن به معنای هر یک

از آنها. مانند: نیکوکار یعنی کسی که کار نیکو انجام می‌دهد.

ستمکار: یعنی کسی که به دیگران ستم می‌کند.

تمرین ۴: هدف تمرین، توانایی فهرست کردن لوازم مورد نیاز جهت یک سفر تفریحی و مرتب کردن آنها براساس حروف الفبا

می‌باشد.

### صفحه سوم:

تمرین ۱: رجوع کنید به تمرین ۱، درس اول.

تمرین ۲: هدف، بازی با کلمات جهت تقویت املا نویسی می‌باشد. در این تمرین هفت حرف اول الفبای فارسی به جای حرف

(ه) در کلمه مهر، جایگزین می‌گردد و کلمه‌های جدیدی ساخته می‌شود که معنای جدیدی دارند.

مانند: مار، مبر، مپر، متر، مثر، مجر، مچر، محر، مخر، مدر

تمرین ۳: هدف از این تمرین گسترش واژگان و تقویت مهارت نوشتن کلماتی است که مختوم به (ه) می‌باشند و جمع بستن آنها

با (ان) مانند تشنگان، خفتگان، گرسنگان، رزمندگان و بندگان.

تمرین ۴: گسترش واژگان از طریق پیدا کردن کلمه‌هایی که دارای (ش) هستند (هفت شین) مانند شمع، شیرینی، شکر، شربت،

شمعدانی، شب بو، شیرین پلو، شکلات و ...

### صفحه چهارم:

تمرین ۱: رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

**تمرین ۲ :** هدف، تقویت مهارت نوشتن از طریق جمله‌سازی با کلمه‌های داده شده است، مانند : جشن و سفره

**تمرین ۳ :** هدف، گسترش واژگان با استفاده از معنی واژه‌های داده شده در جمله می‌باشد.

مانند : نوروز آغاز فصل خرمی باغ و دشت است.

– مردم ما پیش از نوروز، خانه‌ها را تمیز می‌کنند.

– یکی از رسم‌های قشنگ نوروز، دید و بازدید است.

**تمرین ۴ :** هدف، تقویت حس علاقه مندی به مراسم بومی و محلی نوروز و همچنین تقویت مهارت انشانویسی می‌باشد.

**صفحه پنجم :**

**تمرین ۱ :** رجوع کنید به تمرین ۱ صفحه پنجم درس اول.

**تمرین ۲ :** تقویت مهارت انشانویسی خلاق (تقویت تخیل و تصویرسازی ذهنی) با استفاده از بیان خاطرات یک مداد در طول

یک هفته



# فصل هفتم

## طبیعت



### عنوان: پرواز قطره

#### اهداف:

- ۱- آشنایی با مسائل علمی (چرخه آب)
- ۲- تقویت حس کمک به دیگران
- ۳- تقویت حس خشنودی حاصل از کمک به دیگران

#### نوع روش تدریس:

کارآیی تیم (مشارکتی)

#### متن درس:

در این درس، دانش آموزان با چرخه آب آشنا می‌شوند. داستان درس درباره آرزوی مفید بودن یک قطره آب می‌باشد.  
منبع: گروه مؤلفین

#### فعالیت‌های فارسی:

درست، نادرست: ارزیابی از درک مطلب درس  
گوش کن و بگو: پاسخ گویی به پرسش‌های درس.  
واژه سازی: گسترش واژگان با معرفی پیشوند «نا»  
بیاموز و بگو: معرفی و آشنایی با قید حالت نظیر آرام، آرام  
پیدا کن و بگو: تقویت مهارت خواندن، املا و سخن گفتن با پیدا کردن کلماتی که «ح» و «ا» استثناء دارند.  
فکر کن و بگو: تقویت مهارت درک مطلب و به کارگیری اطلاعات عمومی دانش آموزان  
بازی، بازی: ساخت جمله از طریق افزودن پلکانی کلمه‌ها  
حکایت: شیر و موش  
منبع: نوشته لئو تولستوی

#### فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

تمرین ۱: رونویسی از متن درس

تمرین ۲: آموزش املا از طریق تکمیل جملات ناتمام، طبقه بندی جانوران بال دار و بال و پردار و مخالف کلمه‌های داده شده.  
تمرین ۳: دسته بندی کلمه‌ها - کامل کردن جمله‌ها با کلمه‌ای که «نا» دارد، کامل کردن جمله‌های ناقص و کامل کردن جمله‌ها با کلمه‌های داخل کمانک

تمرین ۴: نگارش خلاق - جمله نویسی - تغییر افعال جمله‌های درس متناسب با ضمیر «من»

صفحه ۵: تقویت خوش نویسی و تقویت تفکر و تخیل با نگارش خلاق

## دانستنی‌های معلم

### الف) کتاب فارسی

#### متن درس شانزدهم :

- ۱- تأکید بر اینکه زندگی اولیه موج در آسمان بوده و پس از طی مراحل خاص (چرخه آب) به زمین فرود آمده است.
- ۲- به طور ضمنی به چگونگی تشکیل باران اشاره شده است.
- ۳- نقش خورشید در تبدیل آب دریاها به ابر و ...
- ۴- یادآوری اینکه آب باران به هر جا بیارد به طرف دریاها سرازیر می‌شود.
- ۵- تأکید بر جابه‌جایی قطرات آب باران (ابر) به کمک باد در آسمان
- ۶- توجه به اینکه انسان‌ها می‌توانند در هر کجا که هستند بسیار مفید باشند و به سود نیازمندان قدم بردارند و تلاش کنند که پرفایده و پرثمر زندگی نمایند.

۷- آموزش قدردانی و سپاسگزاری به موقع در برابر رفتار نیک دیگران

روش تدریس : کارایی تیم (مشارکتی)

نمونه‌ای از این روش، در درس هشت ارائه شده است.

#### فعالیت‌ها :

۱- درست، نادرست : ارزیابی از درک مطلب درس

۲- گوش کن و بگو : تقویت مهارت گوش کردن، سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس

۳- واژه‌سازی : هدف از این فعالیت گسترش واژگان با استفاده از پیشوند «نا» و معنی هر یک از واژه‌ها می‌باشد.  
مانند : نامناسب یعنی چیزی که مناسب نباشد.

ناآشنا یعنی کسی که آشنا نیست.

نابینا یعنی کسی که بینا نیست.

۴- بیاموز و بگو : هدف از این فعالیت معرفی قید حالت است.

مانند : بلند بلند تند تند آرام آرام آهسته آهسته یواش یواش

۵- پیدا کن و بگو : هدف از این فعالیت تقویت مهارت خواندن و املانویسی با کلمه‌هایی است که دارای حرف «ح» و «اُ» است.  
استثنا می‌باشند.

مانند : ح ← ناراحت،

و ← اُ ← خورشید، دوباره

۶- فکر کن و بگو : هدف از این تمرین تقویت تفکر و مهارت سخن گفتن از طریق پاسخ دادن به سؤال هاست.

۷- بازی : هدف از این بازی کلامی، پرورش نگارش از طریق افزودن پلکانی کلمه‌ها می‌باشد.

۸- حکایت : شیر و موش - نوشته لئو تولستوی

## ب) کتاب نگارش

### صفحه اول :

- تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.  
 تمرین ۲ : هدف از این تمرین تقویت مهارت املانویسی و خواندن می باشد.  
 تمرین ۳ : هدف از این تمرین دسته بندی کلمه های داده شده در جدول است.

| رنگ ها | بویدنی ها | شنیدنی ها |
|--------|-----------|-----------|
| زرد    | گل        | زنگ مدرسه |
| سفید   | عطر       | بوق       |
| آبی    | گلاب      | واق واق   |

- تمرین ۴ : هدف از این تمرین تقویت نگارش خلاق و تخیل است.  
**صفحه دوم :**

- تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.  
 تمرین ۲ : هدف از این تمرین تقویت مهارت خواندن و املانویسی و کامل کردن جمله با توجه به متن درس می باشد.  
 تمرین ۳ : هدف از این تمرین گسترش واژگان از طریق پیشوند «نا» می باشد.  
 مانند : نابینا - ناشنوا - نامرتب

- تمرین ۴ : هدف از این تمرین تقویت مهارت جمله سازی است.  
**صفحه سوم :**

- تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.  
 تمرین ۲ : هدف از این تمرین دسته بندی کلمه ها در جدول پیشنهادی است.  
 فیل و گرگ در این دسته بندی قرار نمی گیرند.

| بال و پردار | بال دار |
|-------------|---------|
| خروس        | مگس     |
| گنجشک       | پروانه  |
| کبوتر       | پشه     |
| کلاغ        |         |

- تمرین ۳ : کامل کردن جمله، به صورت واگرا و با توجه به نظرات دانش آموزان می باشد. ممکن است از جملات متن درس هم استفاده شود.

- تمرین ۴ : هدف از این تمرین تقویت مهارت جمله سازی است.

صفحه چهارم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین گسترش واژگان از طریق کلمات مخالف است.

تمرین ۳ : هدف از این تمرین ساخت و گسترش جمله از طریق جایگزینی کلمات پیشنهادی در جمله می باشد.

تمرین ۴ : هدف از این تمرین آموزش نگارش، از طریق جایگزینی ضمیر «من» به جای «خورشید» و تطابق افعال با ضمیر جدید می باشد.

صفحه پنجم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ صفحه پنجم درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین تقویت مهارت نگارش خلاق است.



### عنوان: مثل دانشمندان

#### ■ اهداف:

- ۱- آشنایی با زیبایی‌های طبیعت
- ۲- آشنایی با برخی از آفریده‌های خدا
- ۳- تقویت حس کنجکاوی

#### ■ نوع روش تدریس:

گردش علمی

#### ■ متن درس:

در این درس دانش‌آموزان به مشاهده دقیق محیط پیرامون خود ترغیب می‌شوند. داستان درس درباره گفت و گوی کودک کنجکاو با مادرش در ارتباط با طبیعت است. منبع: نوشته و بولت رازق پناه

#### ■ فعالیت‌های فارسی:

درست، نادرست: ارزیابی از درک مطلب درس  
گوش کن و بگو: پاسخ‌گویی به پرسش‌های درس  
واژه‌سازی: گسترش واژگان در قالب معرفی فصل‌ها  
بیاموز و بگو: معرفی نام آواها  
پیدا کن و بگو: تقویت مهارت خواندن و املانویسی با پیدا کردن کلماتی که نشانه (ط) و (ق) دارند.  
فکر کن و بگو: تقویت تفکر و مهارت سخن گفتن از طریق پاسخ دهی به پرسش‌ها  
بخوان و حفظ کن: شعر «درخت کاری» از عباس یمنی شریف  
نمایش: بلبل و مورچه  
بخوان و بیندیش: رویاه و خروس  
منبع: از کتاب مرزبان نامه (بازنویسی مهدی آذر یزدی)

#### ■ فعالیت‌های کتاب نگارش فارسی:

صفحات ۱ تا ۴

تمرین ۱: رونویسی از متن درس

تمرین ۲: تقویت مهارت خواندن و املا از طریق انتخاب کلماتی که (ط) و (ق) دارند و انتخاب کلمه‌های تازه درس‌های ریاضی و کامل کردن جملات  
تمرین ۳: تمرین نام آوا، گسترش واژگان از طریق تداعی واژه‌ها، ساخت کلمه‌ها و معنی هر یک و کاربرد علائم سجاوندی در متن داده شده  
تمرین ۴: تقویت نگارش از طریق بسط و گسترش متن داده شده، نگارش تخیلی و خلاق، ساخت جمله و متن با استفاده از مجموعه کلمات داده شده.

صفحه ۵: تقویت خوش نویسی و نگارش نامه‌ای به معلم جهت سپاسگزاری

## دانستنی‌های معلم

### الف) کتاب فارسی

متن درس هفدهم :

- ۱- جلب توجه دانش‌آموزان به طبیعت بهاری و زیبایی‌های آن و خالق این همه زیبایی
- ۲- پرورش روحیه جستجوگری و کنجکاوی و مشاهده دقیق نسبت به محیط اطراف خود
- ۳- پرورش روحیه کسب علم و دانش در هر زمان و مکان
- ۴- توجه به این نکته که آموزش فقط در کلاس و مدرسه صورت نمی‌پذیرد و محیط اطراف می‌تواند محلی برای آموزش و یادگیری باشد.

- ۵- ایجاد تنوع در روش‌های یادگیری و شاداب سازی فضاهای آموزشی
- ۶- جلب توجه اولیا و آموزگاران به این نکته اساسی که دانش‌آموزان برای کشف پاسخ سؤالات خود با موانع مواجه نشوند.  
(مثلاً با گفتن جملاتی نظیر: زباله کتیف می‌شوید - دیگر کافی است - چقدر می‌پرسی و...)
- ۷- پرورش روحیه حفظ محیط زیست و آزار نرساندن به جانوران (ضمن مطالعه دقیق آنها)

### روش تدریس

گردش علمی- (نمونه‌ای از این روش در درس‌های قبلی ارائه شده است.)

### فعالیت‌ها :

- ۱- درست، نادرست : ارزیابی از درک مطلب درس
- ۲- گوش کن و بگو : تقویت مهارت گوش کردن، سخن گفتن و ارزیابی از درک مطلب درس
- ۳- واژه‌سازی : هدف از این فعالیت گسترش واژگان در قالب معرفی فصل‌ها و ماه‌های سال می‌باشد.
- ۴- پیاموز و بگو : هدف از این تمرین معرفی نام آواها نظیر شرشر- جیک جیک - چهچهه - پیچ است.
- ۵- پیدا کن و بگو : هدف از این فعالیت تقویت مهارت خواندن و سخن گفتن و آموزش املا کلمات می‌باشد. از طریق کلمه‌هایی که نشانه‌های «ق» و «ط» دارند.
- ۶- فکر کن و بگو : هدف از این تمرین تقویت مهارت تفکر و سخن گفتن از طریق پاسخ دادن به پرسش‌ها می‌باشد.
- ۷- بخوان و حفظ کن : شعر درخت کاری - (عباس یمنی شریف)
- ۸- نمایش : نمایش بلبل و مورچه، بر اساس سناریوی پیشنهادی با تعیین نقش برای دانش‌آموزان اجرا شود.
- ۹- بخوان و بیندیش : روباه و خروس

### فعالیت‌های کتاب نگارش

#### صفحه اول :

- تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.
- تمرین ۲ : هدف از این تمرین آموزش مهارت املا نویسی از طریق نوشتن کلمات جدید کتاب ریاضی است.
- تمرین ۳ : هدف از این تمرین آشنایی بیشتر با نام آواهاست.
- تمرین ۴ : هدف از این تمرین پرورش مهارت نگارش خلاق از طریق بسط و گسترش متن داده شده می‌باشد.

صفحه دوم :

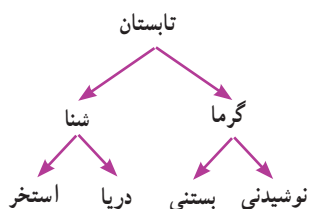
تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲ : تقویت مهارت خواندن و نوشتن املا از طریق تشخیص کلمه‌هایی که نشانه «ط» دارند.

مانند : طبیعت - اطراف - همین طور

تمرین ۳ : هدف از این تمرین گسترش واژگان از طریق تداعی می‌باشد.

مانند :



تمرین ۴ : هدف از این تمرین گسترش مهارت جمله سازی با استفاده از تشخیص سه کلمه‌ای است که ارتباط معنایی با هم دارند.

مانند : در فصل بهار صدای آواز پرنده‌ها به گوش می‌رسد.

بعد از فصل یخ بندان، بهار کم کم از راه می‌رسد.

با فرا رسیدن نوروز شاپرک‌ها روی گل‌ها دیده می‌شوند.

صفحه سوم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲ : تقویت مهارت خواندن و املا نویسی با استفاده از کلمه‌هایی که نشانه «ق» دارند.

مانند : چقدر - قشنگ - قدم زنان - دقت و ...

تمرین ۳ : هدف از این تمرین گسترش واژگان با پسوندها و پیشوندهای «نا - بی - با - خانه - گاه - ان» می‌باشد.

نا + سپاس : یعنی کسی که سپاسگزار نیست. گل + خانه : یعنی محل نگه داری و پرورش گل

بی + کار : یعنی کسی که کار ندارد. ورزش + گاه : یعنی محل ورزش

با + هنر : یعنی کسی که هنر دارد. دانشمند + ان : یعنی چند دانشمند

تمرین ۴ : هدف از این تمرین تقویت تصویرسازی ذهنی و پرورش قوه تخیل و نگارش خلاق می‌باشد.

صفحه چهارم :

تمرین ۱ : رجوع کنید به تمرین ۱ درس اول.

تمرین ۲ : هدف از این تمرین تقویت توانایی کامل کردن جمله با تشخیص کلمه مناسب می‌باشد.

مانند : پرنده‌ها در لانه زندگی می‌کنند.

هوای بهار بسیار دلپذیر است.

تمرین ۳ : هدف از این تمرین تشخیص محل قرار گرفتن علائم سجاوندی و توجه به لزوم و اهمیت کاربرد این علائم در نگارش می‌باشد.

مشتری به فروشنده : « آقا، صابون دارید؟ »

فروشنده : « بَله. »

مشتری : « پس ، اول دست‌هایتان را با صابون بشوید، بعد نیم کیلو پنیر به من بدهید. »

تمرین ۴ : هدف از این تمرین پرورش مهارت نگارش با استفاده از ترکیب‌های پیشنهادی می‌باشد.

### صفحه پنجم :

**تمرین ۱ :** رجوع کنید به تمرین ۱ صفحه پنجم درس اول.  
**تمرین ۲ :** هدف از این تمرین تقویت مهارت نگارش (نامه نگاری) می باشد.

### بایسته های آموزشی برای درست نویسی (املا)

املا یا دیکته تلاشی است برای درست نوشتن. در املا، دانش آموز می آموزد که چگونه درست، خوانا و زیبا بنویسد. در شیوه های نوین آموزشی، املا تنها وسیله ای برای صحیح نوشتن نیست بلکه چند هدف دوشادوش هم دنبال می شود.

درست نویسی واژگان

خوانانویسی واژگان

رسانا نوشتن واژه ها

تلاش در زیبانویسی واژه ها

املا نوشتن، مثل هر فعالیت دیگر نیازمند دانسته ها و فعالیت هایی است که بدون آنها نمی توان املائی موفق و جذاب و دلپذیر را نوشت.

برخی از نکات مهم و اساسی در املانویسی عبارت اند از :

- ۱- طرح املاي خلاق، زنده و زیبا بر علاقه به املا خواهد افزود.
- ۲- از نکاتی که املا را شیرین و جذاب می کند، می توان استفاده کرد. مانند املا بر تخته سیاه (تابلو، وایت برد و حتی با رایانه و...)
- ۳- از املاي طولانی پرهیز کنیم. به ظرفیت، روحیه و توانایی فرد در موقعیت املاگویی توجه کنیم.
- ۴- داستان خوانی، خواندن نوشته ها و مجلات، راهی برای تقویت مهارت درست نوشتن است و در تصویربرداری ذهنی بسیار مؤثر است.
- ۵- پاکیزگی در نوشتن و حفظ املاهای نوشته شده برای دانش آموز لازم است. او با مرور املاها می تواند ضعف ها و نیز سیر رشد خود را دریابد.

۶- در نوشتن املا تنها به درست نویسی دانش آموزان توجه نکنیم، شکل حرکت دست، نوشتن، فاصله با کاغذ و سایر مسائل بهداشتی را نیز با دقت اصلاح کنیم.

۷- اگر دانش آموزی کلمات را نادرست نوشته باشد، هرگز بیرون از جمله به صورت انفرادی و مجزا، نوشتن آنها را تکلیف نکنیم. باید در جمله کلمات را به کار گیرد.

۸- دانش آموزان را آموزش دهیم که در املانویسی کمتر از پاک کن استفاده کنند و اعتماد به نفس در نوشتن از این طریق نیز قابل پرورش است.

۹- بهتر است دانش آموزان تشویق شوند که خود به طور مستقیم و بدون واسطه به اشتباهات املائی خویش پی ببرند. در صورت انجام دادن چنین کاری بهترین کمک آموزشی در زمینه یاددهی و یادگیری املائی به آنها شده است.

برای اجرای این کار پیشنهاد می شود در فرصت های مناسب آموزشی از شاگردان بخواهید متن املاي نوشته شده خود را از روی متن درس در کتاب یا متن نوشته شده روی تخته کلاس تصحیح کنند و برای ارزش بخشی به این کار و جلب دقت شاگردان در تشخیص شکل صحیح کلمه در کتاب، بگذارید املاي خود را به دقت صحیح کنند. این کار، به خصوص برای دانش آموزان ضعیف و متوسط، مایه دلگرمی است و تشویقی برای تلاش بیشتر می شود.

۱۰- آموزش مهارت زبانی صحیح نویسی کلمه ها به درس یا زبان مشخصی بستگی ندارد، بلکه در تمام درس با دقت نظر آموزگار، باید مهارت زبانی صحیح نویسی کلمه ها را به شاگردان آموزش داد.

چنانچه آموزگار در کلیه درس ها با هماهنگی خاصی طرز صحیح نویسی کلمات را به شاگردان گوشزد کند و ویژگی املائی

کلمه‌ها را آموزش دهد، می‌توان انتظار داشت که شاگردان آمادگی‌های لازم را در صحیح‌نویسی تمام کلمات خوانده شده در درس‌های گوناگون پیدا کنند.

برای یاددهی - یادگیری املائی صحیح کلمات، باید از تمام درس‌های کتاب فارسی، اعم از تتر و نظم، به دانش‌آموزان در حد متناسب املا گفت. طول زمان گفتن املا به دانش‌آموزان هر پایه، باید متناسب با توان شاگردان آن پایه باشد.

۱۱- آموزگار باید با توجه به هدف‌هایی که برای گفتن هر متن املا دارد، متن و مقدار آن را از قبل معلوم کند. توصیه می‌شود به منظور یادگیری شکل نوشتاری کلمات خوانده شده، قبل از نوشتن متن دیکته، یک بار آن متن را از اول تا پایان به آرامی بخوانید تا دانش‌آموزان به این امر عادت کنند که قبل از نوشتن، شکل نوشتاری کلمات را به یاد آورند.

۱۲- پیشنهاد می‌کنیم گاهی هنگام خواندن متن املا، از دانش‌آموزان بخواهید بگویند شکل نوشتاری چه کلماتی را نمی‌دانند تا درباره آن کلمات توضیح آموزشی لازم داده شود و از این راه، شاگردان شکل نوشتاری آن کلمات را به یاد آورند. اجرای چنین کاری باعث تثبیت بیشتر شکل نوشتاری کلمات در ذهن شاگردان می‌شود.

۱۳- متن املا باید به صورت عبارت یا جمله‌های کوتاه، به طور طبیعی و عادی گفته شود، نه به گونه کشیدن صداهای متفاوت یک کلمه و نه به صورت گفتن سریع و غیرعادی یک کلمه.

۱۴- هر کلمه یا عبارت تنها یک یا دو بار گفته شود تا شاگردان عادت کنند با گوش دادن به صدای معلم، شکل نوشتاری کلمه را به یاد بیاورند، آن را زیر لب آهسته تکرار کنند و بنویسند.

۱۵- سرعت خواندن متن املائی کلمات باید با توان نوشتاری شاگردان متناسب باشد، یعنی کلمات و عبارت‌های متن املا تندتر و یا کندتر از حد معمول خوانده نشود. زیرا بدخطی شاگردان و جا انداختن کلمه‌ها در املا نتیجه تند گفتن؛ و کندنویسی شاگردان به دلیل کند گفتن املا است.

۱۶- هنگام خواندن متن املا، حرکات آموزگار نباید به گونه‌ای باشد که باعث حواس‌پرتی شاگردان شود.

۱۷- کلمه‌ها و عبارت‌های متن باید در هنگام گفتن املا به طور صحیح و عادی تلفظ شود، زیرا اشتباه‌نویسی پاره‌ای از کلمات، به دلیل تلفظ ناصحیح آنها به وسیله گوینده متن است.

۱۸- بهتر است آموزگار قبل از غلط‌نویسی کلمه‌ای، به گونه‌ای به شاگردان پیشنهاد کند چنانچه نوشتن شکل نوشتاری کلمه‌ای را نمی‌دانند یا در مورد آن شک دارند، جای آن را خالی بگذارند تا در فرصت‌های بعدی صحیح‌نویسی آن کلمه را به آنان آموزش دهد. حتی توصیه می‌شود برای تشویق دانش‌آموزان به انجام دادن این کار، امتیازی قائل شوید.

۱۹- پیشنهاد می‌کنیم گاهی املائی کلمات به صورت گروهی نوشته شود، یعنی اعضای هر گروه ۲ تا ۳ نفره با مشورت هم، شکل صحیح کلمات گفته شده را بنویسند.

۲۰- برای نوشتن املائی کلمات، نظر شاگردان را به سه نکته زیر جلب کنید :

صحیح نوشتن کلمه‌ها از نظر نوشتاری،

سرعت متناسب برای نوشتن کلمه‌ها،

خوانا و زیبانویسی کلمه از نظر شکل نوشتاری همراه با تمیزنویسی.

۲۱- از کلماتی که با حروف (ث-ح-ذ-ص-ض-ط-ظ-ع) نوشته می‌شوند و شاگردان آنها را خوانده‌اند، املا گفته شود. بنابراین، از گفتن کلماتی که با استفاده از این حروف نوشته می‌شوند و شاگرد آنها را خوانده و ندیده است، خودداری کنید.

۲۲- اگر املائی کلمات هم خانواده را که با این حروف نوشته می‌شوند، آموزش داده‌اید، می‌توانید در حد توان و کشش شاگردان در هر پایه از آنها در املائی کلاس استفاده کنید.

۲۳- نارسا بودن صدای آموزگار موجب می‌گردد شاگرد متوجه تلفظ صحیح کلمات نگردد و کلمات را اشتباه بنویسد.

۲۴- گاهی نبود تمرین و آموزش کافی برای یاددهی و یادگیری کلمات متن درس، باعث غلط‌نویسی کلمات می‌شود.

## نیایش در یک نگاه

### عنوان: نیایش

#### ■ اهداف:

- ۱- تقویت روحیه خدانشناسی
- ۲- تقویت روحیه سپاس‌گزاری از خالق یکتا
- ۳- تقویت روحیه طلب یاری از خداوند در تمام امور
- ۴- تقویت روحیه میهن پرستی و خدمتگزاری به آن

#### ■ نوع روش تدریس:

مشارکتی ساده (پیشنهادی) - از تکنیک گوش کردن دانش‌آموزان به نوار (کتاب گویا) یا صدای معلم در کلمه ۱، همخوانی و روان‌خوانی ساده از متن درس استفاده می‌شود.

#### ■ متن درس:

نیایش  
منبع: گروه مؤلفین

ندارد

#### ■ فعالیت

## نیایش

کتاب فارسی پایه دوم با نیایش به فرجام رسیده است. در کلام پایانی این کتاب، دانش‌آموزان هدایت شده اند که در تمام امور از خداوند یاری بجویند و شکرگزار نعمت‌های بیکران خالق هستی باشند. هم چنین روحیه خدمت‌گزاری به میهن عزیزمان ایران در کودکان تقویت شود. صفحه نیایش در حقیقت بازگشتی است به صفحه ستایش در آغاز کتاب و در نهایت تأکید بر این باور است که آغاز و انجام نیکوی هر کاری باید به نام و یاد پروردگار مهربان بیوند بیابد تا این فکر و فرهنگ در وجود ما نهادینه شود که خالق هستی در تار و بود همه پدیده‌های عالم و اعمال ما، حاضر و ناظر است.

## فهرست منابع

- آرین پور، یحیی؛ از صبا تا نیما، انتشارات زوّار، چاپ پنجم، ۱۳۷۲.
- اچ داگلاس، براون، اصول یادگیری و آموزش زبان، ترجمه دکتر منصور فهیم، انتشارات رهنما، تهران، چاپ دوم، ۱۳۸۴.
- احمدی و همکاران، راهنمای معلم در ارزشیابی توصیفی، گردآوری و تألیف، وزارت آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، چاپ دوم، ۱۳۸۹.
- ارجمند رشیدآباد و همکاران، کتاب معلم (راهنمای تدریس) فارسی دوم دبستان، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی، چاپ سوم، ۱۳۸۵.
- اکبری شلدره، فریدون، و همکاران، روش‌های نوین یاددهی – یادگیری، انتشارات فرتاب، چاپ چهارم، تهران، ۱۳۹۰.
- اکبری شلدره و همکاران، ادبیات کودکان و نوجوانان، انتشارات آیندگان، تهران، چاپ چهارم، ۱۳۸۸.
- بلوم، اس بی، ویژگی‌های آدمی و یادگیری آموزشی، ترجمه علی اکبر سیف، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، چاپ اول، ۱۳۶۳.
- جمعی از صاحب نظران، برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، چاپ نگاشت چهارم، ۱۳۹۰.
- جنیز برگ و سیلویا، رشد عقلانی کودک از دیدگاه پیازه، ترجمه فریدون حقیقی و فریده شریفی، فاطمی، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۱.
- جیمز فلا دویتتر، اچ سالوس، زبان و مهارت‌های زبان، ترجمه علی آخشینی، آستان قدس، ۱۳۶۹.
- دیویی چمبرز، قصه‌گویی و نمایش خلاق، ترجمه ثریا قزل ایاغ، نشر دانشگاهی، ۱۳۸۷.
- راهنمای برنامه درسی فارسی دوره ابتدایی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، گروه زبان و ادبیات فارسی، ۱۳۹۰.
- رستگار، طاهر، ارزشیابی در خدمت آموزش، منادی تربیت، تهران، چاپ اول، ۱۳۸۲.
- زندگی، بهمن، روش تدریس زبان فارسی دبستان، انتشارات سمت، تهران، چاپ نهم، ۱۳۸۶.
- سرشار (رهگذر)، محمد رضا، الفبای قصه نویسی، نشر پیام آزادی، چاپ دوم، تهران، ۱۳۷۷.
- سعدی، بوستان، تصحیح غلامحسین یوسفی، انتشارات خوارزمی، چاپ پنجم، ۱۳۷۸.
- سعدی، گلستان، به تصحیح غلامحسین یوسفی، انتشارات خوارزمی، چاپ پنجم، ۱۳۷۸.
- سیف، علی اکبر، اندازه‌گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی، نشر دوران، تهران، ویرایش پنجم، ۱۳۸۷.
- سیف، علی اکبر، روان‌شناسی پرورشی، انتشارات آگاه، تهران، چاپ ششم، ۱۳۷۱.
- شعبانی، حسن؛ مهارت‌های آموزشی و پرورشی، روش‌ها و فنون تدریس، انتشارات سمت، چاپ شانزدهم، ۱۳۸۲.
- صفارپور، عبدالرحمن، آموزش مهارت‌های زبانی، انتشارات مدرسه، تهران، چاپ چهارم، ۱۳۸۱.
- صفارپور، عبدالرحمن، راهبردهای آموزش مهارت‌های زبانی فارسی، انتشارات مدرسه، چاپ سوم، ۱۳۷۸.
- محمدی، حسنعلی؛ از بهار تا شهریار، انتشارات فرتاب، چاپ پنجم، ۱۳۸۹.
- مرادی کرمانی، هوشنگ، قصه‌های مجید، انتشارات معین، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۴.
- معین، محمد؛ فرهنگ فارسی، انتشارات امیرکبیر، چاپ هفتم، ۱۳۶۴.

- نهج البلاغه، ترجمه سید جعفر شهیدی، انتشارات انقلاب اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۸۷.
- نجفی، ابوالحسن، مبانی زبان شناسی و کاربرد آن در آموزش، انتشارات نیلوفر، تهران، چاپ پنجم، ۱۳۷۶.
- نیساری، سلیم، آموزش هنرهای زبانی (تدریس زبان فارسی در دبستان، دفتر اول)، دانشسرای عالی، تهران، ۱۳۴۴.
- واحد دوست، مهوش؛ شیوه‌های خواندن، نگارش و ویرایش (۱ و ۲)، انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۰.
- هادی، روح‌اله؛ آرایه‌های ادبی، کتاب درسی سال سوم دبیرستان رشته ادبیات، اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های درسی،

۱۳۸۶.

- یاحقی، محمد جعفر؛ فرهنگ اساطیر، انتشارات سروش، چاپ اول، ۱۳۷۲.
- یاحقی، محمد جعفر؛ چون سبوی تشنه، انتشارات سطر، مشهد، ۱۳۷۵.
- یزدانی، زینب؛ ایرج میرزا (مشاهیر ایرانی ۱۸)، فصل شش، شورای بررسی، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۳.
- یوسفی، غلامحسین؛ چشمه روشن، انتشارات علمی، چاپ ششم، ۱۳۷۴.

